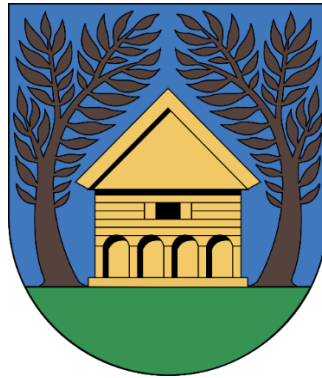

Załącznik Nr 1
do uchwały nr
Rady Gminy Dragacz z dnia 2022 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DRAGACZ

UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

1.	WPROWADZENIE.....	5
1.	Podstawa prawna.....	5
2.	Cele opracowania Studium.....	5
3.	Zakres opracowania.....	6
2.	MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZENIU STUDIUM.....	7
3.	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEJ RANGI	12
1.	Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.....	12
2.	Ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2030 – Plan przyspieszenia 2030+.....	13
3.	Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego	13
4.	Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego	14
5.	Diagnoza Strategii Rozwoju Gminy Dragacz	14
4.	DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY	15
1.	Położenie i granice gminy	15
2.	Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z położenia gminy	17
3.	Stan ładu przestrzennego	17
4.	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu	27
5.	STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO GMINY I WARUNKI JEGO OCHRONY.....	28
1.	Budowa geologiczna.....	28
2.	Rzeźba terenu	32
3.	Wody powierzchniowe i podziemne.....	34
4.	Warunki klimatyczne.....	36
5.	Szata roślinna i świat zwierzęcy	38
6.	Prawne formy ochrony przyrody	40
7.	Źródła zagrożeń dla środowiska	43
6.	POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....	46
1.	Potrzeby rozwojowe gminy.....	46
2.	Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.....	53
3.	Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego	54
	Struktura ludności	56
	Ruch naturalny ludności	57
	Ruch wędrowniczy	59
	Wykształcenie	60
	Prognoza demograficzna dla gminy	61
4.	Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	62

5. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	62
7. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	66
1. Archeologia i historia osadnictwa na terenie gminy	66
2. Dziedzictwo kulturowe gminy i zasady jego ochrony.....	66
3. Gminna ewidencja zabytków.....	67
8. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA	71
1. Bezrobocie.....	71
2. Warunki mieszkaniowe	73
3. Infrastruktura społeczna.....	74
4. Podsumowanie.....	75
9. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	75
10. STAN PRAWNY GRUNTÓW.....	77
11. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	78
12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	78
13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA	78
14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	81
15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI.....	81
1. Komunikacja	81
Komunikacja drogowa	81
Komunikacja kolejowa	85
Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne	86
2. Gospodarka odpadami.....	86
3. Gospodarka wodno-ściekowa.....	87
4. Elektroenergetyka.....	88
5. Gazownictwo.....	88
6. Ciepłownictwo.....	88
16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.....	89
17. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	90

1. WPROWADZENIE

1. Podstawa prawna

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwane dalej „studium”, jest dokumentem planistycznym, określającym politykę jej rozwoju przestrzennego. Studium nie jest przepisem gminnym, aktem prawa miejscowego i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o warunkach zabudowy.

Studium jest prawem wewnątrz gminnym wiążącym władzę oraz podporządkowane jej organy i jednostki, w podejmowanych decyzjach w zakresie działań dotyczących polityki przestrzennej gminy dla realizacji określonych celów. Granicę obszaru objętego studium stanowi granica administracyjna gminy Dragacz.

Studium sporządzone jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293 ze zm.).

Studium sporządzone zostało w wyniku podjęcia przez Radę Gminy Dragacz uchwały nr IV/26/19 z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz. Uchwałą poprzedziła analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Dragacz, przyjęta uchwałą Rady Gminy XV/142/16 Rady Gminy Dragacz z dnia 30 listopada 2016 r. w sprawie oceny aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz, podjęta na podstawie art. 32 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293 ze zm.), w której stwierdzono konieczność dokonania aktualizacji obecnego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz.

Zawartość merytoryczna Studium została określona w art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 293 ze zm.). Studium opracowano w oparciu o wymogi zawarte w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233).

2. Cele opracowania Studium

Poprzednia wersja Studium powstała w 2008 r. Od tego czasu na terenie gminy zaszły zmiany dotyczące wielu aspektów życia mieszkańców, jak i funkcjonowania całej jednostki. Konieczność sporządzenia nowego dokumentu studium determinuje dostosowanie dokumentu do wymogów aktualnie obowiązujących ustaw i stwierdzona została na podstawie analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Dragacz, stanowiącej załącznik do uchwały Rady Gminy Dragacz XV/142/16 Rady Gminy Dragacz z dnia 30 listopada 2016 r. „Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Dragacz w latach 2010-2015” wykazała, że zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania będzie wiązała się głównie z dostosowaniem jego treści do aktualnych przepisów prawa, w tym z dziedziny ochrony środowiska oraz obecnej sytuacji gospodarczej, infrastrukturalnej gminy i uszczegółowieniem planów rozwojowych związanej z koniecznością wykonywania bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę.

3. Zakres opracowania

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz składa się z:

- 1) tekstu studium:
 - a) część pierwsza: Uwarunkowania rozwoju przestrzennego - stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały,
 - b) część druga: Kierunki rozwoju przestrzennego - stanowiącego załącznik nr 2 do uchwały,
 - c) część trzecia: Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium - stanowiącego załącznik nr 3 do uchwały,
- 2) części graficznej - Uwarunkowania rozwoju gminy w skali 1:25 000 - stanowiącej załącznik nr 4 do uchwały;
- 3) rysunku studium - Kierunki rozwoju gminy w skali 1:25 000 - stanowiącego załącznik nr 5 do uchwały.

Wykonawca Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz:

Pracownia Urbanistyczna

AWJ Wojciech Jaworski

ul. Jarmużowa 3, 85-410 Bydgoszcz

Generalny projektant:

mgr inż. arch. Agnieszka Kujath-Jaworska

posiadająca kwalifikacje do wykonywania zawodu urbanisty na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uzyskane na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1117)

Współpraca:

mgr Jakub Makarewicz

posiadający uprawnienia do wykonywania ocen oddziaływania na środowisko na podstawie art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. w sprawie [...] ocen oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247)

mgr Daria Witkowska

posiadająca uprawnienia do wykonywania ocen oddziaływania na środowisko na podstawie art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. w sprawie [...] ocen oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247)

2. MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZENIU STUDIUM

Przy opracowaniu zmiany studium korzystano z obowiązujących przepisów prawa, materiałów planistycznych, aktualnie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dokumentów wyższej rangi oraz publikowanych i niepublikowanych danych dotyczących stanu zainwestowania oraz otoczenia biznesu, danych Urzędu Gminy Dragacz i innych opracowań branżowych:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz uchwalone uchwałą nr XVI/101/08 Rady Gminy Dragacz z dnia 27 sierpnia 2008 r.;
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przyjęty uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.;
- Strategia Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020 przyjęta uchwałą nr XXII/185/13 Rady Gminy Dragacz z dnia 27 grudnia 2013 r.;
- Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028, przyjęty uchwałą nr XXXII/546/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 29 maja 2017 r.;
- Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2015-2014 z perspektywą na lata 2015-2018 przyjęty uchwałą nr XVI/299/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 r.;
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+, przyjęta uchwałą nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.;
- Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego przyjęta uchwałą Rady Powiatu nr XXXVI/224/14 z dnia 26 marca 2014 r.;
- Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego przyjęta uchwałą Komitetu Sterującego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego (aktualna wersja dokumentu z 12 kwietnia 2019 r.);
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 przyjęty przez Komisję Europejską 16 grudnia 2014 r.;
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Dragacz przyjęty uchwałą nr XII/123/16 Rady Gminy Dragacz z dnia 30 czerwca 2016 r.;
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Dragacz na lata 2018-2032;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dragacz, przyjęty uchwałą nr XVIII/176/17 Rady Gminy Dragacz z dnia 30 marca 2017 r.;
- Lokalny Program Rewitalizacji dla obszarów zdegradowanych Gminy Dragacz, przyjęty uchwałą nr XXIX/290/18 Rady Gminy Dragacz z dnia 27 sierpnia 2018 r.;
- Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Dragacz, przyjęty uchwałą nr XVIII/186/17 Rady Gminy Dragacz z dnia 27 marca 2017 r.;
- Rejestr zabytków woj. Kujawsko-Pomorskie gm. Dragacz, Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dragacz na lata 2017-2020, przyjęty uchwałą nr XVIII/185/17 Rady Gminy Dragacz z dnia 27 marca 2017 r.;
- Gminna ewidencja zabytków;
- Mapa obszarów narażonych na ryzyko powodzi, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej;
- Rejestr Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego gminy Dragacz;
- Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000, arkusze Nowe (206) i Grudziądz-Rudnik (244) wraz z objaśnieniami, Państwowy Instytut Geologiczny.

Tabela 1. Rejestr obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Lp.	UCHWAŁA RADY GMINY DRAGACZ ZATWIERDZAJĄCA PLAN	NAZWA PLANU	DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA (publikacja ogłoszenie)	DOMINUJĄCA FUNKCJA
1	98/XIII/2000 z dnia 26 kwietnia 2000 r.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz w części obejmującej cz. działki nr 17 we wsi Górna Grupa	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 11 lipca 2000 r. nr 38 poz. 341	Teren obiektu handlu i usług
2	99/XIII/2000 z dnia 26 kwietnia 2000 r.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz w części obejmującej działki nr 46/3, 46/4 we wsi Stare Marzy	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 11 lipca 2000 r. nr 38 poz. 342	Teren urządzeń komunikacji - stacja paliw Teren zakładu remontowego autocystern Obiekty handlu - salon samochodowy
3	100/XIII/2000 z dnia 26 kwietnia 2000 r.	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz, w części obejmującej działki nr 112/2, 112/4, 113/3, 113/4, 113/5, 119/5 we wsi Fletnowo	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 11 lipca 2000 r. nr 38 poz. 343	Tereny obiektu gastronomii z częścią hotelową Tereny obiektów usługowo-rzemieślniczych Tereny obiektów usługowo-rzemieślniczych z zabudową mieszkaniową
4	102/XIII/2000 z dnia 26 lipca 2000 r.	Miejscowy plan ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz, w części obejmującej działkę nr 128/16 we wsi Dolna Grupa oraz działki nr 188/5, 166/1 we wsi Grupa	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 11 lipca 2000 r. nr 38 poz. 345	Tereny przepompowni ścieków
5	103/XIII/2000 z dnia 26 lipca 2000 r.	Miejscowy plan ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz, w części obejmującej działkę nr 128/16 we wsi Dolna Grupa oraz działki nr 188/5, 166/1 we wsi Grupa	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 11 lipca 2000 r. nr 38 poz. 346	Teren eksploatacji kruszywa
6	179/XXII/01 z dnia 26 listopada 2001 r.	Miejscowy plan zagospodarowania terenu przeznaczonego pod okręgową stację kontroli pojazdów obejmującego teren działek nr 106 i 107 we wsi Fletnowo w Gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 20 lutego 2002 r. nr 7 poz. 150	Teren przeznaczony pod okręgową stację kontroli pojazdów
7	210/XXV/02 z dnia 29 kwietnia 2002 r.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenów w Gminie Dragacz obejmujących: w Dolnej Grupie działki nr 11/46, 11/48, 11/49, 135, 137/9 i części 103 i 104, w Grupie Plac działkę nr 28/5, w Grupie części działek nr 169, 193 i 259/1, w Dragaczu działki nr 100, 233, 226/12, 226/13, 226/14, 230/10, 230/11, 230/12, 230/13, 230/14, 230/15, 231/1, we Fletnowie działki nr 1/1, 125/1 oraz część działki nr 132/7, w Michalu działki nr 125, 149/2, 149/4, 149/6, 149/8, 149/9 oraz część 149/10, w Nowych Marzach działkę nr 94/2	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 26 czerwca 2002 r. nr 76 poz. 1554	Dolna Grupa: Teren zabudowy mieszkaniowej Teren zabudowy mieszkaniowo-rzemieślniczo-usługowo-handlowej Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowo-handlowej Grupa Plac: Teren zabudowy ogródków działkowych Grupa: Teren zabudowy rzemieślniczo-handlowej z dopuszczeniem funkcji mieszkaniowej

				Teren zabudowy usług handlu i gastronomii Dragacz: Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowo-handlowo-rzemieślniczej Teren zabudowy mieszkaniowo-rzemieślniczej Fletnowo: Teren zabudowy mieszkaniowo-handlowo-usługowej Michale: Teren zabudowy mieszkaniowo-rzemieślniczej Nowe Marzy: Teren zabudowy mieszkaniowo-rzemieślniczej
8	225/XXVI/02 z dnia 26 czerwca 2002 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działki nr 3/13 położonej we wsi Michale Gmina Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 21 sierpnia 2002 r. nr 96 poz. 1994	Teren o funkcji usługowo-handlowej
9	26/III/02 z dnia 30 grudnia 2002 r.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz w części obejmującej działkę nr 46/4 i część działki nr 46/3 we wsi Stare Marzy	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 29 stycznia 2003 r. nr 4 poz. 69	Teren obiektów handlu, usług i gastronomii z możliwością wprowadzenia funkcji noclegowej
10	27/III/02 z dnia 30 grudnia 2002 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w Gminie Dragacz obejmującego w Górnej Grupie działki nr 42/1 i 43/1 oraz w Starych Marzach działkę nr 33	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 29 stycznia 2003 r. nr 4 poz. 70	Teren zabudowy handlu, usług, gastronomii z funkcją noclegową, mieszkaniowej oraz parkingu
11	33/V/03 z dnia 26 lutego 2003 r.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz w części obejmującej działkę nr 119/5 we wsi Fletnowo	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 10 kwietnia 2003 r. nr 34 poz. 602	Teren zabudowy usługowej, parkingu z możliwością wydzielenia działki budowlanej mieszkaniowej
12	34/V/03 z dnia 26 lutego 2003 r.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenów w Gminie Dragacz obejmujących: w Dragaczu działka nr 211/16, w Michalu działka nr 112/5, w Dolnej Grupie działki nr 137/6, 137/12, 137/17, w Grupie Plac działka nr 74/3, w Grupie działka nr 134	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 10 kwietnia 2003 r. nr 34 poz. 603	Dragacz: teren zabudowy mieszkaniowo-rzemieślniczej Michale: teren produkcji tkanin lekkich, handlu i usług Dolna Grupa: teren zabudowy usługowo-handlowej i parkingu Grupa Plac: teren zabudowy mieszkaniowej Grupa: teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej
13	XXI/179/05 z dnia 31 sierpnia 2005 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru obejmującego części działek nr 88/1, 89/1, 94, 95/5, 96/4 w obrębie Michale, w gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 października 2005 r. nr 115 poz. 1988	Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
14	XXV/208/06 z dnia 26 kwietnia 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego część działki nr 20/1 w obrębie Górna Grupa w Gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 czerwca 2006 r. nr 83 poz. 1343	Cmentarz

15	XXV/209/06 z dnia 26 kwietnia 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego działkę nr 121 w obrębie Górna Grupa w Gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 28 czerwca 2006 r. nr 83 poz. 1344	Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej Tereny zabudowy usługowej Tereny infrastruktury technicznej - elektroenergetyka
16	XXV/211/06 z dnia 26 kwietnia 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki nr 133/1, 133/2, 128/1, 37/2, 42/2 w obrębie Michale oraz działkę nr 226/5 w obrębie Dragacz w Gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 28 czerwca 2006 r. nr 83 poz. 1346	Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
17	VI/32/07 z dnia 25 kwietnia 2007 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego część działki nr 3179/2 w obrębie Grupa i działkę nr 17/5 w obrębie Górna Grupa w gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 3 sierpnia 2007 r. nr 93 poz. 1466	Teren zieleni leśnej i innej z dopuszczeniem tymczasowego sposobu użytkowania - pod kopalnie odkrywkową kruszywa naturalnego pospolitego
18	VI/33/07 z dnia 25 kwietnia 2007 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego działkę nr 132/1 w obrębie Michale w gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 3 sierpnia 2007 r. nr 93 poz. 1467	Tereny zabudowy mieszkaniowej
19	VII/45/07 z dnia 28 czerwca 2007 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego działkę nr 1/1 w obrębie Górna Grupa w gminie Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 3 sierpnia 2007 r. nr 93 poz. 1468	Teren wysypiska odpadów lub lasu i tymczasowego sposobu użytkowania - odkrywkowej kopalni kruszywa pospolitego
20	VII/48/11 z dnia 26 sierpnia 2011 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części jednostki strukturalnej Górna Grupa 1 gm. Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 12 września 2011 r. nr 206 poz. 1914	Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem usług nieuciążliwych Teren infrastruktury technicznej - stacja transformatorowa
21	XVIII/183/17 z dnia 27 marca 2017 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części obrębu ewidencyjnego Fletnowo - 1, gm. Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 5 kwietnia 2017 r. poz. 1407	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
22	XVIII/184/17 z dnia 27 marca 2017 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części obrębu ewidencyjnego Stare Marzy - 2, gm. Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 5 kwietnia 2017 r. poz. 1408	Tereny zabudowy usługowej oraz obiektów produkcyjnych, składów i magazynów
23	XXIII/232/17 z dnia 28 grudnia 2017 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części obrębu ewidencyjnego Nowe Marzy, Mniszek, gm. Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 8 stycznia 2018 r. poz. 174	Tereny zabudowy usługowo-mieszkaniowej, usługowej, obiektów produkcyjnych, składów i magazynów oraz zieleni urządzonej
24	XIX/192/17 z dnia 27 kwietnia 2017 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 233/1, 233/2 w obrębie ewidencyjnym Dragacz, gm. Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 5 maja 2017 r. poz. 2121	Tereny zabudowy usługowej
25	III/13/18 z dnia 20 grudnia 2018 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie Dolna Grupa - II, Gmina Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 31 grudnia 2018 r. poz. 6993	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, usługowej, obszary leśne

26	VIII/57/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części obrębów ewidencyjnych Nowe Marzy i Stare Marzy - 2, gm. Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 4 lipca 2019 r. poz. 3906	Teren zabudowy przemysłowo-usługowej oraz usługowo-mieszkaniowej
27	VI/42/19 z dnia 16 kwietnia 2019 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie Michale, Gmina Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 24 kwietnia 2019 r. poz. 2482	Teren zabudowy mieszkaniowo-usługowej
28	XVII/183/20 z dnia 24 listopada 2020 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie Dolna Grupa - I, gmina Dragacz	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z dnia 27 listopada 2020 r. poz. 5727	Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEJ RANGI

1. Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

W odniesieniu do terenu gminy Dragacz Plan zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2003 r. Nr 97, poz. 1437) zawiera następujące ustalenia:

- Zalicza ją do pierwszej centralnej strefy polityki przestrzennej, która tworzy obszar najwyższej aktywności społeczno-gospodarczej w województwie kujawsko-pomorskim, jednostka ta jest dobrze powiązana ze „światem zewnętrznym” oraz ze swym regionalnym otoczeniem;
- W zakresie wzmocnienia potencjału głównych ośrodków w instytucje obsługi mieszkańców będzie realizowane w siedzibach gmin zapewnienie obsługi mieszkańców gmin, w tym zwłaszcza w zakresie: edukacji (na poziomie podstawowym i gimnazjalnym), służby zdrowia (podstawowa opieka zdrowotna), pomocy społecznej i obsługi rolnictwa oraz stworzenie podstaw dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich;
- Dolinna część obszaru gminy została zakwalifikowana do rejonów atrakcyjnych turystycznie;
- Pod względem uwarunkowań demograficznych gmina Dragacz zakwalifikowana została do obszarów wiejskich województwa o największej gęstości zaludnienia na powierzchni bez lasów, łąk i pastwisk (ponad 100 osób na km²);
- Gmina Dragacz została zaliczona do zintegrowanego systemu ekologicznego województwa;
- W hierarchii sieci osadniczej miejscowość Michale została jako „wiejski ośrodek gminy” zaliczona do najniższego 6. poziomu;
- Część dolinna gminy została zaliczona do „terenów ograniczonego zainwestowania zagrożonych powodzią” oraz „obszarów chronionych przez użytkowaniem nierolniczym”;
- Gmina Dragacz została włączona w granice proponowanego Nadwiślańskiego Parku Kulturowego oraz rejonu turystycznego Doliny Dolnej Wisły (nr VIII);
- W zakresie kierunków zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej w kierunkach przekształceń obszarów wiejskich teren dolinny gminy zaliczono jako typ rolnictwo o charakterze podmiejskim (uprawy owoców i warzyw);
- Gmina została zaliczona do obszarów wiejskich wymagających budowy sieci kanalizacyjnej oraz przewidziano rozbudowę sieci wodociągowej gminy jako najważniejsze kierunki działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Ponadto Plan wymienia szczegółowo zadania ponadlokalne realizujące cel publiczny, które szczegółowo opisano w rozdziale nr 16.

Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest dokumentem zdezaktualizowanym, gdyż został uchwalony 18 lat temu, jeszcze przed wejściem Polski do Unii Europejskiej. Samorząd województwa jest w trakcie procedowania projektu nowego planu.

2. Ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2030 – Plan przyspieszenia 2030+

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2030 – Strategia przyspieszenia 2030+ (załącznik do uchwały nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.) jako swój nadrzędny cel ustanowiła: „Jakość życia typowa dla wysokorozwiniętych regionów europejskich”. Do jego osiągnięcia mają prowadzić działania prowadzone w czterech obszarach tematycznych, w ramach których określono pięć głównych celów strategii:

- Obszar społeczeństwo:
 - Cel główny 1: Skuteczna edukacja,
 - Cel główny 2: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo,
- Obszar gospodarka:
 - Cel główny 3: Konkurencyjna gospodarka,
- Obszar przestrzeń:
 - Cel główny 4: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko,
- Obszar spójność:
 - Cel główny 5: Spójne i bezpieczne województwo.

Niższe poziomy strategii, ustanowione w ramach przedstawionych obszarów i celów głównych, stanowią:

- cele operacyjne,
- kierunki działania,
- projekty kluczowe.

Analizy zawarte w strategii, dotyczące sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, pozwoliły zaliczyć gminę Dragacz do obszarów, na których występują problemy niskiego poziomu rozwoju społecznego oraz zagrożonych ponadprzeciętnym starzeniem się społeczeństwa do 2030 r. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2030 przedstawiony w Strategii, umiejscowił gminę Dragacz w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Grudziądz, a ponadto gmina Dragacz została zaliczona do gmin szczególnie predysponowanych do rozwoju przestrzeni inwestycyjnych o znaczeniu lokalnym. Wpływ na taki obraz gminy ma sąsiedztwo Grudziądz, ale niewątpliwie również położenie przy autostradzie A1.

3. Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego

Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego (uchwała Rady Powiatu nr XXXVI/224/14 z dnia 26 marca 2014 r.) przedstawia wizję rozwoju powiatu, w której zawarto zakres wieloletni plan rozwoju w oparciu o cztery obszary – gospodarka, infrastruktura, środowisko i sfera społeczna. Strategia rozwoju ma na celu ustalenie dziedzin wymagających interwencji w celu poprawy jakości życia, a także kierunków działań rozwiązywania problemów poprzez podejmowanie odpowiednich kroków dla zapewnienia tej poprawy. Cele i realizujące je działania określone w strategii powiatu nie dotyczą aspektów przestrzennych i narzędziem ich realizacji nie jest dokument studium.

4. Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego

Opracowana Strategia zawiera cele rozwojowe służące realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 i możliwie pełnej absorpcji środków prorozwojowych przez samorządy powiatu świeckiego. Szczególnie istotny jest tu nacisk na terytorialny wymiar interwencji rozwojowej. Szczególnie istotne z punktu widzenia dokumentu studium są następujące priorytety inwestycyjne:

- wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym,
- promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu,
- inwestowanie w sektor gospodarki wodnej, celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie,
- zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego,
- wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich,
- inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej,
- równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę,
- aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie,
- ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym,
- ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia,
- lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

5. Diagnoza Strategii Rozwoju Gminy Dragacz

Strategię rozwoju gminy Dragacz przyjęto uchwałą nr XXII/185/13 Rady Gminy Dragacz z dnia 27 grudnia 2013 r. Strategia ta jest dedykowana działaniom w perspektywie okresu budżetowania 2014-2020. Głównym celem wyznaczonym przez Strategię jest realizacja aktywnej polityki gospodarczej na terenie gminy, prowadząca do wzrostu jej konkurencyjności przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Nakreślona w dokumencie wizja opisuje gminę Dragacz jako gminę:

- atrakcyjną dla inwestorów;
- o wysokim poziomie infrastruktury technicznej;
- właściwie wykorzystującą zasoby krajobrazowe i turystyczne;

- oferującą wysoki poziom jakości życia mieszkańcom.

Wizja ta będzie się wyrażała przede wszystkim poprzez:

- rozwój infrastruktury przyczyniającej się do poprawy warunków życia mieszkańców;
- rozwój gospodarczy poprzez stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju inwestycji, nowoczesne i rozwinięte rolnictwo, wykorzystanie walorów turystycznych oraz agroturystycznych gminy;
- rozwój sfery przestrzenno-środowiskowej poprzez racjonalne i ekologiczne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zachowanie ładu przestrzennego;
- aktywizację lokalnej społeczności oraz zwiększenie zdolności adaptacyjnej do zmian społecznych i gospodarczych.

Realizacja założeń w ramach czterech sfer – gospodarczej, infrastrukturalnej, przestrzenno-środowiskowej i społecznej ma przyczynić się do osiągnięcia pożądanego obrazu Gminy Dragacz w przyszłości, wyartykułowanego w wizji rozwoju. Wizja stanowi jeden z podstawowych elementów wpływających na kierunek rozwoju lokalnego na danym terenie. Wyznacza pożądaną stan docelowy w określonym momencie w czasie – od roku opracowania strategii do roku 2020, do którego należy dążyć podporządkowując mu wszelkie działania podejmowane na obszarze. Wyznaczone kierunki działań muszą być traktowane w sposób współmierny (zarówno pod względem tempa, jak i zasadności realizacji) w zależności od aktualnych potrzeb oraz perspektyw realizacji.

W najbliższej przyszłości należy spodziewać się aktualizacji strategii rozwoju gminy z powodu wejścia w III dekadę i wypełnienia działań ustalonych do realizacji do 2020 r.

4. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

1. Położenie i granice gminy

Gmina Dragacz to gmina wiejska położona w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie świeckim. Wschodnią i południową granicę gminy Dragacz stanowi rzeka Wisła, będąca zarazem granicą powiatu świeckiego oraz sąsiednich powiatów – chełmińskiego (gmina Chełmno), grudziądzkiego (gmina wiejska Grudziądz) oraz miasta na prawach powiatu – Grudziądz. Na północ od miejscowości Wielkie Zajączkowo granica kieruje się na zachód przecinając dolinę Wisły (jest to granica oddzielająca gminę Dragacz i Nowe), dalej poprzez tereny gruntów ornych biegnie do rzeki Mątawy, po czym kieruje się wzdłuż niej na południe okrążając ostatnie zabudowania należące do wsi Wielki Lubień. Następnie granica przebiega śladem drogi powiatowej nr 1219C, po czym na wysokości rowu melioracyjnego skręca na południe. Mniej więcej w połowie odległości między wspomnianą drogą powiatową a drogą wojewódzką nr 402, granica gminy skręca na zachód i ponownie włącza się w przebieg rzeki Mątawy kierując się od tego miejsca na północny zachód. Na wysokości miejscowości Fletnowo granica kieruje się ponownie w kierunku zachodnim, przebiegając przez kompleks leśny, okrążając od południa miejscowość Trzy Chałupy, znajdującą się w sąsiedniej gminie Warlubie. Linia granicy poprzez kompleksy leśne znajdujące się w tej części gminy Dragacz przebiega w relacji wschód-zachód, przecinając po drodze drogę krajową nr 91, następnie omija od północy Jezioro Fletnowskie oraz zabudowania osady leśnej Bojanowo i duktem leśnym kieruje się na północ. Na wysokości miejscowości Bzowo w gminie Warlubie granica skręca na zachód docierając do przecięcia z autostradą A1. Dalej granica kieruje się zgodnie z przebiegiem autostrady A1 na południe, przechodząc w oś drogi powiatowej 1232C – jest to zarazem granica oddzielająca gminę Dragacz od gminy Jeżewo. Na wysokości skrzyżowania wspomnianej drogi powiatowej z drogą wojewódzką nr 272 granica skręca, zgodnie z jej przebiegiem, na północny zachód, po czym przecinając autostradę A1 duktem leśnym ponownie dociera do rzeki Mątawy i zakręca na południe. Przebieg granicy po raz kolejny zbacza z tego wyznaczonego przez rzekę w okolicy wsi Mniszek, dalej kierując się duktem leśnym, a następnie przecinając drogę krajową nr 91,

wzdłuż granicy lasu powraca w obszar doliny Wisły (jest to granica między gminą Dragacz a gminą Świecie). Po raz kolejny granica gminy zbiega się w tym miejscu z przebiegiem rzeki Maławy i kieruje się ku południowemu zachodowi przechodząc w jeden z rowów melioracyjnych i przebiega wzdłuż jego koryta do ostatniego rowu dochodzącego do niego prostopadle. Jest to zarazem ostatni odcinek granicy przebiegający w osi północ-południe, który dochodzi tym samym z powrotem do Wisły. Co ciekawe gmina Dragacz swoim obszarem nie zajmuje całości doliny rzeki Wisły na odcinku, w którym do niej przylega. Na wysokości miejscowości Wielkie Stwolno i Dziewięć Włók znajduje się niewielki teren przynależący do granic administracyjnych miasta Grudziądz, znajdującego się w większości na prawym brzegu Wisły.

Ryc. 1. Położenie administracyjne gminy Dragacz

Obszar gminy Dragacz znajduje się, według najnowszego podziału fizycznogeograficznego, w większości w mezoregionie określanym mianem Kotliny Grudziądzkiej. Jedynie w północnej części gminy wyróżnia się niewielkie obszary należące do mezoregionów Bory Tucholskie oraz Doliny Kwidzińskiej. Obszar stanowi punkt styczny trzech makroregionów – Doliny Dolnej Wisły, Pojezierza Wschodniopomorskiego i Pojezierza Południowopomorskiego.

Charakterystyczne dla tego obszaru, z racji położenia w ciągle aktywnej dolinie rzecznej, jest występowanie kęp – w tym przypadku jest to Kępa Górnej Grupy, która powstała wskutek równocześnie działających erozji – bocznej i wgłębnej. Ponadto na obszarze gminy Dragacz występuje szereg form wytopiskowych, czego najlepszym przykładem jest rynna subglacialna Jeziora Fletnowskiego. Obecna forma Basenu Grudziądzkiego w głównej mierze została ukształtowana działalnością Wisły, która swój bieg skierowała właśnie w tym kierunku oraz jej dopływy – Osę i Mątawę. Gmina Dragacz z uwagi na wymienione wcześniej procesy jest obszarem stosunkowo zróżnicowanym – wschodnia i południowo-wschodnia część gminy to obszar dolinny, poprzecinany naturalnymi ciekami oraz rowami melioracyjnymi, natomiast środkowa część to silnie zadrzewiony obszar Kępy Górnej Grupy górującej ponad pozostałymi obszarami gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z położenia gminy

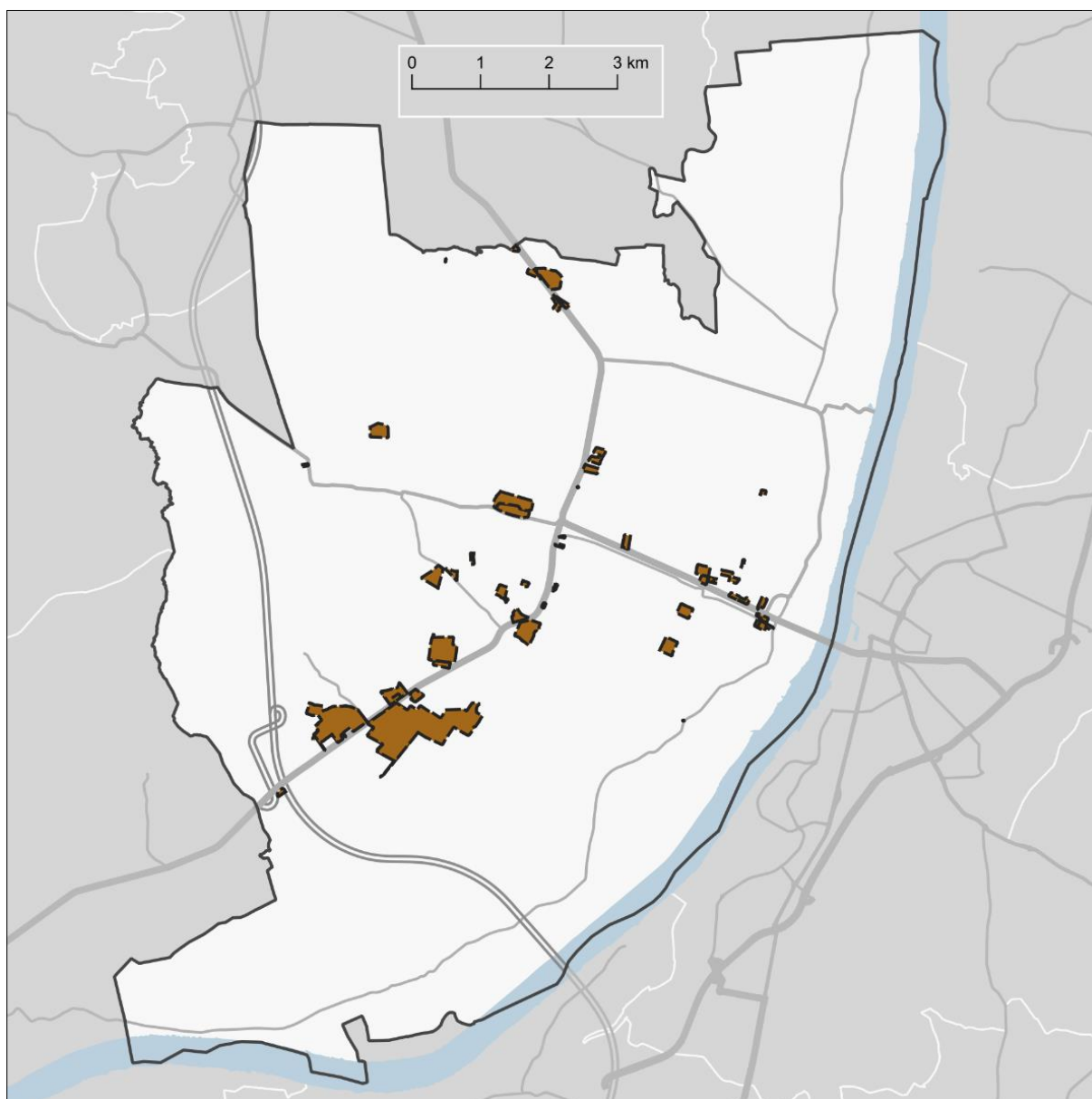
Gmina Dragacz to gmina typu wiejskiego znajdująca się w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Jej obszar zlokalizowany jest pomiędzy 53°25' a 53°33' równoleżnikiem szerokości geograficznej północnej oraz 18°35' a 18°45' południkiem długości geograficznej wschodniej, zamykając granicą administracyjną obszar o powierzchni 11 181 ha (111,81 km²). W skład gminy Dragacz wchodzi 15 miejscowości podzielonych pomiędzy 12 sołectw (Bratwin, Dolna Grupa, Dragacz, Fletnowo, Górna Grupa, Grupa, Grupa Osiedle, Michale, Mniszek, Wielki Lubień, Wielkie Stwolno, Wielkie Zajączkowo).

Gmina Dragacz graniczy z 7 gminami. Od północy sąsiaduje z gminami Nowe i Warlubie. Od wschodu z gminą wiejską Grudziądz i miastem Grudziądz. Na południu gmina graniczy z gminą wiejską Chełmno, a na zachodzie z gminami Świecie i Jeżewo. Z uwagi na fakt, iż granica gminy Dragacz stanowi również wschodnią granicę powiatu świeckiego, ma styczność także z powiatem grudziądzkim, powiatem chełmińskim i miastem na prawach powiatu – Grudziądzem.

3. Stan ładu przestrzennego

Ustalenia Studium, które nie jest prawem lokalnym, a jedynie „aktem kierownictwa wewnętrznego gminy” czy też „oświadczeniem woli Rady Gminy, realizowane są poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego”. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz z 2008 r. było systematycznie wykorzystywane do opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obecnie na obszarze w gminie Dragacz obowiązuje 28 uchwał dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany obejmują tereny o sumarycznej powierzchni nieco ponad 200 ha, co odpowiada blisko 2% ogólnej powierzchni gminy.

Plany w granicach gminy Dragacz uchwalane były w latach 2000-2021 (stan na dzień uchwalenia studium). Łącznie powierzchnia objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi 205,5 ha. Największy z nich obejmuje teren o powierzchni 72 ha (uchwała Rady Gminy Dragacz nr VIII/57/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.), zlokalizowany na wysokości węzła Nowe Marzy na wschód od przebiegu autostrady A1. Jego zapisy przewidują lokalizację obiektów o funkcji produkcyjnej lub usługowej, a także obszarów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Pozostałe plany uchwalone w gminie obejmują już znacznie mniejsze obszary (poza jednym przypadkiem nie przekraczają 10 ha i dwoma przekraczającymi 20 ha), czyli kilka-kilkanaście działek, najczęściej regulując możliwość budowy budynków mieszkalnych lub obiektów mieszkalno-usługowych. Widoczna jest jednak tendencja do uchwalania dużych powierzchniowo miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w pobliżu autostrady, w obrębach Nowe Marzy i Stare Marzy.

Ryc. 2. Tereny posiadające obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Duża liczba obowiązujących miejscowych planów wpływa na uproszczenie procedur administracyjnych oraz wzrost atrakcyjności terenów. Jednakże z uwagi na fakt, iż stosunkowo niewielka część gminy została objęta przez tego typu regulacje, znaczna liczba inwestycji odbywa się w oparciu o decyzje administracyjne (decyzje o warunkach zabudowy lub decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego). Poniższa tabela (Tabela 2.) ukazuje o przeprowadzenie jakiego rodzaju inwestycji zabiegali inwestorzy w latach 2016-2018 na obszarze gminy Dragacz oraz w całym powiecie świeckim. Jak widać największą liczbę decyzji wydano na cel budowy obiektów mieszkaniowych jednorodzinnych, która stanowi podstawowy rodzaj zabudowy w gminie. Skala tego zjawiska jest bezpośrednio powiązana m.in. z postępującą suburbanizacją miasta Grudziądz – tereny gminy Dragacz są atrakcyjne dla osób chcących korzystać z funkcji tego dużego ośrodka, łącząc to ze spokojem i możliwością zakupu większej nieruchomości za stosunkowo mniejszą cenę. Należy przy tym zwrócić uwagę, iż udział liczby decyzji wydanych na cel budowy domów jednorodzinnych w gminie Dragacz, względem powiatu świeckiego w latach 2016-2018 spadł z 13,6% do 9,9% wskazując, iż w pozostałych częściach powiatu presja inwestycyjna zaczyna się zwiększać przy jednoczesnej stagnacji w liczbie wydanych decyzji w gminie Dragacz.

Tabela 2. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydane w latach 2015-2017 na terenie gminy Dragacz i powiatu świeckiego

	2016 r.			2017 r.			2018 r.		
	Powiat świecki	Dragacz	udział	Powiat świecki	Dragacz	udział	Powiat świecki	Dragacz	udział
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	20	1	5,0%	8	0	-	5	0	-
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	317	43	13,6%	384	41	10,7%	436	43	9,9%
decyzje dotyczące zabudowy usługowej	35	5	14,3%	39	4	10,3%	38	1	2,6%
decyzje dotyczące innej zabudowy	147	11	7,5%	140	6	4,3%	133	9	6,8%

Źródło: BDL GUS

Analizując zmiany w strukturze użytkowania gruntów widoczna jest dominacja użytków rolnych, których powierzchnia zmniejszyła się nieznacznie, z 5838 ha w 2012 r. do 5832 ha w 2014 r., z czego 3716 ha w 2014 r. stanowiły grunty orne. Łącznie użytki rolne zajmują 52,2% powierzchni gminy, przy czym grunty orne stanowią 33,2% ogólnej powierzchni gminy. W gminie Dragacz zauważyć można cechy obszaru rolniczego, przy umiarkowanych możliwościach rozwoju rolnictwa. Taka sytuacja występuje z uwagi na stosunkowo znaczną powierzchnię gruntów ornych przy przewadze gleb o średniej przydatności (IV klasa bonitacyjna – 41,3% powierzchni gruntów ornych) nad glebami o wysokiej przydatności (III klasa – 36,1% gruntów ornych). Jednocześnie poza stosunkowo dobrymi warunkami do rozwoju rolnictwa, zwłaszcza na obszarze dna doliny Wisły, obecność gruntów wysokiej klasy stanowi barierę przestrzenną dla dalszego rozwoju jednostek osadniczych.

Tabela 3. Zmiany struktury użytkowania terenów gminy Dragacz

Rok	Użytki rolne		Grunty leśne oraz zadrzewione		Grunty zabudowane i zurbanizowane					Użytki ekol.	Nieużytki
	Grunty orne	razem z poz.	Lasy	razem z poz.	Tereny mieszk.	Drogi	Użytki kopalne	Tereny przem.	razem z poz.		
	w ha										
2012	3 703	5 838	3 300	3 657	83	421	48	2	614	14	232
2013	3 696	5 835	3 298	3 640	92	418	46	11	630	14	227
2014	3 716	5 832	3 303	3 644	96	418	43	10	634	14	221

Źródło: BDL GUS

Z powyższych danych wynika również, iż gmina Dragacz stanowi obszar o stosunkowo wysokiej lesistości – 29,5% powierzchni gminy przy obszarze o powierzchni 3 303 ha zajmują lasy. Wraz z pozostałymi gruntami zadrzewionymi, grunty leśne oraz zadrzewione zajmują powierzchnię 3 644 ha (32,6%). Lasy położone są w północno-zachodniej części gminy, na górnej terasie Doliny Wisły. Taka sytuacja wiąże się z występowaniem ubogich gleb w tej części gminy, przez co nie nadają się one do wykorzystania na potrzeby gospodarki rolnej.

Pod względem powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych największy obszar zajmują tereny komunikacyjne – drogi (w 2014 r. odnotowano 418 ha zagospodarowanych na ten cel, znaczny wpływ na taki stan rzeczy ma przebiegająca przez zachodnią część gminy autostrada A1), następnie 96 ha powierzchni przeznaczono na cele mieszkaniowe, natomiast 43 ha obejmują użytki kopalne, czyli w głównej mierze obszary, na których pozyskuje się kruszywo – znajdujące się w okolicach Górnej Grupy i Mniszka. Widoczny jest stopniowy przyrost terenów mieszkaniowych, w okresie 2012-2014 powierzchnia gruntów wykorzystywanych w tym celu wzrosła o 13 ha (113,5% przy wartości dla 2012 r. równej 100%).

Z uwagi na bogatą historię na terenie gminy Dragacz znajduje się szereg obiektów ważnych dla dziedzictwa kulturowego. Warto wspomnieć chociażby o Kościele pw. św. Jakuba Apostoła w Wielkim Lubieniu, Kościele parafialnym pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus, Domie Misyjnym Księża Werbistów w Górnej Grupie, Muzeum Misyjno-Etnograficznym w Górnej Grupie, Zespole tzw. „Białej Karczmy” czy też o chatach charakterystycznych dla budownictwa olęderskiego, będących pozostałością po kulturze Mennonitów. Ponadto walory krajobrazowe związane z obecnością rzek (w tym najważniejszej – Wisły) i kanałów, zróżnicowaną rzeźbą terenu oraz szeregiem interesujących miejsc objętych formami ochrony przyrody, doskonale wpisują się w niezwykle modną w dzisiejszych czasach formę turystyki rowerowej. Dzięki temu gmina Dragacz to obszar o znacznym potencjale do wykształcenia terenów przeznaczonych pod funkcję turystyczną, która aktualnie niestety nie jest wyraźnie eksponowana.

Sieć osadnicza gminy składa się z 15 miejscowości i 12 sołectw:

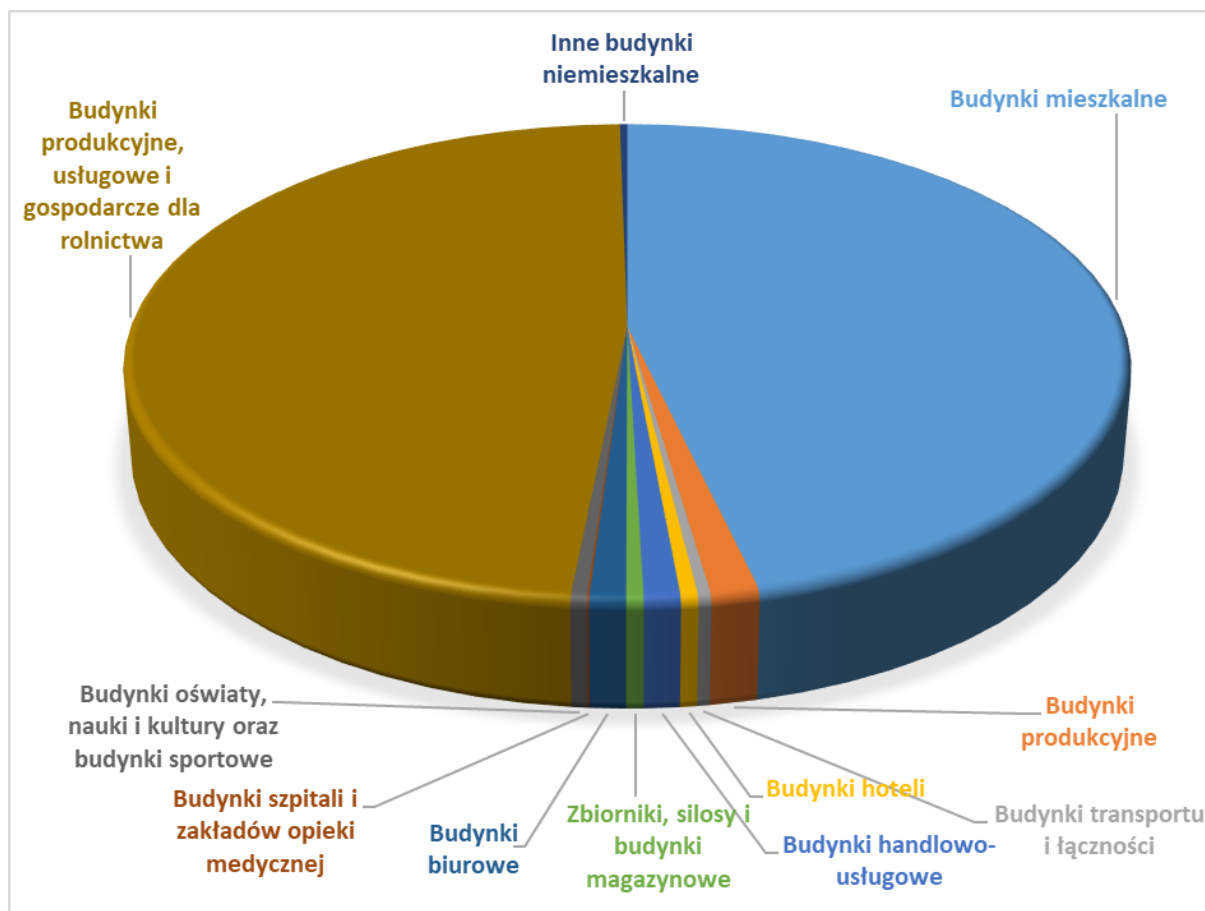
- Bratwin,
- Dolna Grupa,
- Dragacz,
- Fletnowo,
- Górna Grupa,
- Grupa,
- Grupa Osiedle,
- Michale,
- Mniszek,
- Wielki Lubień,
- Wielkie Stwolno,
- Wielkie Zajączkowo.

Strukturę charakteru budynków sieci osadniczej przedstawia Tabela 4. W dalszej części zamieszczono też ryciny prezentujące koncentrację wybranych typów funkcjonalnych budynków.

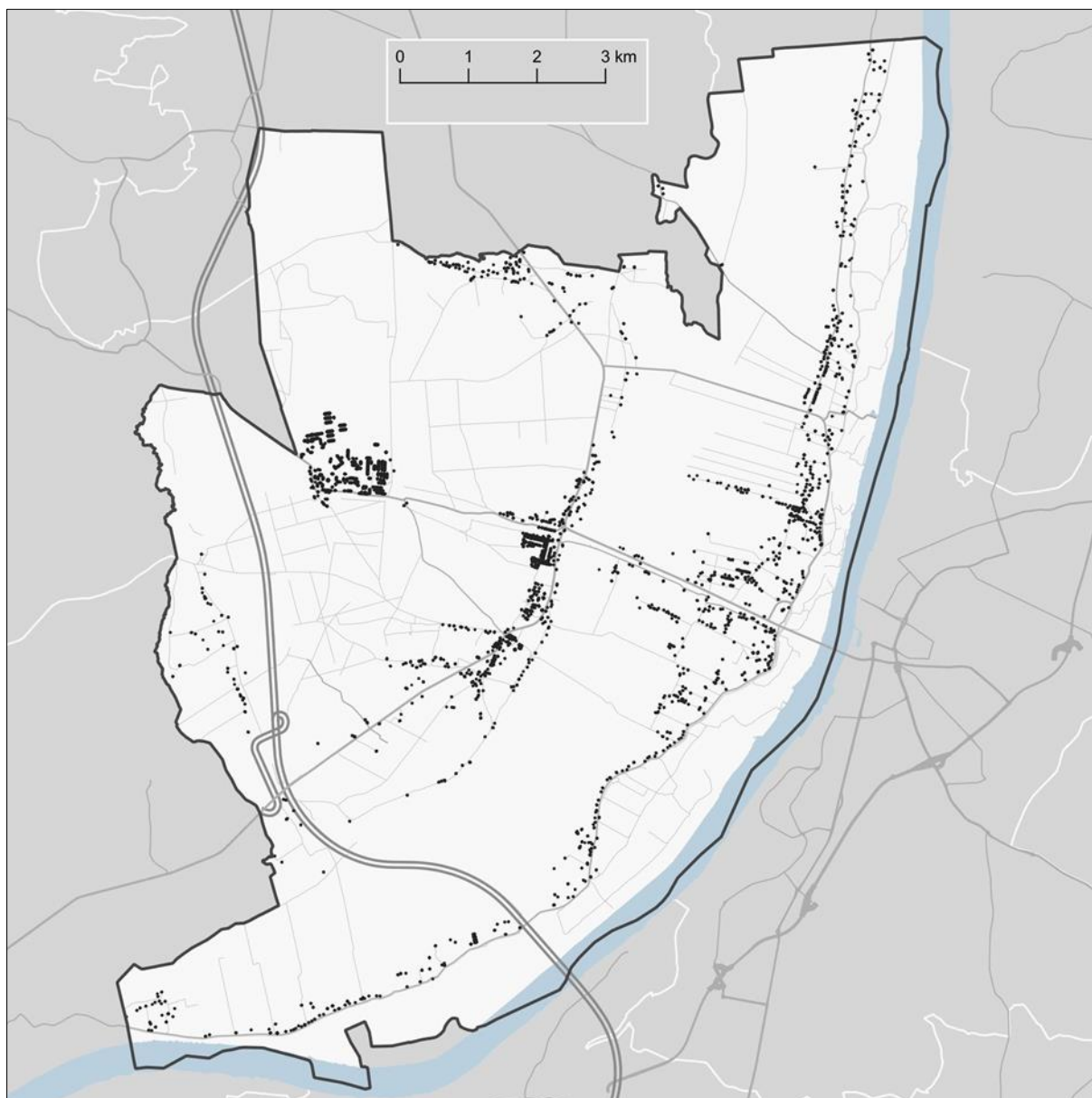
Tabela 4. Struktura funkcji budynków sieci osadniczej

Funkcja budynku	Liczba budynków
Budynki mieszkalne	1536
Budynki produkcyjne	45
Budynki transportu i łączności	12
Budynki hoteli	16
Budynki handlowo-usługowe	34
Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe	16
Budynki biurowe	34
Budynki szpitali i zakładów opieki medycznej	2
Budynki oświaty, nauki i kultury oraz budynki sportowe	15
Budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa	1597
Inne budynki niemieszkalne	9
Suma	3316

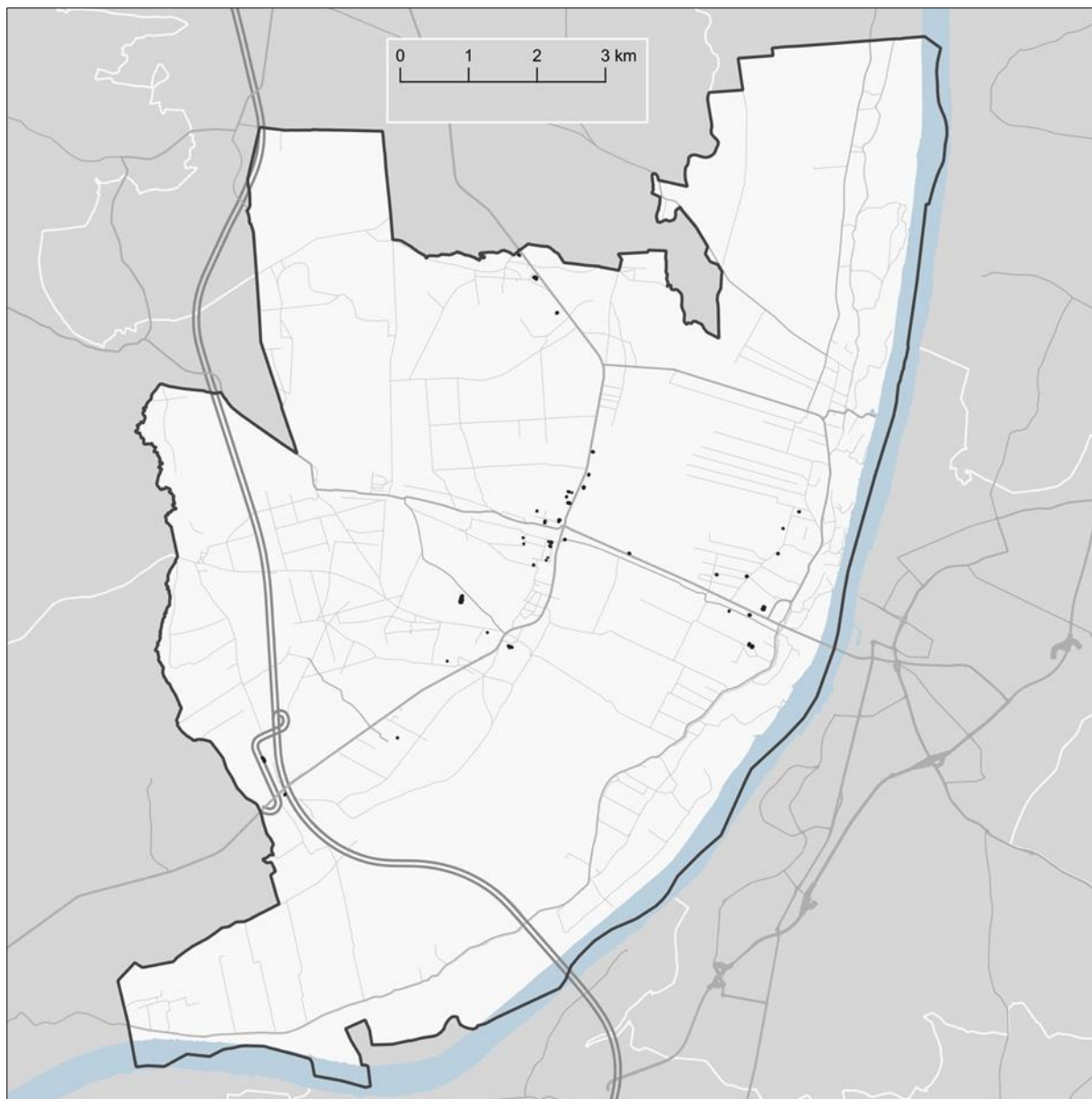
Źródło: Ewidencja Gruntów i Budynków

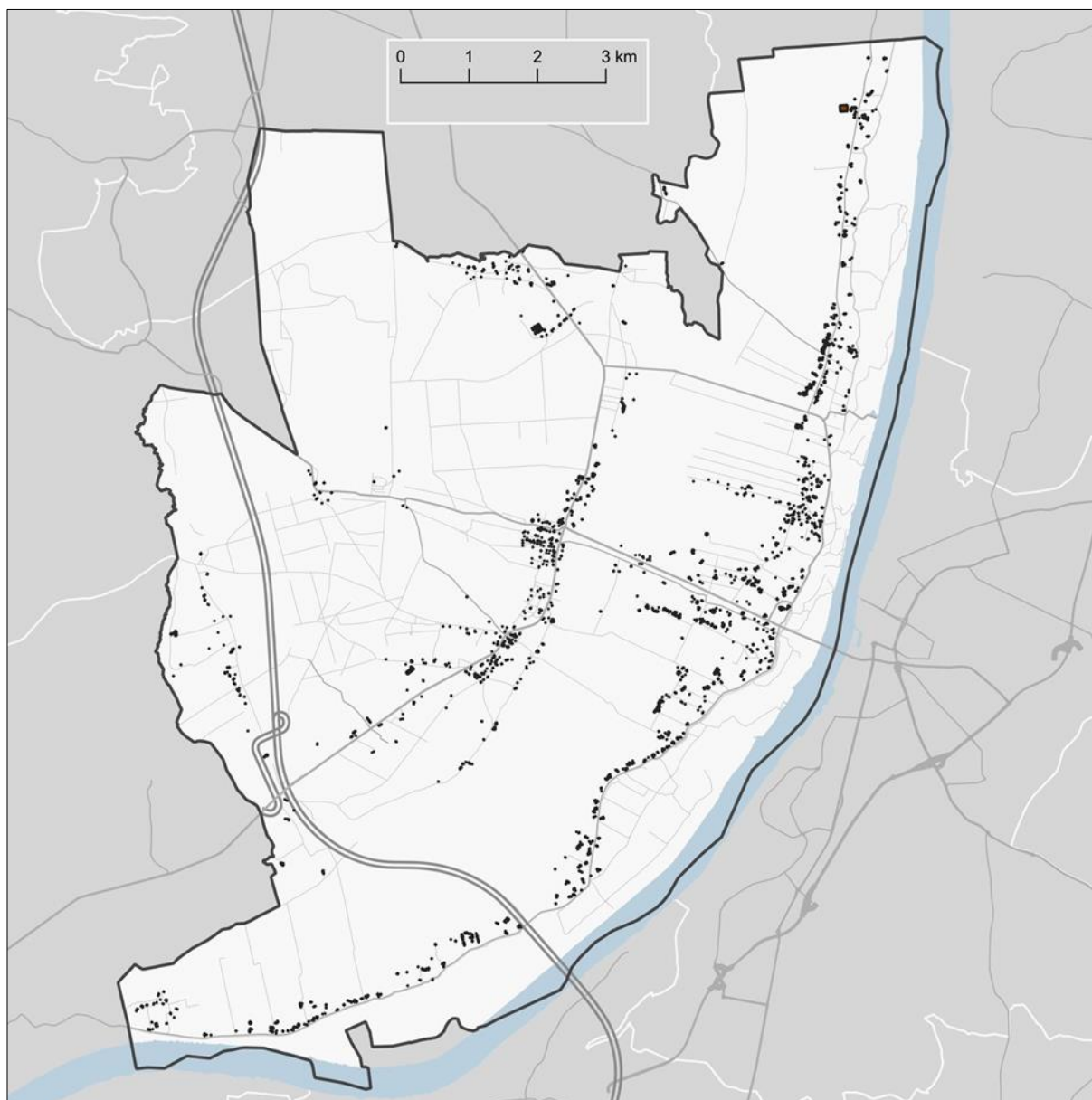
Ryc. 3. Zestawienie struktury funkcji budynków sieci osadniczej gminy

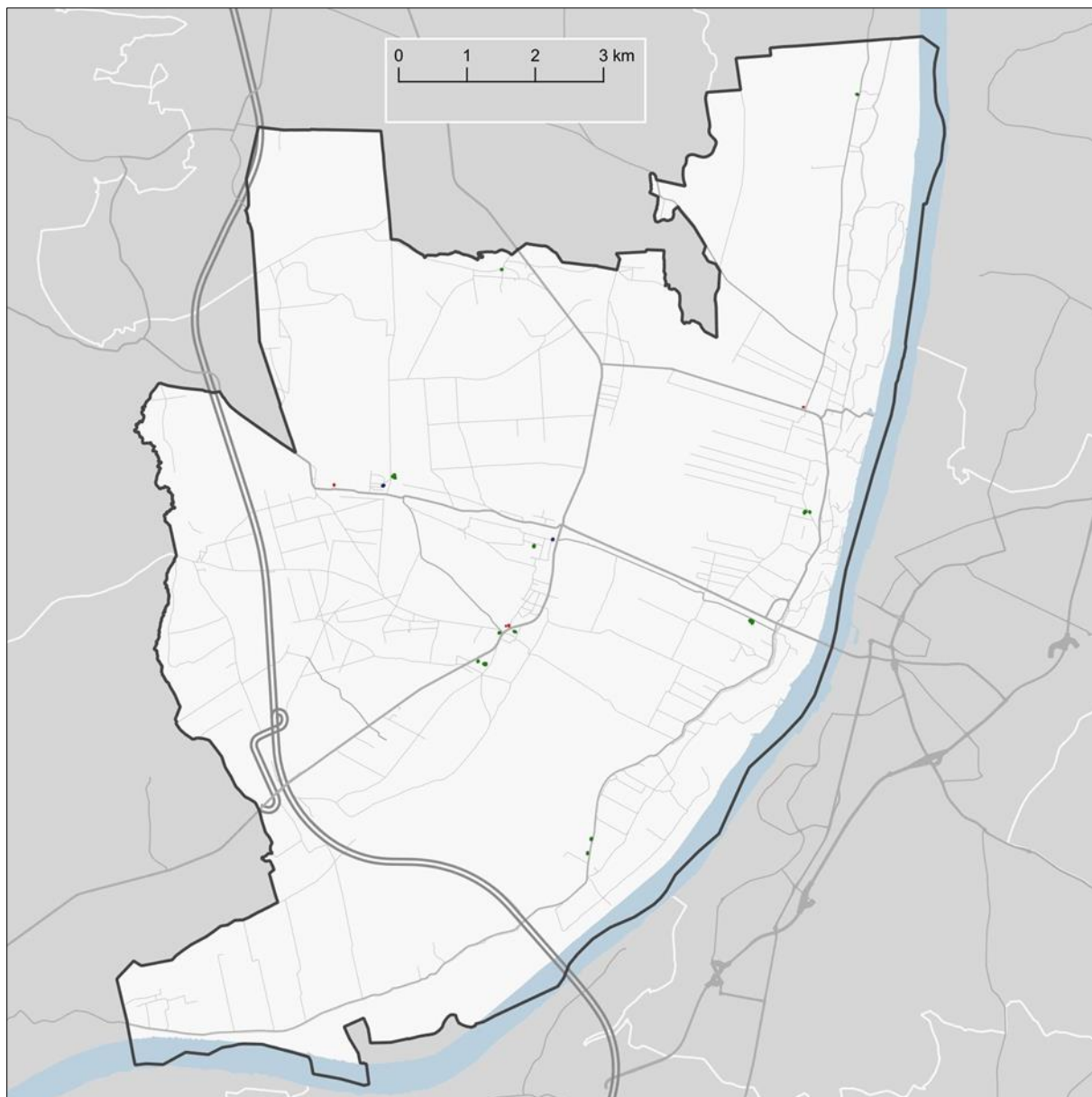
Ryc. 4. Lokalizacja budynków mieszkalnych na terenie gminy

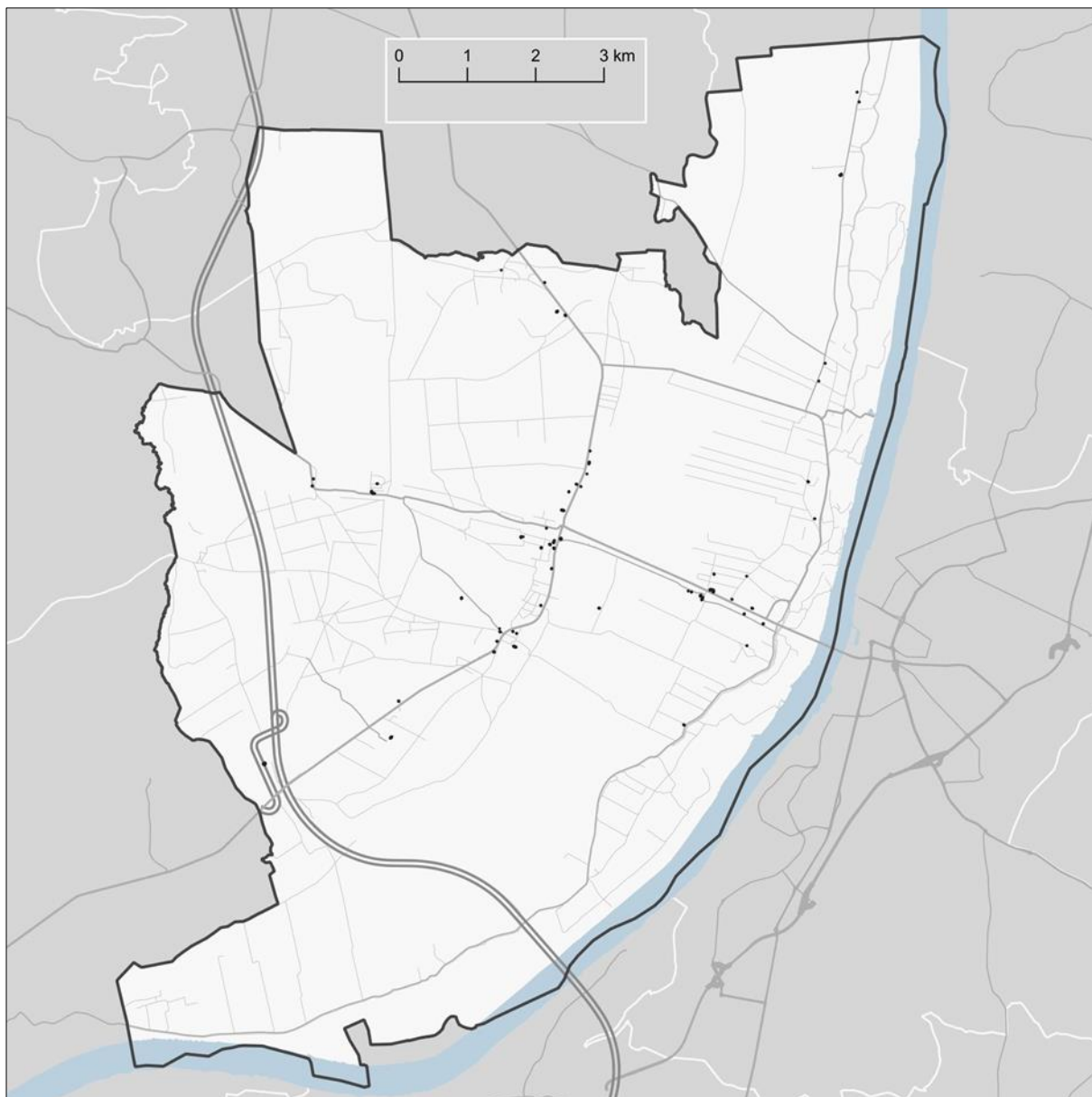
Ryc. 5. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcyjnej

Ryc. 6. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcji, usług i gospodarczej dla rolnictwa

Ryc. 7. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji usług publicznych (budynki opieki zdrowotnej – kolor niebieski; budynki oświaty, nauki i kultury, kultu religijnego – kolor zielony oraz budynki sportowe – kolor czerwony)

Ryc. 8. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji handlowo-usługowej oraz biurowej

Zabudowa w gminie Dragacz została umiejscowiona w przeważającej części wzdłuż dwóch osi – drogi krajowej nr 91 oraz drogi powiatowej 1257C, wojewódzkiej nr 207 i powiatowej 1218C. Należy zaznaczyć iż, zabudowa typowo mieszkaniowa, jak i zabudowa zagrodowa (budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa) wspólnie dominują w strukturze sieci osadniczej (łącznie stanowią 94,5% budynków w gminie). Widoczna jest również koncentracja zabudowy we wsiach Grupa, Dolna Grupa, Górna Grupa i Dragacz, w tych miejscach najczęściej znajdują się obiekty szczególnie ważne dla lokalnych społeczności w kontekście zaspokojenia podstawowych potrzeb – budynki oświaty, nauki, kultury, obiekty sportowe czy też budynki handlowo-usługowe. Niestety obszary znajdujące się w północnej, południowo-zachodniej i południowej części gminy nie są wyposażone w tego typu obiekty. Dodatkowo z racji oparcia zabudowy wzdłuż osi dróg widoczne jest zjawisko rozproszenia zabudowy, które wpływa dysfunkcyjnie na te obszary, a także obniża walory krajobrazowe, wpływając negatywnie na poziom ładu przestrzennego w gminie Dragacz.

Gęstość zabudowy, szczególnie mieszkaniowej, bezpośrednio determinuje liczbę mieszkańców miejscowości. Bezspornie w tym względzie dominują miejscowości Grupa (1 896 mieszkańców) i Dolna Grupa (1 164 mieszkańców), w granicach których mieszka aż 42,8% mieszkańców gminy. Następnie odnotować należy miejscowości Michale (750 mieszkańców) oraz Dragacz (688), pozostałe miejscowości w gminie znajdują się w przedziale 94-447 mieszkańców co wskazuje na znaczną dysproporcję w rozmieszczeniu ludności na obszarze gminy Dragacz. Co ważne, patrząc na stan ludności w poszczególnych miejscowościach należy zwrócić uwagę, iż wartość liczby mieszkańców na poziomie około 200 mieszkańców stanowi granicę, powyżej której miejscowości nabierają cech demograficznych ułatwiających rozwój. Podstawowe usługi takie jak placówki oświatowe czy też różnego rodzaju obiekty usługowe lub handlowo-usługowe ulokowane zostały właśnie w tego typu miejscowościach. Dzięki czemu opisywane miejscowości mają większą szansę na wzrost liczby mieszkańców oraz dalsze inwestycje infrastrukturalne. Na terenie gminy Dragacz więcej niż 200 osób zliczono w miejscowościach: Bratwin, Polskie Stwolno, Wielkie Stwolno, Wielkie Zajączkowo, Fletnowo, Górna Grupa, Wielki Lubień, Dragacz, Michale, Dolna Grupa i Górna Grupa. Liczbę 200 mieszkańców niedługo osiągnąć może natomiast miejscowość Stare Marzy – 193 osoby.

Liczba ludności w gminie Dragacz w 2019 r. wyniosła 7 152 osoby, co przekłada się na 5 pozycję wśród gmin powiatu świeckiego. Większą liczbę ludności odnotowano w gminach wiejskich – Jeżewo i Pruszcz oraz miejsko-wiejskich – Nowe i Świecie. Liczba ludności tych gmin waha się od 8 tys. do 34 tys., natomiast wśród gmin posiadających mniejszą liczbę mieszkańców od gminy Dragacz – od 3,5 tys. do 6,5 tys. Wskazuje to na stabilną pozycję gminy Dragacz w strukturze demograficznej powiatu świeckiego.

Dominującą pozycję w hierarchii sieci osadniczej miejscowości determinują, oprócz korzystnej lokalizacji, także funkcje usług m.in. publicznych i administracyjnych. Do podstawowych jednostek organizacyjnych szczebla gminnego zaliczyć należy:

- Szkoła Podstawowa im. 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich w Grupie,
- Szkoła Podstawowa im. Ziemi Kociewskiej w Dragaczu,
- Przedszkole Samorządowe w Górnej Grupie,
- Oddział przedszkolny w Grupie,
- Szkoła Podstawowa w Michalu,
- Urząd Gminy w Dragaczu.

4. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

Aktualne zagospodarowanie terenu gminy Dragacz jest wynikiem oddziaływań czynników środowiskowych, społecznych, gospodarczych oraz kulturowych. Podział terenów gminy obejmuje dwie zasadnicze jednostki:

- jednostkę wysoczyzny morenowej, Kępa Górnej Grupy,
- jednostkę, w skład której wchodzi strefa zboczowa wraz z dnem doliny Wisły, gdzie najlepiej rozwinęła się sieć osadnicza.

Najbardziej istotne elementy sieci osadniczej znajdują się w obrębie strefy zboczowej wraz z dnem doliny Wisły w centralnej, zachodniej i wschodniej części gminy. Należy przy tym zaznaczyć, iż rozkład miejscowości rozciąga się wzdłuż głównych osi komunikacyjnych – DK91, drogi powiatowej 1257C, DW207 i powiatowej 1218C ulegając tym samym znacznemu rozproszeniu. Jednakże z uwagi na położenie przy ważnych drogach większość miejscowości odznacza się dobrą dostępnością i obsługą komunikacyjną. Miejscowości Grupa i Dolna Grupa z racji koncentracji znacznej liczby mieszkańców pełnią główną rolę w sieci osadniczej, realizując główne funkcje przestrzenne takie jak mieszkalnictwo, usługi, oświata, zakłady pracy itd. Podobną rolę, lecz w mniejszym stopniu, pełnią miejscowości Michale i Dragacz. Natomiast miejscowości ulokowane w dolinie rzeki Wisły, gdzie znajdują się stosunkowo żyzne gleby, a także istnieje rozbudowany system rowów melioracyjnych (mający swoje korzenie już w czasach

osadnictwa olęderskiego), mają najczęściej charakter ściśle rolniczy. Rozwinęła się tam szczególnie zabudowa gospodarcza powiązana z rolnictwem. Przykładami takich miejscowości są: Bratwin, Wielkie Stwolno.

Omawiana jednostka funkcjonalno-przestrzenna charakteryzuje się również największymi walorami środowiska przyrodniczego. W bezpośrednim sąsiedztwie Wisły wyznaczono Nadwiślański Park Krajobrazowy, ponadto obszar ten charakteryzuje występowanie licznych pozostałości kultury mennonickiej (drewniane chaty) oraz znaczne walory krajobrazowe. Jest to niewątpliwie obszar o dużym potencjale do pełnienia funkcji turystycznej.

W przypadku Kępy Górnej Grupy nie można mówić o intensywnym wykorzystaniu. Obszar ten zabudowany jest niewielką liczbą budynków mieszkalnych i wykorzystywany jest jako miejsce lokalizacji obiektów należących do podmiotów produkcyjnych lub logistycznych (np. Thyssenkrupp Materials Poland S.A.), a także do wydobycia kruszywa (np. żwirownia w Górnej Grupie). Pozostałe tereny głównie porośnięte są lasami.

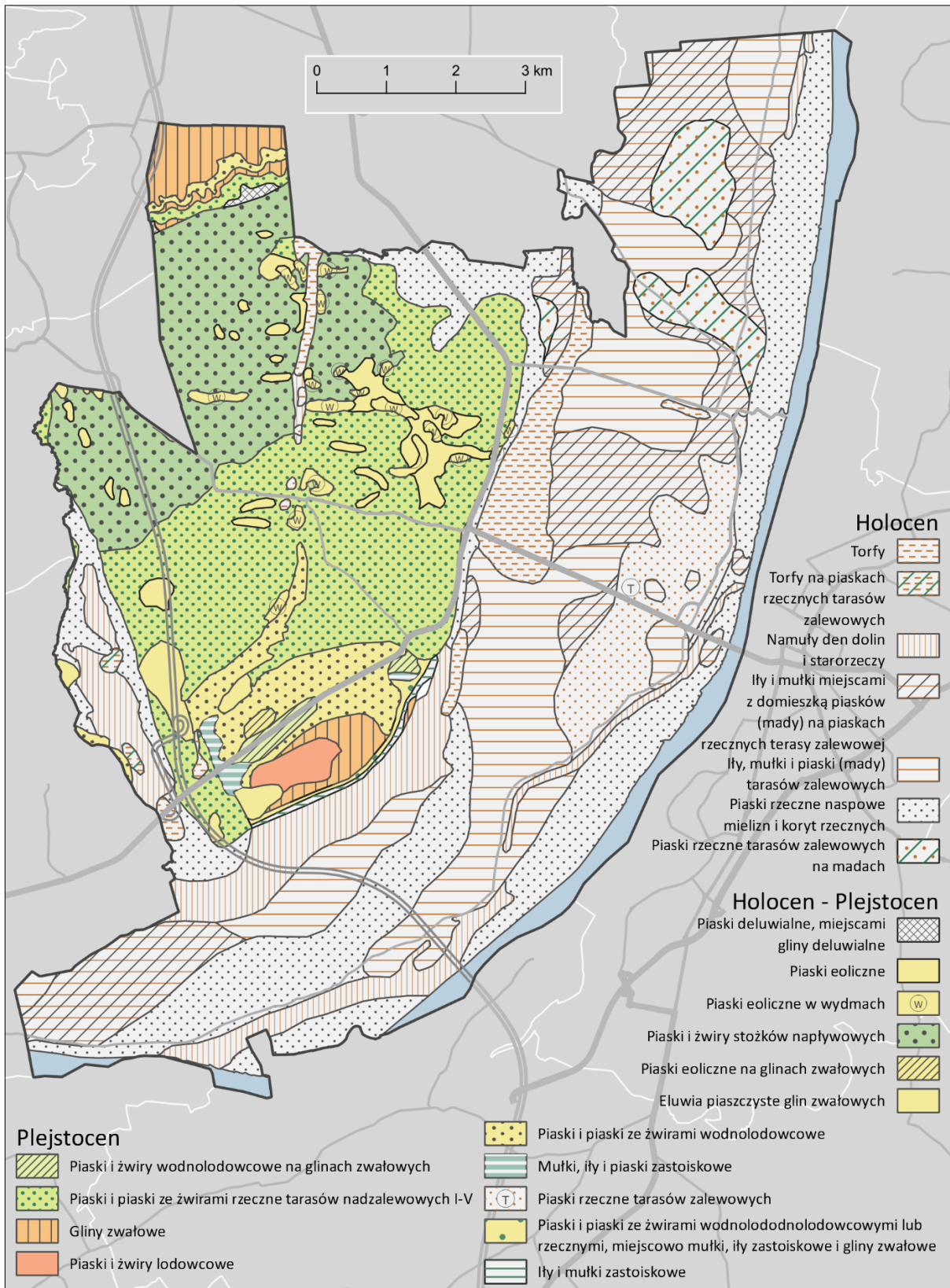
Przeznaczenie poszczególnych terenów w gminie Dragacz oraz ich zagospodarowanie powinno być określane poprzez obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Niestety większość planów obejmuje stosunkowo niewielkie obszary, regulując tym samym zasady użytkowania kilku, maksymalnie kilkunastu działek. Z uwagi na powyższe nadal znaczna część inwestycji realizowana jest przy pomocy decyzji lokalizacji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy. Takie działanie znacznie utrudnia zachowanie ładu przestrzennego i skuteczną kontrolę rozwoju sieci osadniczej. Jest to szczególnie istotne z uwagi na położenie gminy Dragacz w strefie podmiejskiej Grudziądza, co w znacznym stopniu potęguje presję inwestycyjną.

5. STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO GMINY I WARUNKI JEGO OCHRONY

1. Budowa geologiczna

Gmina Dragacz położona jest makroregionie Dolina Dolnej Wisły, a większość jej obszaru znajduje się w mezoregionie Kotliny Grudziądzkiej. Jedynie w północnej części gminy wyróżnia się niewielkie obszary należące do mezoregionów Bory Tucholskie oraz Dolina Kwidzyńska. Obszar gminy stanowi dno rozległej doliny rzecznej wykształconej podczas ostatnich faz zlodowacenia wisły. Budowa geologiczna obszaru gminy jest podzielona na dwie dobrze wykształcone części. W północno-zachodniej części wśród utworów powierzchniowych dominują plejstocenijskie utwory glacialne i fluwioglacialne, natomiast pozostała część jest przykryta młodszymi utworami holocenijskimi. Spąg utworów czwartorzędowych w tym rejonie sięga około 70 m poniżej poziomu morza, miąższość tych warstw osiąga od około 60-70 m w dnie doliny Wisły do około 150 m w obrębie tzw. Kępy Górnej Grupy. Utwory te są zbudowane z naprzemiennie ułożonych warstw piasków fluwioglacialnych oraz glin zwałowych z jedną ciągłą warstwą iłów i mułków jeziornych zalegających na około 10-20 m poniżej poziomu morza (30 m pod poziomem terenu w obrębie dna doliny Wisły). Osady te zalegają na utworach neogenu, głównie iłach i mułkach, piaskach kwarcowych mioceńskich, z przewarstwieniami węgla brunatnego.

Na obszarze gminy najpowszechniejsze są utwory holocenijskie, które zalegają warstwą około dziesięciometrowej miąższości w obrębie dna doliny Wisły oraz doliny Mątwy (o mniejszej miąższości). Budują je głównie nasypowe piaski rzeczne charakterystyczne dla mielizn i koryt rzecznych - mady tarasów zalewowych składające się z iłów, mułków i piasków. Znaczną powierzchnię osiągają także torfy. Dolina Mątwy oraz fragment jej zlewni w obrębie doliny Wisły zbudowany jest głównie z namułów den dolin i starorzeczy.

Ryc. 9. Utwory powierzchniowe (opracowano na podstawie SMGP 1:50000, PIG)

Warstwę wysoczyznową stanowi ostańcowa forma kępy, która wykształciła się w obrębie Kotliny Grudziądzkiej prawdopodobnie przez okres wykształcenia się przełomu fordońskiego i zmiany kierunku odpływu wód w Pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej. Została prawdopodobnie odcięta od zasadniczej części wysoczyzny morenowej poprzez działalność fluwioglacjalną wód roztopowych lodolodu, a dopiero w dalszej kolejności wód rzecznych. Kępa Górnej Grupy wraz z Kępą Strzemięcińską i Kępą Forteczną stanowią o wyjątkowości geomorfologicznej tego fragmentu doliny Wisły. Kępa Górnej Grupy jest tym samym istotną kumulacją terenową o wysokości 77 m n.p.m. Zbudowana jest głównie z gliny zwałowej oraz piasków i żwirów lodowcowych, w swojej najwyższej południowej części. Przesuwając się na północ kępy obserwuje się wychodnie piasków i piasków żwirowych wodnolodowcowych, a dalej rozległe pole składające się z piasków i piasków ze żwirami pochodzenia rzeczno (terasy nadzalewowe). Północną część kępy stanowią młodsze warstwy piasków i żwirów stożków napływowych. W obrębie kępy, szczególnie w jej centralnej i północnej części, obserwować można niewielkie powierzchniowo, ale liczne płyty piasków eolicznych, w tym piaski eoliczne na wydmach. Typowe pod względem geologiczno-geomorfologicznym zbocze doliny obserwujemy dopiero w północno-wschodnim krańcu obszaru gminy, gdzie swoje wychodnie mają plejstoceńskie ropy, piaski, żwiry oraz gliny zwałowe. Te ostatnie stanowią też wierzchnią warstwę budującą wierzchnią część wysoczyzny.

Budowa geologiczna determinuje występowanie naturalnych złóż surowców pospolitych. Obecnie w granicach gminy Dragacz rozpoznane są złoża kruszyw naturalnych (piasku). Eksploatowane są cztery złoża, dla których ustalone są obszary górnicze: Grupa VII, Górna Grupa XIX, Górna Grupa III/A oraz Grupa Dolna 1.

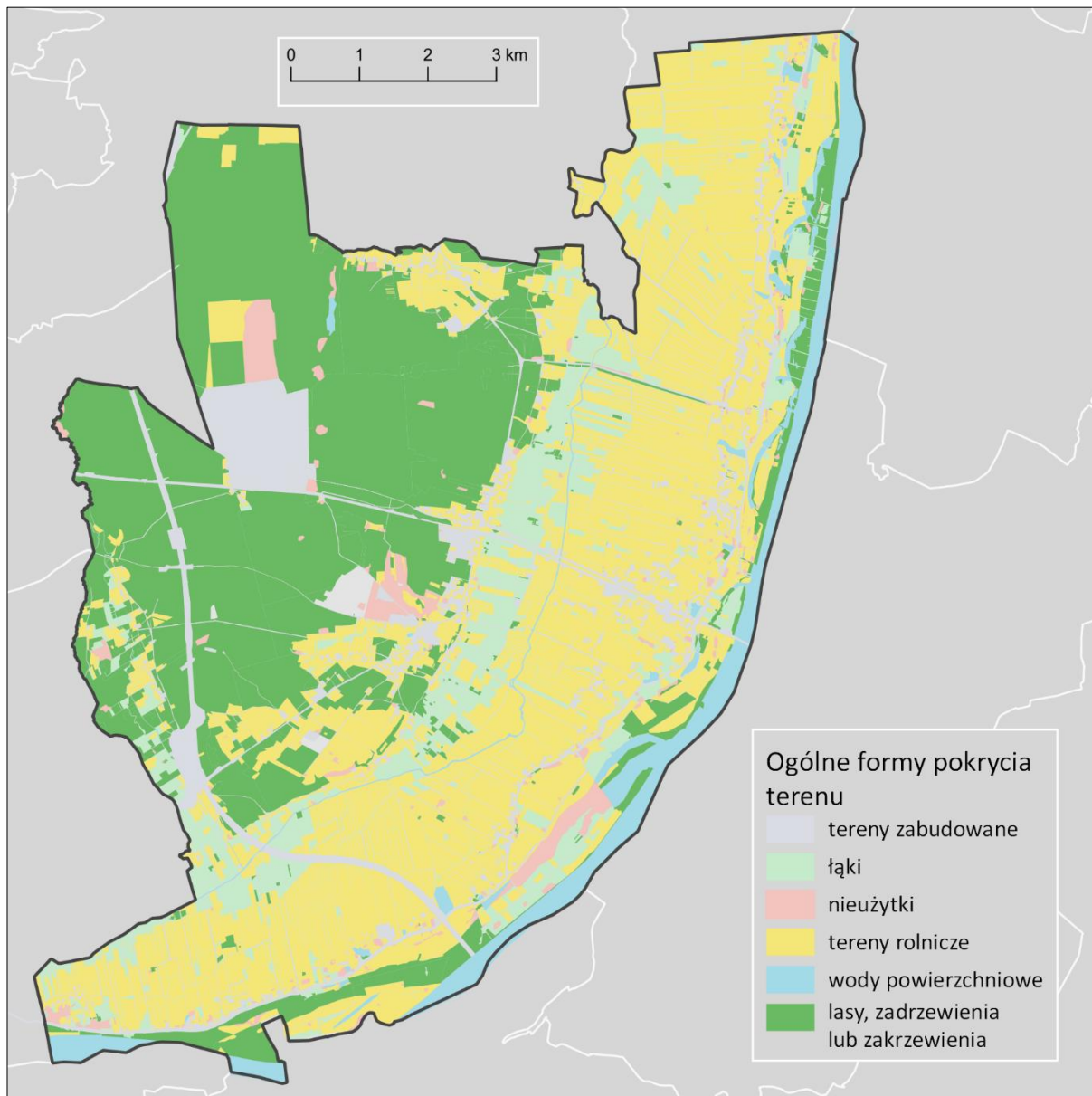
Pod względem geologiczno-inżynierskim tereny gminy podzielić na dwa rodzaje gruntów – grunty o korzystnych warunkach dla budownictwa oraz grunty utrudniające budownictwo.

Do pierwszej grupy, czyli gruntów o korzystnych warunkach dla posadowienia budynków, należy rejon poza dnem doliny Wisły i Mątawy, gdzie dominują grunty spoiste, zwarte, półzwarte i twardeplastyczne, sypkie, średniozagęszczone i zagęszczone. Nie występują tam zjawiska geodynamiczne, a głębokość wody gruntowej przekracza (najczęściej znacznie) 2 m. Są to rejony wsi Stare Marzy, Górna Grupa, Dolna Grupa, Grupa Osiedle, Grupa, Fletnowo i Bojanowo oraz zalesione tereny pomiędzy tymi miejscowościami.

Pozostała część gminy jest zaliczana do gruntów utrudniających budownictwo, na których przed realizacją zainwestowania należy wykonać zabiegi związane z poprawą posadowienia (np. wymiana gruntu na nośny) oraz zachodzi konieczność stosowania kosztowniejszych elementów fundamentowania budynków. Jednocześnie zainwestowanie może naruszać tam stosunki wodne oraz niekorzystnie wpływać na bioróżnorodność wilgotnych siedlisk. Wskazać tu należy cały teren pomiędzy korytem Mątawy od Jeziora Świętego a korytem Wisły. Są to generalnie tereny słabonośne zbudowane z gruntów organicznych, gruntów spoistych plastycznie i miękkoplastycznych, gruntów sypkich luźnych oraz obszary płytkiego zalegania wód gruntowych (od 0 do 2 m). Nieznacznie korzystniejsze są tu jedynie niewielkie obszary w rejonie Dragacza i Wielkiego Lubienia.

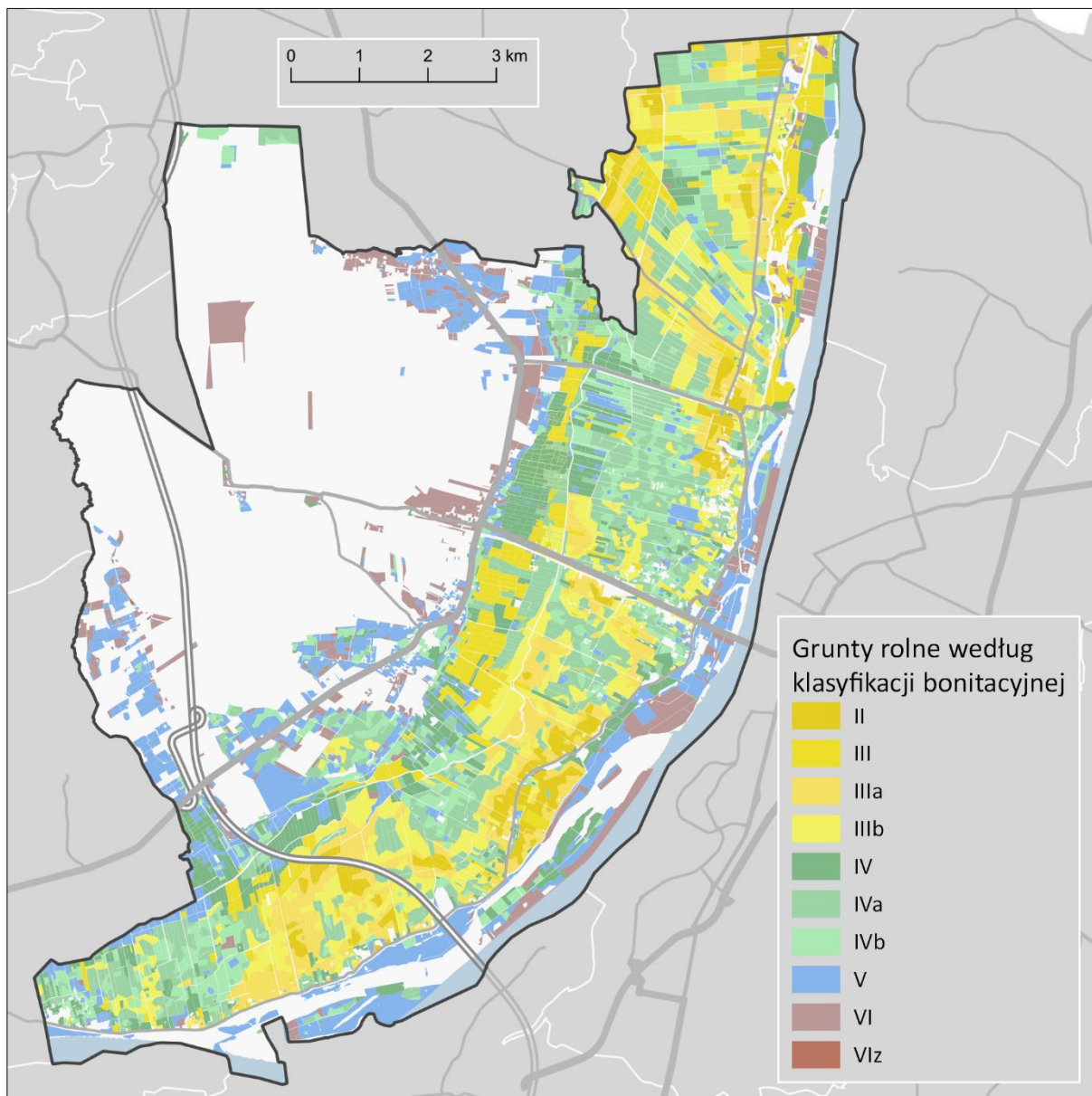
Pokrywa glebowa, jak i użytkowanie terenu, są pochodnymi wielu procesów i uwarunkowań środowiska przyrodniczego danego obszaru, m.in. budowy geologicznej. Z tego właśnie względu dominującymi glebami jakie występują na obszarze gminy Dragacz są gleby organiczne i uwilgocone gleby glejowe dna doliny Wisły. Powyżej dna doliny, w części związanej z Kępą Górnej Grupy obserwuje się raczej ubogie gleby bielcowe wytworzone na podkładzie piaskowym, jedynie w południowej części można jeszcze obserwować miejscami gleby płowe wytworzone na niewielkich partiach glin zwałowych.

Poszczególne typy gleb, a także ukształtowanie terenu, wpłynęły na obecne użytkowanie terenu. Na glebach organicznych dna doliny występują tereny rolnicze oraz łąki, które są wynikiem dobrych warunków dla produkcji rolniczej oraz niekorzystnych warunków geotechnicznych i to one przeważają pod względem powierzchni w gminie Dragacz. Tereny leśne to zwarty kompleks związany z terenami poza dnem doliny Wisły. Obszary zabudowane to z jednej strony stosunkowo skupione miejscowości w sąsiedztwie lasów jak Grupa czy Stare Marzy oraz znacznie bardziej rozproszone wsie związane z bardziej ekstensywną działalnością rolniczą (np. Wielkie Zajęczkowo, Michale czy Bratwin).

Ryc. 10. Pokrycie terenu (opracowano na podstawie danych WODGiK)

Użytki rolne stanowią największą część struktury użytkowania gruntów w gminie. Klasyfikacja bonitacyjna gleb wskazuje, iż grunty dobre to blisko 45% wszystkich gruntów rolnych. Gleby najlepszych klas w gminie zaliczane są do klas II, IIIa i IIIb (klasa I nie występuje). Grunty o dobrej przydatności dla rolnictwa występują dolinnej części gminy, najwięcej w rejonie wsi Wielkie Zajączkowo i Wielki Lubień, Dziewięć Włók – Polskie Stwolno i Bratwin. W pozostałych części dna doliny obserwuje się grunty niższych klas. Grunty klasy IV są związane z obszarami łąkowymi odwadnianymi przez Mątawę. Na nielicznych terenach rolnych związanych z Kępą Górnej Grupy obserwuje się najniższe klasy bonitacyjne, gdzie dominują słabe gleby napiaskowe lub antropogeniczne.

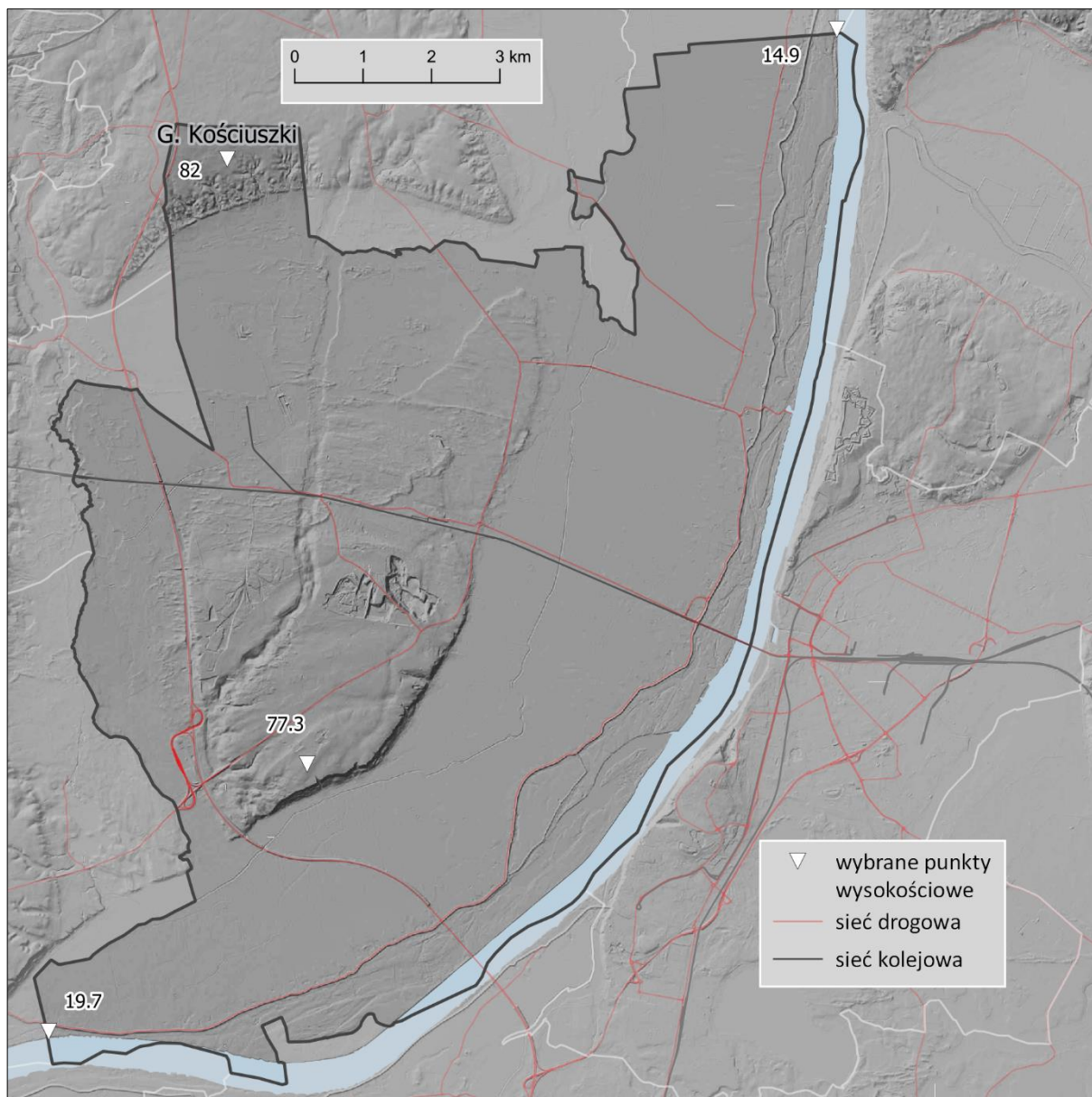

Ryc. 11. Przydatność rolnicza gleb (opracowano na podstawie Ewidencji Gruntów i Budynków, stan na 2017 r.)

2. Rzeźba terenu

Obszar gminy położony jest w obrębie Kotliny Grudziądzkiej, która z kolei jest elementem Doliny Dolnej Wisły. W krajobrazie dominują dwie formy młodoglacjalne, powstałe w czasie ostatniego zlodowacenia i później holocenu – dolina Wisły oraz Kępa Górnej Grupy. Kępa składa się z fragmentu równiny morenowej płaskiej w swoim najwyższym dobrze wyeksponowanym południowym krańcu otoczonego równiną sandrową. Jej część centralna to tarasy erozyjno-akumulacyjne (od I do VIII), a część północna bezpośrednio granicząca ze zboczem doliny to rozległy stożek napływowy. W północno-zachodnim krańcu gminy jest obecne typowe zbocze doliny Wisły z fragmentem wysoczyzny wyniesionym około 80 m powyżej dna doliny. Dno doliny jest płaskie i opada łagodnie w kierunku północno-wschodnim i północnym obniżając się o około 2 m pomiędzy skrajnymi częściami obszaru gminy. Praktycznie jedyne wyniesienia to antropogeniczne wały powodziowe ciągnące się wzdłuż koryta Wisły o względnej wysokości około 4 m oraz nasyp autostradowy przecinający dolinę w na linii Nowe Marzy – Bratwin o podobnej wysokości.

Wysokości bezwzględne w obrębie małego fragmentu wysoczyzny morenowej wynoszą generalnie ponad 80 m n.p.m., a kumulacja Góry Kościuszki osiąga do około 88 m n.p.m. i jest najwyższym punktem na obszarze gminy Dragacz. Niewiele niższa jest Kępa Górnej Grupy, której nienazwana kumulacja ma 77,3 m n.p.m. Dno doliny pomiędzy drogą krajową nr 91 a miejscowością Michale znajduje się 18,3 m n.p.m., a najniższym punktem w granicach gminy jest brzeg wiślany przy północnym krańcu z rzędną terenu wysokości 14,9 m n.p.m.

Ryc. 12. Rzeźba terenu (opracowano na podstawie Numerycznego Modelu Terenu, geoportal.gov.pl)

Pomimo dużych deniwelacji terenu System Osłony Przeciwosuwiskowej SOPO Państwowego Instytutu Geologicznego nie wykazuje ani czynnych osuwisk na terenie gminy, ani terenów zagrożonych ruchami masowymi. Pomimo tego prewencyjnie należy unikać realizacji zagospodarowania, w szczególności budynków w ścisłej strefie krawędziowej tym bardziej, jeśli strefa ta nie jest zabezpieczona w formie zalesienia, jak ma to miejsce w przypadku południowego zbocza Kępy Górnej Grupy.

Rzeźba terenu na analizowanym obszarze nie uległa znaczącym zmianom (innym niż antropogeniczne) w czasach współczesnych i jest dobrze zachowana. Obszar gminy nie jest aktywny morfologicznie, a zjawiska takie należy uznać za wygaszone. Ostateczny wygląd morfologiczny gminy ukształtowany został w czwartorzędzie.

3. Wody powierzchniowe i podziemne

Budowa geologiczna warunkuje występowanie na danym obszarze dwóch pięter wodonośnych – trzeciorzędowego i czwartorzędowego. Piętro trzeciorzędowe jest stosunkowo słabo rozpoznane, a jego zwierciadło stabilizuje się na głębokości od 41 do ponad 53 m p.p.t. Wody tego poziomu charakteryzują się ciśnieniem subartezyjskim o naporze poziomu użytkowego około 30 m (Górna Grupa). Ośrodkiem wodonośnym jest generalnie poziom miocenu (górnomiocenские warstwy adamowskie).

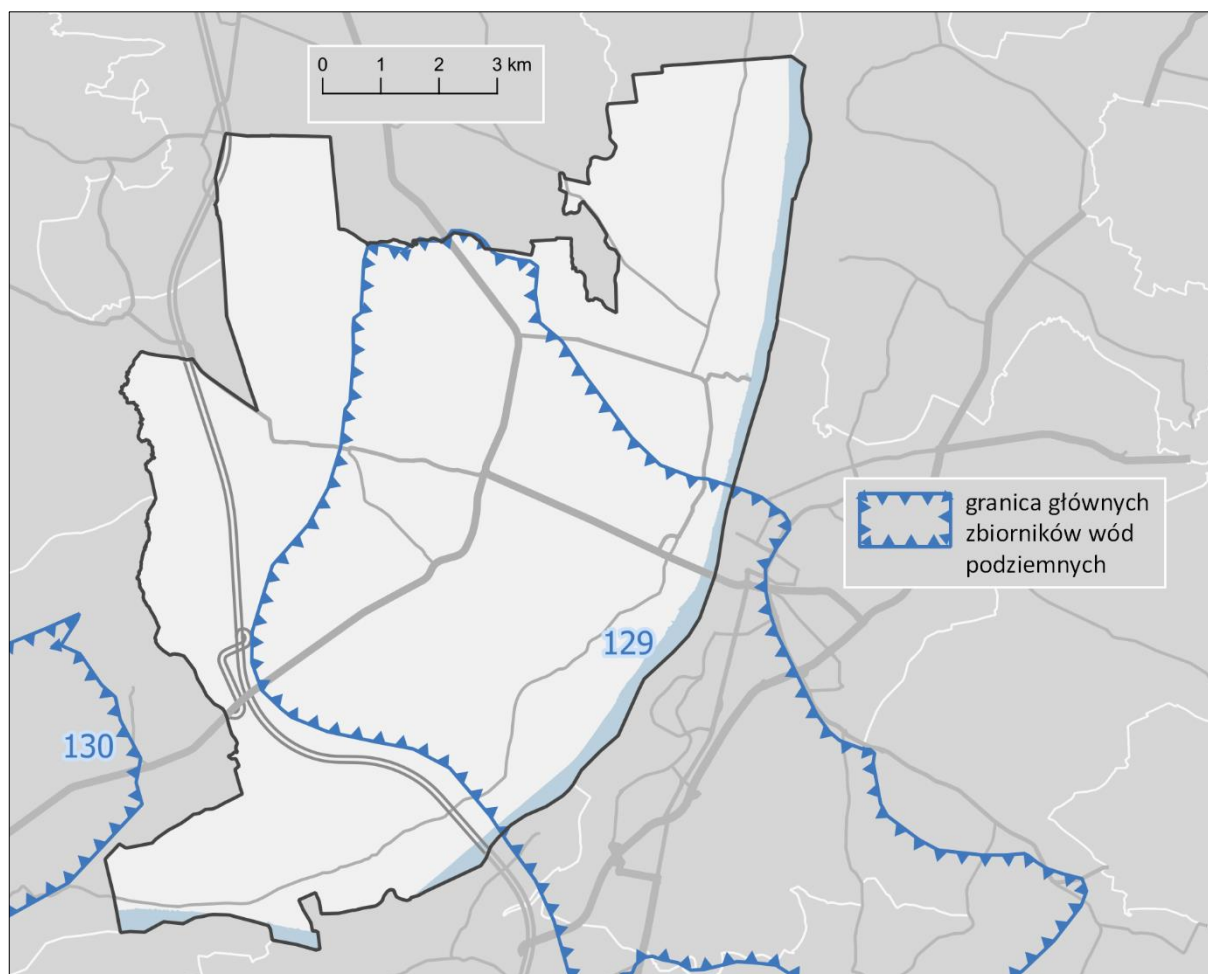
Piętro czwartorzędowe tworzy trzy poziomy wodonośne, które pozostają w łączności ze sobą. Wody gruntowe mają generalnie charakter swobodny. Pierwszy poziom wodonośny występuje przeważnie około 0-2 m p.p.t. w obrębie dna doliny Wisły, a warstwa ta podlega zmianom w zakresie jej łączności z Wisłą. Bywają okresy kiedy to Wisła infiltruje, a w innych następuje przewaga drenażu, a do tego poziom ten może być zasilany niewielkimi ciekami spływającymi z wyższych partii utworów. Wodonoścem są aluwialne osady piaszczysto-madowe i piaszczyste terasy zalewowej. Poziom wodonośny o głębokości 2-5 m jest związany z terasami nadzalewowymi Wisły i Mątwy oraz w strefie deluwialnej przykrawędziowej. Poziom wodonośny zaobserwowany głębiej występuje w obrębie utworów piaszczystych stożków napływowych Mątwy (5-10 m) lub nawet 20 m w przypadku pokładów piasków eolicznych, w tym wydm. Strefy zboczowe mogą charakteryzować się występowaniem drenażu krawędziowego. W obrębie Kępy Górnej Grupy występują płytko zalegające wody zawieszane na glinach zwałowych.

Drugi poziom wodonośny jest istotny do celów przemysłowych lub komunalnych, ale nie jest raczej osiągalny dla studni kopanych, a wierconych. Przewodnym poziomem eksploatacyjnym są osady piaszczyste leżące pod glinami zwałowymi fazy leszczyńskiej. Poziom ten jest lokalnie zasilany z poziomu pierwszego. Jest też poziomem o największym znaczeniu gospodarczo-komunalnym. Poziom ten jest silnie zdrenowany przez głęboko wciętą dolinę Wisły i praktycznie nie występuje w obrębie Kępy Górnej Grupy. Trzeci poziom wodonośny jest identyfikowany jedynie dla wysoczyzny, więc w przypadku gminy Dragacz nie ma istotnego znaczenia.

W obrębie granic gminy Dragacz występują dwie jednolite części wód podziemnych – JCWPd nr 28 oraz JCWPd nr 29. Wykonana w 2012 r. ocena stanu wód tych części ukazała wynik dobry ogólny przy ocenie dobrej zarówno w zakresie stanu ilościowego jak i chemizmu.

Wobec tego nie zidentyfikowano poziomu oceny ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych jako niezagrożony. Na obszarze gminy Dragacz znajduje się część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 129 o nazwie „Dolina rzeki Dolna Osa”. Jest to czwartorzędowy zbiornik o powierzchni 89,5 km². W jego lewobrzeżnej części występuje woda klasy II i III (brak przekroczeń dla wody pitnej), o łącznych zasobach dyspozycyjnych całego zbiornika określonych na poziomie 51 504 m³/dobę. Zbiornik ten jest uznany za podatny lub bardzo podatny na antropopresję.

Sieć hydrograficzna gminy Dragacz jest dość specyficzna. Charakterystyczną cechą jest dla niej występowanie części koryta Wisły na odcinku ponad 22 km (granica gminy biegnie wzdłuż jej osi). Można uznać, że osią hydrograficzną jest tu rzeka Mątwawa, która uchodzi do Wisły poza obszarem gminy. Biegnie najpierw w kierunku południowym, gdzie stanowi częściowo granice gminy, przepływa przez zbiornik Jezioro Świąte, aby w rejonie wsi Nowe Marzy ponownie wpaść w granice gminy i skierować się na północny-wschód biegnąc równoległe do Wisły, bliżej krawędzi dna doliny niż wałów przeciwpowodziowych Wisły. Mątwawa przejmuje wody Strugi Mniszek (na zachód od Kępy Górnej Grupy) oraz Doptýwu z Fletnowa przy krawędzi wysoczyzny. W granicach gminy praktycznie nie występują jeziora, poza Jezioro Fletnowskim.

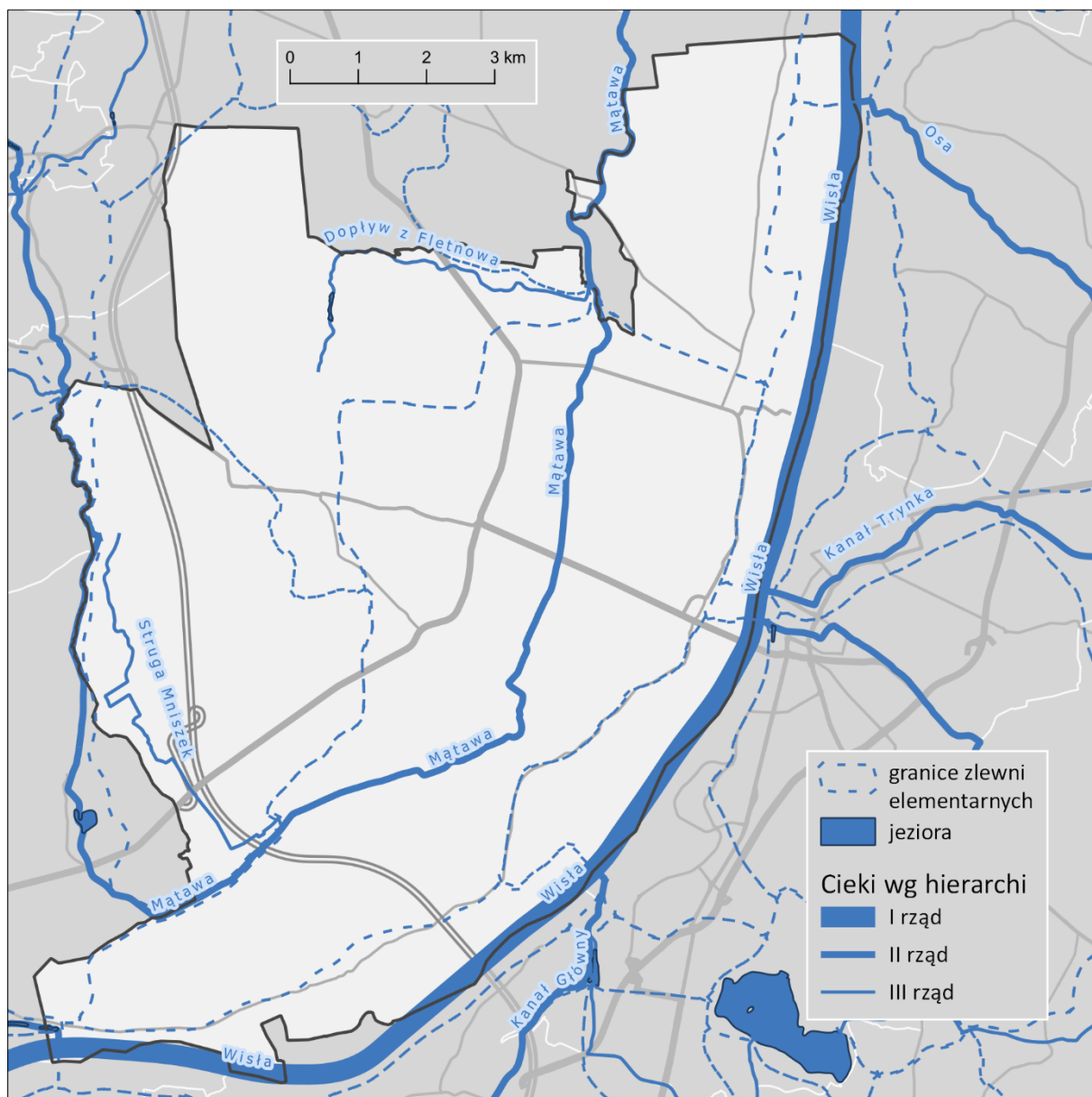
Ryc. 13. Wody podziemne (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG)

Obszar gminy Dragacz podzielony został między cztery jednolite części wód powierzchniowych rzecznych, a ponad połowa obszaru gminy znajduje się w JCW Mątawy od Sinowej Strugi do ujścia. Jednolite części wód są podstawą identyfikacji zagrożeń środowiskowych, prowadzenia monitoringu środowiskowego oraz działań zaradczych dotyczących poprawy niewystarczającego stanu ekologicznego.

Tabela 5. Wykaz JCWP występujących na obszarze gminy Dragacz

Lp.	Kod JCWP	Nazwa	Status JCWP
1	RW200017297272	Dopł. z Mniszka	naturalna część wód
2	RW20001729728	Dopł. z Fletnowa	naturalna część wód
3	RW200019297299	Mątawa od Sinowej Strugi do ujścia	silnie zmieniona część wód
4	RW20002129999	Wisła od Wdy do ujścia	silnie zmieniona część wód

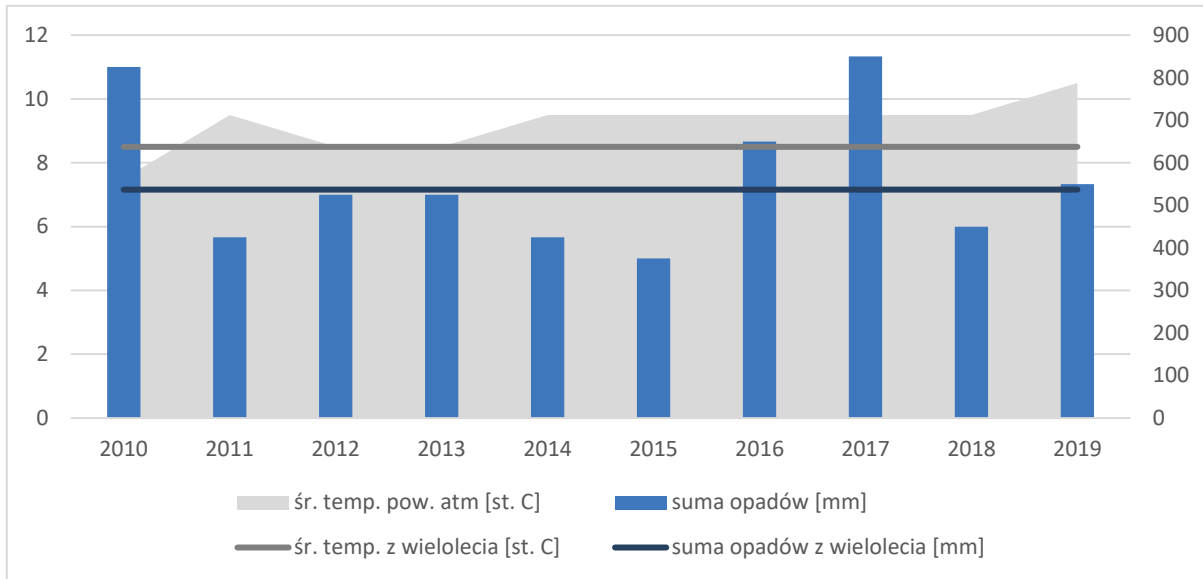
Źródło: na podstawie danych Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku

Ryc. 14. Wody powierzchniowe (opracowano na podstawie Komputerowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski, KZGW)

4. Warunki klimatyczne

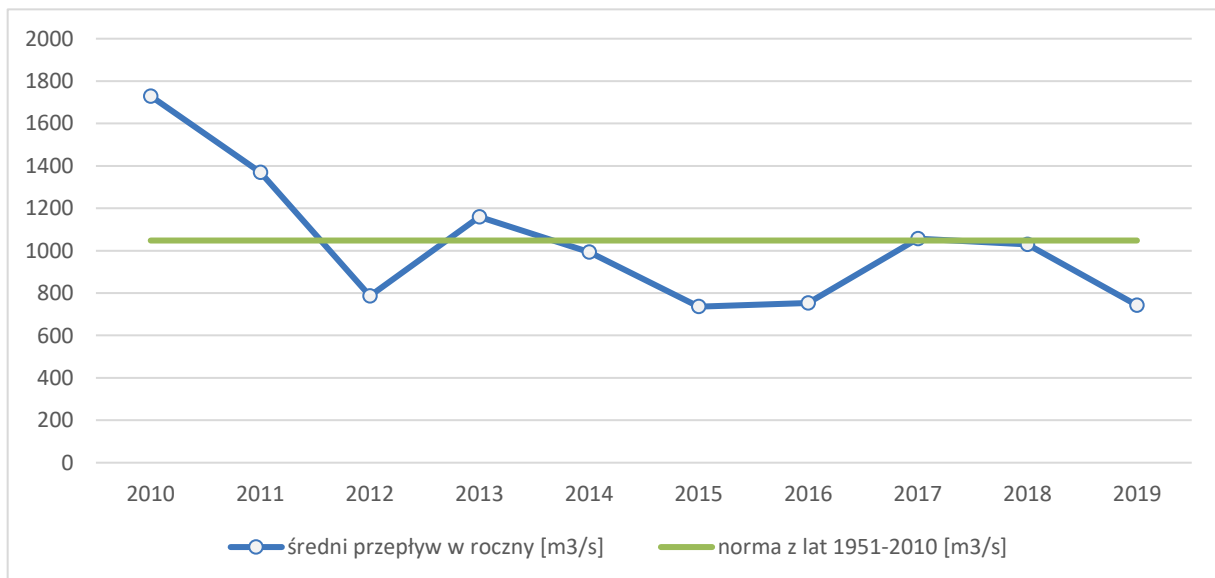
Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski, opracowaną przez A. Wosia (1999), tereny gminy Dragacz leżą na pograniczu dwóch regionów: Dolnej Wisły i Chełmińsko-Toruńskiego. Region Dolnej Wisły cechuje się odstępstwami w zakresie warunków klimatycznych od terenów położonych na wschód i zachód od niego, natomiast Region Chełmińsko-Toruński jest jednym z najmniejszych wydzielonych w regionalizacji. Klimat gminy Dragacz należy więc opisać zakładając wartości uśrednione dla tych dwóch obszarów regionu. Obserwuje się w ten sposób według danych za lata 1951-1980 średniorocznie 38,7 dni słonecznych, 199,1 dni pochmurnych, 126,9 z dużym zachmurzeniem. Ponadto 163,2 dni to dni z opadem.

Ryc. 15. Wartości średniej temperatury powietrza atmosferycznego i sum opadów atmosferycznych dla obszaru gminy Dragacz w ciągu ostatnich 10 lat w porównaniu do wartości z wielolecia

Średnia roczna temperatura powietrza wynosiła w dziesięcioleciu 2010-2019 około 9,2°C, co jest znacznie wyższą wartością niż referencyjna wartość z wielolecia 1971-2010, która dla obszaru gminy wynosi około 7°C (co pokazuje znaczne ocieplenie się klimatu). Opady uzależnione są od topografii terenu – dziesięcioletnia średnia z sum opadów atmosferycznych wynosi około 560 mm.

Biorąc pod uwagę relację infiltracyjno-drenażową pomiędzy Wisłą a utworami dna doliny (dominacja użytkowania rolniczego) istotne dla określenia warunków wilgotnościowych dla rośliny są również, poza danymi dotyczącymi opadów atmosferycznych, dane dotyczące przepływu wody w Wiśle. O ile średni przepływ w korycie z lat 2010-2019 jest nieznacznie niższy od wartości z wielolecia (1048 m³/s dla stacji pomiarowej w Tczewie), to charakter tego przepływu jest bardzo zmienny w latach (Ryc. 16), co niestety może skutkować zjawiskami ekstremalnymi (powodzie lub susza glebowa).

Ryc. 16. Wartość średniego przepływu na Wiśle dla ostatniego dziesięciolecia w Tczewie

Warunki klimatyczne gminy Dragacz kształtowane są przez masy powietrza napływające z Atlantyku oraz z głębi Eurazji. Dochodzi do zetknięcia mas oceanicznych i kontynentalnych, które posiadają odmienne, charakterystyczne cechy, przez co klimat określić należy jako zmienny i przejściowy.

Biorąc pod uwagę skłonność do zmian ogólnych warunków klimatycznych, istotne znaczenie dla warunków zagospodarowania terenu ma rodzaj lokalnego topoklimatu, który jest pochodną najważniejszych części składowych środowiska, takich jak: morfologia terenu, która decyduje o jego ekspozycji, rodzaj pokrycia terenu, obecność wód powierzchniowych, rodzaj gruntów budujących podłoże budowlane oraz głębokość zalegania wód gruntowych, które wspólnie wpływają na poziom wilgotności. Dla gminy Dragacz wskazać można następujące obszary o odmiennych uwarunkowaniach topoklimatycznych:

- **rejon wysoczyzn** – topoklimat terenów płaskich i falistych, otwartych – występują czynniki korzystne dla budownictwa mieszkaniowego ze względu na dobre warunki termiczne i wilgotnościowe oraz możliwość przewietrzania, nie zaleca się wysokiej roślinności, aby nie hamować mas powietrza, zalecana roślinność niska pozwoli na ochronę przed dużymi prędkościami wiatru w strefie – na terenie gminy topoklimat szczątkowy;
- **doliny rzeczne** – stanowią obniżenia terenowe, które wydatnie modyfikują warunki przepływu powietrza. Napływające nad doliny powietrze napotyka mniejszy opór podłoża w stosunku do terenów wysoczyznowych (mniejszy współczynnik szorstkości podłoża). Doliny rzeczne stanowią dogodną drogę do napływania i stagnowania najchłodniejszych mas powietrza oraz przemieszczania się mas z prędkościami większymi niż na terenach zainwestowanych. Kontakt powietrza z wodą powoduje częstsze tworzenie się mgieł i inwersji termicznych. Równoleżnikowy układ doliny w południowej części gminy łagodzi zjawisko stagnowania mas powietrza – na terenie gminy ten typ topoklimatu jest dominujący;
- **obszary o zwartej zabudowie mieszkaniowej** – ten typ topoklimatu charakteryzuje się warunkami, które wykazują znaczne amplitudy temperatury powietrza oraz wilgotności, zmniejszoną wentylację oraz zwiększone zanieczyszczenie powietrza (tlenek węgla, tlenki azotu, dwutlenek siarki oraz pyły), ważne jest dla tych obszarów utrzymanie układu zieleni i kierunkowanie nowej zabudowy w sposób sprzyjający przewietrzaniu;
- **rejony zalesione, zadrzewione** – topoklimat tych regionów charakteryzuje się obniżoną amplitudą temperatur powietrza, złagodzeniem stanów pogodowych, zwiększoną wilgotnością, zwiększonym parowaniem oraz znacznie niższymi wartościami prędkości wiatru, bogata szata roślinna wpływa korzystnie na jakość powietrza (zwiększa się jedynie ilość alergenów).

5. Szata roślinna i świat zwierzęcy

Flora gminy Dragacz nie wykazuje zasadniczych odstępstw od otoczenia, a zasadnicze zróżnicowanie jest determinowane przez układ dna doliny – kępa – terasy nadzalewowe. W dnie doliny dominują tereny rolne (agrocenoza), a uzupełnieniem struktury przyrodniczej są tereny łąkowe związane ze znacznym uwilgoceniem gruntu. W centralnej i północno-zachodniej części gminy występuje zbiorowisko leśne w typie borowym. Ponadto miejscom zamieszkanym przez człowieka towarzyszy roślinność ozdobna, drzewa i krzewy owocowe. Na terenach wiejskich spotykane są także zadrzewienia przy drogach, na polach, przy rowach melioracyjnych.

Największe pod względem powierzchniowym, zwarte tereny leśne zlokalizowane są w północno-zachodniej części gminy i obejmują praktycznie cały teren powyżej dna doliny Wisły. W strukturze siedlisk leśnych w gminie dominuje bór mieszany związany z monokulturą sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*. Na niewielkich terenach o wysokim poziomie wód gruntowych występują olsy, olsy jesionowe, lasy wilgotne czy bory mieszane bagienne. Siedliska te mają charakter fragmentaryczny. Zlokalizowane są na wilgotnych terenach w pobliżu cieków i zbiorników wodnych, w obniżeniach terenu w obrębie lasów. Takie zbiorowiska, bogate w roślinność hydrofilną, stanowią cenny element urozmaicający krajobraz i wzbogacający bioróżnorodność (dolina Mątwy czy rejon Jeziora Fletnowskiego).

W pasie nadbrzeżnym Mątwy, a także pozostałych cieków i oczek, zagłębień bezodpływowych, rozwija się roślinność nadwodna, zbiorowiska szuwarowe, trzcinowiska. Występowanie takich zbiorowisk związane jest na ogół ze stałym dostępem do wody, jednak szuwar trzcinowy jest odporny na nowe warunki, np. przesuszenie.

Zbiorowiska roślinności łąkowej występują głównie w obrębie doliny Wisły w rejonie na południe od Nowych Marz oraz w pasie pomiędzy korytem Mątwy a dolnym załomem zbocza doliny. Są to tereny prowadzonej gospodarki łąkowej, która prawidłowo wykonywana zapobiega inkluzjom gatunków inwazyjnych (m.in. pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, ostróżka polna *Consolida regalis*).

Ważne jest zachowanie naturalnego stanu wrażliwych ekosystemów takich jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, płaty nieużytkowanej roślinności, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Fauna gminy związana jest głównie z lasami występującymi w północno-zachodniej części gminy. Na pozostałym obszarze ostojami bioróżnorodności są generalnie doliny mniejszych cieków, przecinające agrocenozy. Dno doliny Wisły jest lokalnym, a także ponadlokalnym ciągiem ekologicznym, łączącym się z ujściem Wdy oraz Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką na południu oraz Żuławami Wiślanymi na północy. Jednocześnie istotnym korytarzem jest też dolina Mątwy. Korytarze ekologiczne pozwalają zachować i odbudować bioróżnorodność, ich szczególnym typem są cieki wodne oraz doliny rzeczne, które tworzą środowiska naturalne i umożliwiają migrację zwierząt. Tereny Doliny stanowią bogate źródło bioróżnorodności, są również naturalnym szlakiem migracji zwierząt, przede wszystkim ptaków. Wisła z racji swojej wielkości jest także wykorzystywana jako szlak nawigacyjny podczas sezonowych przelotów. Tym samym stanowi korytarz ekologiczny o randze ponadregionalnej. Korytarze i ciągi ekologiczne są niezwykle ważne dla zachowania prawidłowego, naturalnego funkcjonowania systemów przyrodniczych. W tym kontekście pamiętać należy, szczególnie przy realizacji obiektów liniowych, o zachowaniu ciągłości tych tras. Przykładem infrastruktury, która silnie ingeruje w funkcjonowanie korytarzy ekologicznych, jest autostrada A1, która na długich odcinkach przecina dno doliny. Tereny leśne są siedliskiem lub znajdują się w zasięgu migracji m.in. większej zwierzyny płowej, jak sarna europejska *Capreolus capreolus* czy rzadszy jeleń szlachetny *Cervus elaphus* oraz mniejsze ssaki jak dzik euroazjatycki *Sus scrofa*, lis rudy *Vulpes Vulpes* borsuk europejski *Meles meles* oraz coraz częściej obserwowany wilk szary *Canis lupus*. Przy ciekach wodnych spotkać można siedliska bobra europejskiego *Castor fiber*, którego działalność ma silny wpływ na stosunki wodne (żeremia). Na terenach otwartych, w tym rolnych, występować mogą zając szarak *Lepus europaeus* czy rzadziej królik europejski *Oryctolagus cuniculus*, a także ssaki czy gryzonie, takie jak mysz polna *Apodemus agrarius*, nornica ruda *Myodes glareolus* czy badylarka pospolita *Micromys minutus*. Część przykorytowa doliny to również cenne siedliska ptaków: jastrzębiowatego bielika *Haliaeetus albicilla*; kaczkowatych gągoła krzykliwego *Bucephala clangula*, nurogęsi *Mergus merganser*, tracza bielaczka *Mergellus albellus* czy mewowatych rybitwy rzecznej *Sterna hirundo* i białoczelnej *Sternula albifrons* oraz mewy śmieszki *Chroicocephalus ridibundus* i mewy siwej *Larus canus*. Środowisko wodne i przywodne reprezentują takie gatunki jak zaliczone do płazów traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* i kumak nizinny *Bombina bombina* czy gatunki ryb jak boleń pospolity *Leuciscus aspius*, minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*, piskorz *Misgurnus fossilis*, koza pospolita *Cobitis taenia* czy głowacz białopłetwy *Cottus gobio*.

Innym ważnym dla bioróżnorodności typem zbiorowisk są zadrzewienia przydrożne oraz śródpolne miedze (remizy), które tworzą wyspy biocenozy na terenach silnie przekształconych oraz dostarczają możliwości schronienia i bytowania fauny i flory. Roślinność miedz śródpolnych stanowi również istotny element środowiska przekształconego z punktu gospodarczego, ponieważ w znaczącym stopniu niwelują wywiewanie i wyflukiwanie cennych składników mineralnych z pól.

6. Prawne formy ochrony przyrody

Obszar gminy Dragacz jest położony w obrębie doliny Wisły, która jest wyjątkowym siedliskiem fauny i flory oraz przyrody nieożywionej. W związku z powyższym mamy tu do czynienia z wyjątkową sytuacją, gdzie cały obszar gminy jest objęty formami prawnej ochrony. W granicach gminy znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Nadwiślański Park Krajobrazowy (Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą),
- Rezerwat przyrody Jezioro Fletnowskie,
- Wschodni Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich,
- Obszar Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły (obszar ptasi),
- pomniki przyrody i użytki ekologiczne.

Nadwiślański Park Krajobrazowy powstał w 1993 r. pod pierwotną nazwą Zespół Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych, a jego obecne funkcjonowanie regulowane jest szeregiem aktów prawnych, z najważniejszym rozporządzeniem nr 20/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2005 r. w sprawie Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z dn. 21 września 2005 r. Nr 108, poz. 1874). Zgodnie z ww. aktem park „powołany został dla zachowania mozaikowości krajobrazu lewobrzeżnej części Doliny Dolnej Wisły”, a „ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych jest gwarancją prawidłowego funkcjonowania tego korytarza ekologicznego, o randze europejskiej”. Uchwała ta ma jednak pewne wady prawne, stąd czynione są starania prawidłowego unormowania statusu parku, w tym uregulowania przebiegu jego granic. Zupełnie fundamentalną kwestią jest fakt, że przywołane rozporządzenie z dnia 8 września 2005 r. jest obowiązującym aktem prawnym, który do tej pory nie został zmieniony przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Władze województwa czyniły starania (konsultowany projekt uchwały sejmiku dotyczący parku od 2018 r.), aby zmienić obowiązujący akt, m.in. poprzez wyłączenie z obszaru parku enklawy okolic Górnej Grupy w gminie Dragacz. Do dnia sporządzenia projektu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz uchwały takiej Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego nie podjął. Wobec powyższego cały obszar gminy Dragacz znajduje się w granicach Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego.

Na terenie parku, a co za tym idzie – na całym obszarze gminy, obowiązują następujące zakazy:

- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnobotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;

- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Obowiązujący akt prawny zawiera także zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, tyle tylko, że odnosi się wprost do art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627). Przywołana wada prawna polega na tym, że z jednej strony w obecnym brzmieniu ustawy Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 ze zm.) nie figuruje art. 51 (został uchylony), a z drugiej ustawa o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 ze zm.) pozwala na wprowadzanie powyższego zakazu jedynie w oparciu o przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247), a nie ustawy Prawo ochrony środowiska. Wobec powyższego należy uznać, że przywołany zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko nie obowiązuje.

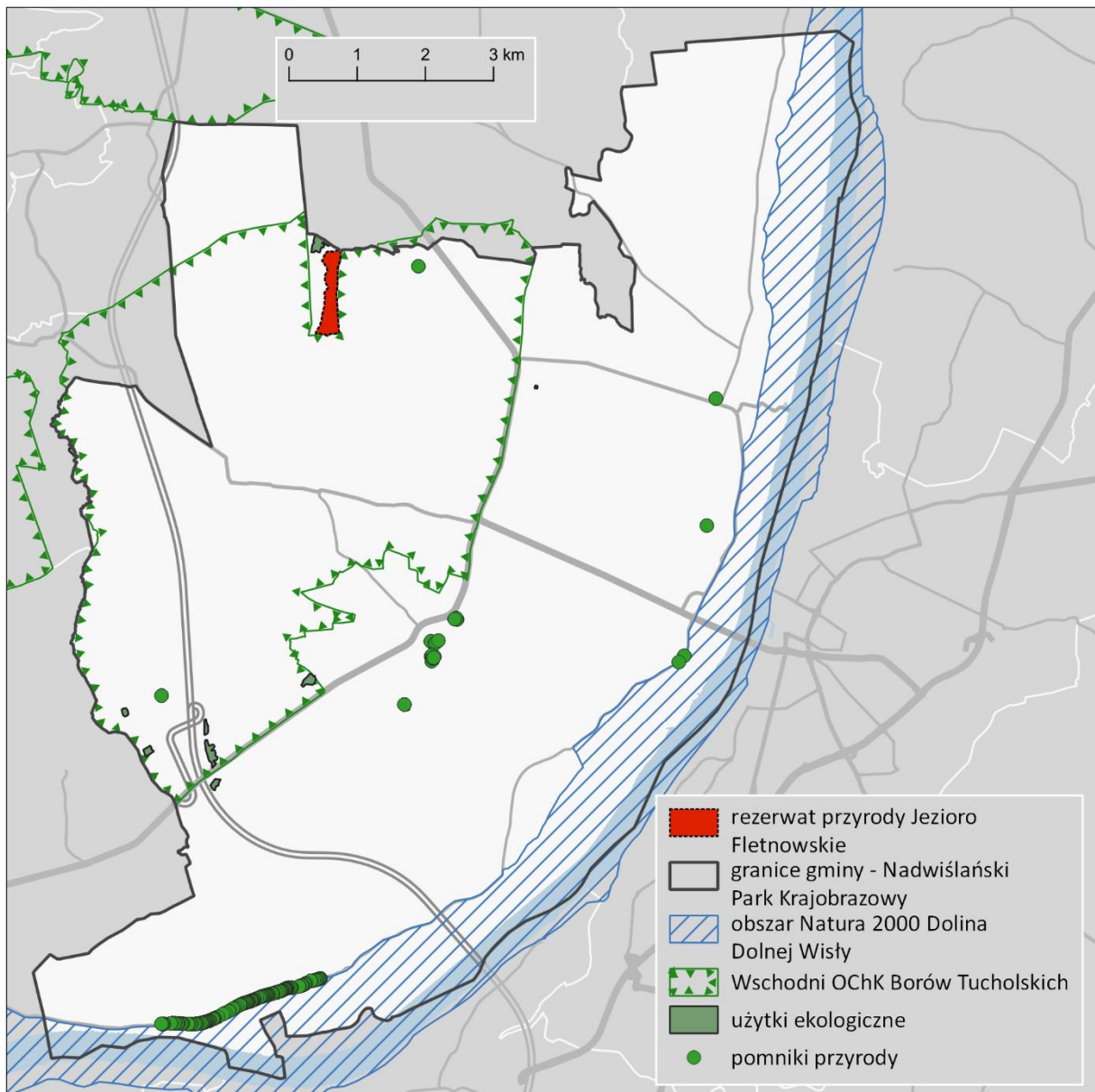
Wschodni Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK) Borów Tucholskich utworzono w 1991 r. i jest obszarem składającym się z dwóch części obejmujących tereny sandrowe – w granicach gminy Dragacz jest jedynie mniejsza wschodnia część obszaru. Aktualnym aktem regulującym jego funkcjonowanie jest uchwała nr XLIX/813/18 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 września 2018 r. w sprawie Wschodniego Obszaru Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich. Wschodnia część tego dwuczęściowego obszaru znajduje się praktycznie w całości w granicach gminy Dragacz, w jej centralnej części. W granicach obszaru obowiązują ustalenia czynnej ochrony ekosystemów, ale najważniejsze są wprowadzone zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwoświsłowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne - z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Jednocześnie wyznaczono w granicach gminy Dragacz obszar (okolice Fletnowa), w którym nie obowiązują zakazy w zakresie likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych oraz budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od brzegów wód.

Rezerwat przyrody „Jezioro Fletnowskie” wyznaczono w 1995 r. Jest rezerwatem krajobrazowym o typie ochrony geologicznym i glebowym. Zajmuje teren o powierzchni ponad 25 ha, a celem ochrony rezerwatu jest zachowanie unikalnej pod względem geomorfologicznym rynny Jeziora Fletnowskiego przecinającej południkowo Basen Grudziądzki roślinnością wodną i torfowiskową. Aktualnie obowiązującym aktem dla rezerwatu jest zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 3 sierpnia 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jezioro Fletnowskie” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 2864) oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jezioro Fletnowskie” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 6145).

Nie przewiduje się potrzeb działań ochronnych z zakresu ochrony czynnej, wobec czego nie zawarto ustaleń do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dragacz, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń w rezerwacie.

Ryc. 17. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Dragacz (opracowano na podstawie Geoserwis GDOŚ)

Obszar Specjalnej Ochrony ptaków „Natura 2000” Dolina Dolnej Wisły funkcjonuje od 2004 r. Obszar obejmuje dolinę Wisły od Włocławka do Martwej Wisły (Gdańsk) i skupia się na ochronie siedlisk 31 gatunków ptaków. Zarządzenie RDOŚ w Gdańsku i RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły PLB040003 (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1184) zawiera wskazania do zmian w dokumentach planistycznych gminy Dragacz (załącznik nr 6 poz. nr 20). Wynika z nich, że podczas najbliższej aktualizacji studium należy wprowadzić zmiany dotyczące zapewnienia właściwego stanu ochrony dla gatunków tj.: bielik, błotniak stawowy, żuraw, gęś zbożowa, kulik wielki, siewka złota. Wymienione gatunki należą do grupy wrażliwych na odstraszenie (efekt bariery) przy produkcji energii wiatrowej. Dodatkowo wraz z silnym wzrostem liczebności populacji bielika, żurawia oraz gęsi zbożowej w obszarze I w Polsce oraz intensyfikacją rozbudowy infrastruktury znacząco wzrasta ryzyko potencjalnych kolizji z liniami energetycznymi 200-400 kV i mostami w dolinie. Należy przewidzieć zabezpieczenia ograniczające kolizyjność.

W granicach gminy znajduje się 12 pomników przyrody i 10 użytków ekologicznych. Wśród pomników przyrody występują głównie twory przyrody ożywionej (drzewa) oraz nieożywionej - gład narzutowy oraz droga. Wskazać należy, iż kilka pomników ma formę skupisk (grupa drzew, aleja, las mieszany z dębami), a ostateczna liczba drzew objętych ochroną w ramach grup drzew jest nieustalona. Od 1996 r. nie ustanowiono nowych pomników przyrody. Ochroną w ramach użytków ekologicznych objęto 5 bagien oraz łąkowo-pastwiskowe siedliska przyrodnicze i stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków.

Poza prawnymi formami ochrony przyrody, tereny leśne wraz z południowej i północnej części dna doliny w granicach gminy Dragacz zostały włączone do korytarza ekologicznego pn. „Kaszubski Południowy”, który dotyczy szlaków migracyjnych pomiędzy rejonem Kaszub i doliną Wisły. Ze względu na zasięg, można zaliczyć go do korytarzy o zasięgu ponadregionalnym, o szczególnym znaczeniu migracyjnym dla ornitofauny, a także ssaków. Zachowanie korytarzy ekologicznych jest szczególnie ważne w kontekście wymiany gatunkowej, przez co przyczyniają się do zachowania różnorodności biologicznej kraju.

7. Źródła zagrożeń dla środowiska

Poniższa część opracowania przedstawia stan i potencjalne zagrożenia środowiska naturalnego gminy i jego poszczególnych komponentów. Analiza oparta została głównie na danych dostarczanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

W granicach gminy Dragacz jako źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego wskazać można emisję liniową – komunikacyjną oraz niską – związaną z ogrzewaniem głównie zabudowy mieszkaniowej. Można przyjąć, że emisja punktowa, wynikająca z działalności zakładów produkcyjnych, przemysłowych w gminie ma mniejsze znaczenie, ponieważ nie występują tam na tyle duże przedsiębiorstwa, aby powodować emisję znaczących ilości zanieczyszczeń do powietrza.

W zakresie emisji liniowej, największe znaczenie dla jakości powietrza mają drogi krajowe i wojewódzkie, o największym natężeniu ruchu, w tym samochodów ciężarowych. W gminie Dragacz zasadnicze znaczenie w zakresie zanieczyszczeń transportowych mają autostrada A1, drogi krajowe nr 91 i 16 oraz droga wojewódzka nr 272. Należy jednak zauważyć, że zabudowa jest zlokalizowana wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Rozdrobnienie zabudowy jest nieznaczne, od głównych ciągów oddalone są nieliczne zabudowania zagrodowe. Drogi powiatowe i pozostałe wojewódzkie, przy których rozmieszczona jest zabudowa, nie przyczyniają się do emisji pyłów zawieszonych czy spalin i gazów wydechowych, w takiej ilości jak ma to miejsce w przypadku dróg krajowych. Autostrada nie przebiega blisko terenów zabudowanych, w związku z czym nie dochodzi do kumulacji szkodliwych substancji w powietrzu na dużą skalę.

W zakresie oceny jakości powietrza atmosferycznego w gminie Dragacz nie ma dostępnych danych w raportach WIOŚ (nie prowadzi on stałego rzeczywistego monitoringu jakości powietrza poza największymi miastami). Pomimo stosunkowo bliskiej lokalizacji punktów pomiarowych na terenie Grudziądza z racji diametralnie innego charakteru otoczenia punktów pomiarowych w stosunku

przestrzeni gminy Dragacz, nie można użyć tych pomiarów jako porównania. Metodyka WIOŚ zastępczo obrazuje zanieczyszczenie powietrza jako wyniki strefowego modelowania rozkładu zanieczyszczeń. Według tej metodyki gmina Dragacz należy do tzw. strefy kujawsko-pomorskiej (obszar województwa poza Bydgoszczą, Toruniem, Włocławkiem). Stan aerosanitarny gminy można jednak ocenić jako korzystny. Dla jakości powietrza ważne jest przewietrzanie, a przy obecnym ukształtowaniu powierzchni w części dolinnej i strukturze użytkowania gruntów w gminie jest to ułatwione.

WIOŚ prowadzi także regularne badania elementów hydrologicznych województwa. Za główne zagrożenia dla wód powierzchniowych uznaje się zanieczyszczenia i produkcję ścieków, powodujących nadmierną eutrofizację. Zjawisko to szczególnie zauważalne jest na terenach rolnych, a w mniejszym stopniu dotyczy obszarów leśnych. Na poprawę sytuacji znacząco wpływa rozbudowa sieci kanalizacji komunalnej, ograniczanie stosowania szamb i innych zbiorników bezodpływowych. W gminie działa jedna oczyszczalnia ścieków – w Dolnej Grupie, a funkcję odbiornika pełni Mątawa.

Tabela 6. Dane dotyczące komunalnej oczyszczalni ścieków w gminie Dragacz

Oczyszczalnia	Typ	Q rzecz. [tys. m ³ /r]	Zlewnia lub odbiornik ścieków	Ładunki w ściekach oczyszczonych [kg/rok]				
				BZT ₅	ChZT	zawiesina ogólna	azot ogólny	fosfor ogólny
Dragacz (Dolna Grupa)	m-b-c	122	Mątawa	1977	10703	2230	13	5

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 r.

Mątawa jest jedynym na tyle dużym ciekim, że jest poddawana regularnym badaniom stanu czystości, w Tabeli 7. zamieszczono wyniki ocen stanów zanieczyszczenia rzek w 2018 r.

Tabela 7. Stan czystości cieków przepływających przez obszar gminy Dragacz

Rzeka	Lokalizacja	Status	Rok	Ocena biologiczna	Ocena fizyko-chemiczna	Ocena hydromorf.	Potencjał ekologiczny
Mątawa	poniżej Jeziora Święte	naturalny	2018	III klasa	poniżej dobrej	I klasa	umiarkowany
Mątawa	ujście do Wisły, Nowe	silnie zmieniony	2018	II klasa	II klasa	I klasa	dobry

Źródło: Monitoring wód województwa kujawsko-pomorskiego, WIOŚ Bydgoszcz

WIOŚ nie prowadził do tej pory badań jakości wód podziemnych na terenie gminy Dragacz. Najbliższy punkt badawczy znajduje się na terenie gminy Świecie i jest oznaczony jako Nowe Marzy (brak informacji czy punkt jest de facto w granicach gminy Dragacz). Prawdopodobnie znajduje się tuż za zachodnią granicą gminy. Badania wykazały tam w 2016 r. II klasę czystości, co prowadzi zarazem do wniosku, iż budowa geologiczna predysponuje dobre warunki izolacyjne głównego poziomu użytkowego i skutecznie ogranicza wpływy antropogeniczne. Ze względu na podobieństwo w charakterze użytkowania terenu i litologii, można stwierdzić, iż stosunkowo dobry stan wykazują również wody podziemne w pozostałej części gminy Dragacz. Zgodnie z danymi Państwowej Służby Hydrogeologicznej stan ogólny, jak chemiczny i ilościowy, JCWPd nr 28 i 29 oceniono na dobry. Nie stwierdzono zagrożenia nieosiągnięcia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Z przeprowadzonych analiz rozkładu i wielkości hałasu wynika, że główne problemy akustyczne (emisja powyżej 63 dB uznawana za „dużą uciążliwość” przez Państwowy Zakład Higieny Pracy) występują przy arteriach komunikacyjnych obciążonych ruchem pojazdów ciężkich (drogi, kolej) oraz w bezpośrednich okolicach dużych zakładów przemysłowych. Na obszarze gminy Dragacz nie wykonywano kompleksowych pomiarów poziomu dźwięku. Nie ma bezpośrednich dowodów na zachodzenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku. Ze względu na analogię można stwierdzić, że problemy ochrony akustycznej koncentrują się na gęsto zabudowanych terenach wzdłuż

głównych arterii komunikacyjnych (Górna Grupa, Dolna Grupa, Michale). Za najbardziej uciążliwe drogi należy uznać autostradę A1 oraz drogi krajowe nr 91 i 16. W pozostałych częściach gminy natężenie ruchu komunikacyjnego jest relatywnie niższe i choć wpływa na jakość klimatu akustycznego, nie powinna przekładać się na przekroczenia wartości progowych poziomu hałasu. Hałas kolejowy związany z linią kolejową można uznać za marginalny z uwagi na niskie obciążenie linii ruchem oraz prowadzenie nim stosunkowo lekkich pojazdów.

W gminie funkcjonują obiekty produkcyjne, których działalność również może wpływać na poziom hałasu w ich otoczeniu. Jak wskazano wcześniej, nie są to zakłady, przedsiębiorstwa, mogące w sposób bardzo uciążliwy oddziaływać na klimat akustyczny. W gminie największy wpływ na warunki akustyczne ma ruch drogowy.

WIOŚ prowadzi również monitoring natężenia pola elektromagnetycznego w województwie, jednakże w ciągu ostatnich 10 lat nie były na terenie gminy Dragacz wykonywane tego typu pomiary. Poprzez analogię od innych podobnych zagospodarowaniem obszarów wiejskich można założyć, że nie notuje się przekroczeń norm w zakresie promieniowanie elektromagnetycznego. Należy jednak ograniczać możliwości rozwoju zagospodarowania w terenach potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych, takich jak: elektroenergetyka, oświetlenie, ogrzewanie, silniki, urządzenia zasilane z sieci i przemysł, urządzenia przemysłowe, linie i stacje elektroenergetyczne, radiofonia (fale długie, średnie, krótkie i ultrakrótkie), radiotelefony, urządzenia medyczne, radiolokacja, radionawigacja, telefonia komórkowa, urządzenia medyczne, domowe oraz przemysłowe.

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska, mogą być powodowane przez poważne awarie przemysłowe i transportowe z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych. Szczegółowe zasady kwalifikowania zakładów ze względu na wymienione zagrożenia zawarte są w rozporządzeniu Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 138). Na terenie gminy Dragacz Wojewódzki Komendant Straży Pożarnej nie notuje zakładów o zwiększonym ryzyku i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Do obiektów powodujących uciążliwości dla środowiska zalicza się również składowiska odpadów, których funkcjonowanie, mimo odpowiednich zabezpieczeń i izolacji, niesie zagrożenie dla środowiska wodno-gruntowego. W gminie Dragacz nie funkcjonuje komunalne składowisko odpadów, a w ramach rejonizacji gospodarki odpadami komunalnymi gmina Dragacz jest obsługiwana przez instalacje w ramach rejonu nr 1. „północnego”. Instalacje te zorganizowane są w Sulnówku (gmina Świecie), Zakurzewie (gmina Grudziądz) oraz Bładowie (gmina Tuchola).

Biorąc pod uwagę przytoczone informacje należy stwierdzić, iż gmina Dragacz przedstawia stosunkowo korzystny stan środowiska. Na tle innych jednostek wyróżnia ją m.in. dobry stan powietrza oraz relatywnie duża, jak na tereny wiejskie, liczba całorocznych emitorów hałasu (drogowego). Ponadto na terenie gminy nie występuje duże nagromadzenie obiektów potencjalnie uciążliwych dla środowiska.

6. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

1. Potrzeby rozwojowe gminy

Potrzeby rozwojowe Gminy Dragacz zostały przedstawione w dokumentach strategicznych, spośród których najważniejsza jest Strategia rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020, przyjęta uchwałą nr XXII/185/12 Rady Gminy Dragacz z dnia 27 grudnia 2013 r. Dokument stanowi kompleksową i długofalową koncepcję określającą cele rozwoju gminy oraz narzędzia, warunki, zasady, a także etapy jej realizacji. Jej założenia mają na celu dążenie do zrównoważonego i perspektywicznego rozwoju gminy. Ze względu na przedział czasowy obowiązywania strategii, można przyjąć, że większość założonych w niej działań powinna zostać wdrożona, a ich wyniku powinny stanowić podstawę do analizy skuteczności i przygotowań do prac nad nową, zaktualizowaną strategią na kolejne lata.

Celem przygotowań strategii jest bowiem wieloczynnikowa analiza określająca zakres zadań, których wykonanie będzie niezbędne, aby osiągnąć pożądaną poziom rozwoju gminy. Dokument ten określa potrzeby gminy związane z dążeniem do osiągnięcia trwałej poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Strategia Gminy uwzględniać musi także założenia zawarte w dokumentach strategicznych wyższego poziomu zarządzania, m.in. krajowych, wojewódzkich czy powiatowych strategiach rozwoju.

Przy sporządzaniu obowiązującej Strategii Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020, aby odpowiednio określić cele oraz zadania zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, dokonano kompleksowej analizy aktualnego stanu gminy. Dokonano również analizy SWOT, czyli zestawienia czynników wewnętrznych stanowiących mocne i słabe strony gminy, a także czynników zewnętrznych, które mogą być potencjalnymi szansami i zagrożeniami dla jej rozwoju, a co za tym idzie realizacji celów Strategii. Zostały one pogrupowane według 4 sfer funkcjonowania gminy: infrastrukturalnej, gospodarczej, przestrzenno-środowiskowej oraz społecznej.

Tabela 8. Analiza silnych i mocnych stron gminy Dragacz oraz szanse i zagrożenia dla jej rozwoju

SFERA INFRASTRUKTURALNA	
Mocne strony	Słabe strony
Sieć dróg wyższego rzędu, w tym przebiegająca przez gminę autostrada A1, drogi krajowe nr 91 i 16 oraz planowana do budowy droga ekspresowa	Zły stan techniczny dróg gminnych
Dobre skomunikowanie z portami Trójmiasta i lotniskami w Gdańsku i Bydgoszczy	Brak separacji ruchu pieszego od kołowego - brak odpowiedniej liczby chodników i poboczy dla pieszych
Duży stopień zwodociągowania gminy	Brak sieci gazowej
Dobry społeczny klimat dla inwestorów	Niedostateczna liczba szlaków rowerowych
Dobre warunki do produkcji wysokiej jakości produktów rolnych	Niski stopień skanalizowania gminy
Funkcjonowanie ośrodka dla uchodźców (jedyny na terenie województwa kujawsko-pomorskiego)	Brak budownictwa mieszkaniowego (komunalnego, socjalnego)
	Bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych
	Zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej

Szanse	Zagrożenia
Planowana budowa drogi ekspresowej S5	Niejasność oraz częste zmiany przepisów prawnych
Możliwość wykorzystania przebiegającej przez gminę linii kolejowej Działdowo-Chojnice oraz drogi wodnej E70 stanowiących ważne szlaki transportowe i turystyczne	Wzrost natężenia ruchu środków transportu ciężkiego
Możliwość przygotowania katalogu terenów inwestycyjnych	Degradacja infrastruktury drogowej
Bliskość miasta subregionalnego Grudziądz	Brak środków finansowych na inwestycje infrastrukturalne
Możliwości uzyskania wsparcia z programów unijnych	
SFERA GOSPODARCZA	
Mocne strony	Słabe strony
Silne rolnictwo	Wysoki poziom bezrobocia
Funkcjonowanie i rozwój Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie	Niewystarczająca liczba ofert pracy
Możliwość udostępnienia terenów pod inwestycje	Niedostateczna ilość nowych zakładów pracy – przedsiębiorstw produkcyjnych
Wartościowy potencjał ludzki – uczciwi i rzetelni mieszkańcy, zaangażowani w sprawy gminy i jej rozwoju	Brak dopływu inwestorów
Duża liczba atrakcji turystycznych	Niedostateczna liczba wysoko kwalifikowanej kadry
	Niedostateczny rozwój sektora usług rynkowych, w tym przede wszystkim usług turystycznych
	Niskie dochody społeczeństwa
Szanse	Zagrożenia
Wykorzystanie potencjału dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa	Obniżenie krajowych środków finansowych na walkę z bezrobociem
Rozwój sektora przemysłu drzewnego	Niekorzystna sytuacja na rynku pracy
Możliwości zagospodarowania zasobów naturalnych i przestrzeni na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, usługowo-produkcyjne	Trudność w pozyskaniu funduszy zewnętrznych ze względu na brak środków własnych stanowiących wkład własny
Rosnące zapotrzebowanie na usługi turystyczne w regionach atrakcyjnych przyrodniczo, historycznie i kulturowo	Brak odpowiednich instrumentów polityki rolnej pozwalających na zwiększenie opłacalności mniejszych gospodarstw rolnych
Sprzyjające warunki dla rozwoju agroturystyki	Skomplikowane procedury prowadzenia działalności gospodarczej
Uzbrojenie terenów pod inwestycje	Słaba perspektywa rozwoju
Bardziej efektywna promocja gminy i jej oferty gospodarczej oraz rekreacyjno-wypoczynkowej w regionie	Ubożenie społeczeństwa
	Konkurencja ze strony innych regionów

SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA	
Mocne strony	Słabe strony
Walory przyrodniczo-krajobrazowe	Niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego
Czyste środowisko przyrodnicze	Źle przebiegające procesy rekultywacji terenów po wyrobiskach kruszyw
Bogactwo przyrodnicze - pomniki przyrody, m.in. okazałe rozmiary drzew i głązów	Brak ścieżek edukacyjnych informujących o zasobach przyrodniczych
Brak uciążliwego przemysłu	Słabo rozwinięte rolnictwo ekologiczne
	Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa
Szanse	Zagrożenia
Nacisk Unii Europejskiej na politykę proekologiczną	Rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego
Dofinansowanie dla rolnictwa	Atrakcyjność inwestycyjna gmin ościennych
Wykorzystanie naturalnych walorów środowiskowych gminy dla rozwoju turystyki i rekreacji	Restrykcyjne przepisy prawne w zakresie ochrony środowiska
Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	
SFERA SPOŁECZNA	
Mocne strony	Słabe strony
Imprezy cykliczne (dożynki gminne, Dni Dragacza)	Postępujące starzenie się społeczeństwa
Aktywna działalność placówki kulturalnych i kulturalno-oświatowych (ośrodek kultury, biblioteki)	Wysoki poziom bezrobocia
Wyształcona kadra w zakresie oświaty i kultury	Niska świadomość zdrowotna społeczeństwa
Dodatni przyrost naturalny	Duża liczba rodzin objętych systemem pomocy społecznej
	Niedostateczna ilość mieszkań socjalnych
	Nieadekwatna, do potrzeb mieszkańców i turystów, infrastruktura sportowa i rekreacyjna
Szanse	Zagrożenia
Możliwości dofinansowania z funduszy unijnych projektów szkoleniowych	Trudności z rozwiązaniem problemów związanych z transformacją ekonomiczną: wzrostem bezrobocia, odpływem młodego pokolenia, osłabienia więzi społecznych
Promocja dorobku kulturowego i tradycji regionalnych	Obciążenie systemu zdrowia i opieki społecznej będące skutkiem starzenia się społeczeństwa
Promocja kształcenia ustawicznego	Pogarszająca się sytuacja w służbie zdrowia
Możliwość poprawy stanu zdrowia mieszkańców, dzięki poprawie jakości usług medycznych	Pogarszające się warunki bytowe ludności

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020

Dzięki dokonanych analizom możliwe było wyznaczenie w każdej z 4 sfer funkcjonowania gminy – celów strategicznych dotyczących jej rozwoju. Następnie zostały one doprecyzowane i pogrupowane na cele operacyjne którym przypisano zadania prowadzące do ich realizacji.

Tabela 9. Cele rozwojowe i kierunki działania wyznaczone przez Strategię Rozwoju Gminy Dragacz

CEL STRATEGICZNY 1: Sfera infrastrukturalna		
Rozwój infrastruktury przyczyniającej się do poprawy warunków życia mieszkańców		
Cel operacyjny 1	Poprawa jakości stanu technicznego dróg gminnych i innych połączeń komunikacyjnych	Zadania:
		Przebudowa i modernizacja dróg gminnych i lokalnych
		Wsparcie działań samorządu powiatowego na rzecz modernizacji dróg powiatowych
		Budowa i rozbudowa poboczy oraz chodników dla pieszych;
		Usprawnienie komunikacji publicznej
		Budowa oświetlenia ulicznego i oświetlenia osiedli
Cel operacyjny 2	Budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej	Zakończenie procesu wodociągowania gminy
		Budowa sieci gazowej
		Zastosowanie innowacyjnych urządzeń melioracyjnych
		Modernizacja ujęć wody
		Rozbudowa sieci kanalizacyjnej
		Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków
Cel operacyjny 3	Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, oświatowej	Budowa szlaków turystycznych
		Budowa placów zabaw
		Budowa i modernizacja obiektów kultury, także zabytkowej
		Budowa nowych boisk sportowych
Cel operacyjny 4	Poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
		Poprawa stanu technicznego budynków oświatowych
		Wsparcie działań w zakresie usuwania azbestu
		Budowa nowego przedszkola
		Rozbudowa gimnazjum

CEL STRATEGICZNY 2: Sfera gospodarcza		
Rozwój gospodarczy poprzez stworzenie sprzyjających warunków do inwestowania, unowocześnianie rolnictwa oraz wykorzystanie walorów turystycznych i agroturystycznych gminy		
Cel operacyjny 1	Wzrost poziomu atrakcyjności inwestycyjnej gminy	Zwiększenie oferty usług na terenie gminy
		Uzbrojenie przyszłych terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną
		Przygotowanie organizacyjne gminy do obsługi przedsiębiorców lokalnych i zagranicznych
Cel operacyjny 2	Wzmocnienie działań na rzecz promocji gospodarczej gminy	Przygotowanie programu ulg i zwolnień podatkowych
		Organizacja szkoleń i spotkań dotyczących możliwości pozyskania środków finansowych na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej
		Intensyfikacja współpracy z innymi gminami
		Intensyfikacja współpracy z Centrum Szkolenia Logistyki w Grupie
		Doradztwo dla rolników w zakresie podnoszenia efektywności działalności rolniczej i dostosowania jej do wymogów unijnych
		Promocja produkcji ekologicznej
		Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu przetwórczego wspierającego przede wszystkim rolnictwo lokalne
Cel operacyjny 3	Rozwój nowoczesnego rolnictwa	Doradztwo dla rolników w zakresie podnoszenia efektywności działalności rolniczej i dostosowania jej do wymogów unijnych
		Promocja produkcji ekologicznej
		Tworzenie warunków do rozwoju przemysłu przetwórczego wspierającego przede wszystkim rolnictwo lokalne
Cel operacyjny 4	Wykorzystanie potencjału turystycznego gminy	Rozwój agroturystyki
		Promocja obiektów cennych kulturowo
		Rozwój różnych form turystyki kwalifikowanej
		Tworzenie nowych szlaków turystycznych

CEL STRATEGICZNY 3: SFERA PRZESTRZENNO- ŚRODOWISKOWA		
Zrównoważony rozwój sfery przestrzenno-środowiskowej poprzez racjonalne i ekologiczne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zachowanie ładu przestrzennego		
Cel operacyjny 1	Wdrożenie systemu edukacji ekologicznej mieszkańców, we współpracy z Nadleśnictwem Dąbrowa	Organizacja imprez promujących ekologiczny tryb życia na co dzień
		Tworzenie ścieżek i szlaków ekologicznych wraz z tablicami informującymi o bogactwie fauny i flory na terenie gminy
		Opracowanie programu szkoleniowego dla dzieci i młodzieży dotyczącego walorów przyrodniczych gminy
Cel operacyjny 2	Promocja walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy	Stworzenie programu promującego zasoby przyrodnicze i kulturowe gminy (m.in. alei dębowej w miejscowości Wielkie Stwolno, pomników przyrody, kultury mennonickiej)
Cel operacyjny 3	Zrównoważony rozwój gminy w oparciu o właściwe zagospodarowanie terenu i wykorzystanie zasobów przyrody	Rozwój sektora przemysłu drzewnego
		Usprawnienie procesów rekultywacji po wyrobiskach kruszyw – wdrożenie planu zagospodarowania przestrzennego
		Ochrona wód podziemnych w zakresie zadań własnych Gminy, wskazanych w odrębnych przepisach
Cel operacyjny 4	Ochrona powietrza atmosferycznego	Zmiana systemów ogrzewania w obiektach użyteczności publicznej
		Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na terenie gminy
CEL STRATEGICZNY 4: SFERA SPOŁECZNA		
Aktywizacja lokalnej społeczności oraz zwiększenie zdolności adaptacyjnej do zmian społecznych i gospodarczych.		
Cel operacyjny 1	Podjęcie działań zmierzających do zmniejszenia bezrobocia na terenie gminy	Organizowanie kursów doszkalających dla bezrobotnych
		Wspieranie nowych inwestycji, małych i średnich przedsiębiorstw
		Wspieranie kształcenia młodzieży i dzieci poprzez zdobywanie umiejętności praktycznych

Cel operacyjny 2	Poprawa opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej	Zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług medycznych
		Zwiększenie ilości mieszkań socjalnych
		Usprawnienie funkcjonowania pomocy społecznej w gminie.
Cel operacyjny 3	Podjęcie działań na rzecz pomocy rodzinom dotkniętym alkoholizmem lub innymi patologiami społecznymi	Pomoc rodzinom dotkniętym patologiami społecznymi
		Wspieranie organizacji prowadzących terapię osób dotkniętych patologią
		Propagowanie pozytywnych wzorców społecznych
Cel operacyjny 4	Zwiększenie oferty kulturalnej dla mieszkańców gminy	Wzbogacenie oferty Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu
		Zakup nowych książek do bibliotek gminnych
		Adaptacja niewykorzystanych budynków na ośrodki kultury

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Dragacz na lata 2014-2020

Aby prawidłowo zaplanować zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy gminy, niezbędne było określenie odpowiedniej wizji. Zrównoważony rozwój zakłada równowagę między rozwojem gospodarczym i społecznym z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Realizacja celów w poszczególnych sferach, a co za tym idzie, ich rozwój, ma jeden wspólny cel. Jest nim poprawa poziomu życia mieszkańców. Dlatego realizacja zadań określonych w strategii wpływa na rozwój w różnych sferach jej funkcjonowania poprzez ich wzajemne oddziaływanie.

Najsilniej na pozostałe sfery wpływa sfera społeczna, pełni więc ona najważniejszą rolę w procesie rozwoju gminy. Poziom kompetencji oraz zaangażowania mieszkańców jest kluczowy w kontekście rozwoju gospodarczego. Decyduje o atrakcyjności inwestycyjnej oraz przekłada się bezpośrednio na wpływy do budżetu samorządu. Poza sferą społeczną, za barierę do rozwoju przedsiębiorstw (zarówno przemysłowych, jak i rolnych) można uznać przeszkody infrastrukturalne lub brak odpowiednio przygotowanych terenów inwestycyjnych. W sferze przestrzenno-środowiskowej główną barierą jest brak odpowiedniej infrastruktury oraz rozwoju świadomości ekologicznej mieszkańców, pozwalający na wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

W studium powinny zostać ujęte te zadania wyznaczone przez Strategię, które nie zostały jeszcze w pełni zrealizowane, a posiadają odniesienie przestrzenne. Są to głównie inwestycje infrastrukturalne mające pośredni wpływ na poziom życia mieszkańców, takie jak modernizacja i rozbudowa infrastruktury transportowej, energetycznej czy wodociągowo-kanalizacyjnej.

Ważną rolę odgrywają również zadania związane z inwestycjami których celem jest aktywizacja mieszkańców, poprawa poziomu edukacji oraz opieka przedszkolna i osób starszych.

2. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

Gmina Dragacz zajmuje powierzchnię 11 181 ha, stanowiąc niecałe 8% powierzchni powiatu świeckiego. Pod tym względem należy do średnich gmin w województwie, zajmując 81 miejsce na 144 gminy i 42 miejsce spośród 92 gmin wiejskich województwa. Podobnie jest w stosunku do innych gmin powiatu świeckiego. Wśród 11 gmin, Dragacz zajmuje 7 miejsce, ustępując pod względem powierzchni gminom Osie, Warlubie, Świecie, Jeżewo oraz Pruszcz. Podobnie jest pod względem liczby ludności. Dragacz zajmuje 74 miejsce wśród wszystkich gmin województwa kujawsko-pomorskiego i 29 wśród jego gmin wiejskich (dane GUS 2018). Na tle gmin swojego powiatu zajmuje 5 miejsce za Świeciem, Nowem, Pruszczem i Jeżewem. Mieszkańcy gminy Dragacz stanowią około 7% ludności całego powiatu świeckiego. Na etapie wskazań, należy wyznaczyć kierunki dalszego zagospodarowania terenu gminy w zgodzie z koncepcją zrównoważonego rozwoju oraz przy uwzględnieniu przedstawionej we wcześniejszych rozdziałach diagnozy stanu środowiska i istniejących zagrożeń.

Teren opracowania charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem oraz silnymi powiązaniem z szerszym otoczeniem, wykraczającym poza tereny gminy. Z tego względu funkcje tych terenów powinny być zbliżone do obecnie obowiązujących. Wydzielić można trzy takie strefy funkcjonalno-przestrzenne, posiadające preferencje do dalszego rozwoju w określonym kierunku:

Strefa I – wielofunkcyjna, obejmuje pas terenów w centralnej części gminy – między wałem przeciwpowodziowym i górnym załomem zbocza doliny Wisły. Celem jest stworzenie obszaru o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, stanowiącym centrum gminy z rozwiniętym sektorem usług, administracji, oświaty, zdrowia czy handlu. Bliskość miasta Grudziądz oraz autostrady A1 daje możliwości rozwoju przestrzennego zabudowy mieszkaniowej, a także nieuciążliwego dla środowiska sektora usługowego i produkcyjnego. Dodatkowe walory przyrodnicze okolicznych terenów pozwalają na rozwój sektora turystycznego. Ponadto, część północna ze względu na dobrą jakość gleb i korzystne warunki agroklimatyczne, jest naturalnie predysponowana do rozwoju funkcji rolniczej z dopuszczeniem możliwości wprowadzenia nowych zespołów zabudowy. Obszar ten charakteryzuje się różnorodnością form produkcji rolnej, zarówno roślinnej, jak i zwierzęcej. Rozwój tych terenów zależy od zwiększenia poziomu specjalizacji oraz inwestycji w zakresie modernizacji produkcji oraz zabudowy.

Strefa II – leśna, znajdująca się w zachodniej części gminy, obejmująca tereny wysoczyznowe, skupiać powinna się przede wszystkim na ochronie walorów przyrodniczych tego terenu, ale nie tylko. Odznacza się ona także, dobrymi warunkami do rozwoju funkcji mieszkaniowej, który powinien jednak powinien odbywać się ze szczególnym uwzględnieniem wpływu na środowisko przyrodnicze. Ponadto ze względu na występowanie złóż kruszyw naturalnych, prowadzona jest tam działalność wydobywcza. Eksploatacja piasków powinna odbywać się z poszanowaniem otaczającego środowiska, a po zakończeniu wydobycia niecki złóż powinny zostać zrehabilitowane.

Strefa III – zalewowa obejmuje wschodnią część gminy wzdłuż brzegu Wisły w obszarze narażonym na zalanie (do wału przeciwpowodziowego). Teren pokryty w głównej mierze łąkami z występującymi nielicznie zadrzewieniami. Działania w tym obszarze skupiać powinny się na budowie, utrzymaniu oraz modernizacji konstrukcji przeciwpowodziowych, przy uwzględnieniu zachowania równowagi przyrodniczej. Strefa objęta jest ograniczeniami inwestycyjnymi ze względu na bezpośrednie zagrożenie powodzią.

3. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego

Według danych Urzędu Gminy w Dragaczu, w sierpniu 2019 r., gminę zamieszkiwało 7 158 osób. Gęstość zaludnienia wyniosła więc około 64 osób/km². Wartość ta w ostatnich latach rosła wraz z liczbą ludności i jest drugą najwyższą wśród gmin wiejskich w powiecie świeckim (po Pruszczu) i wyższa od średniej gęstości zaludnienia gmin w województwie kujawsko-pomorskim, która wynosi około 57 osób/km².

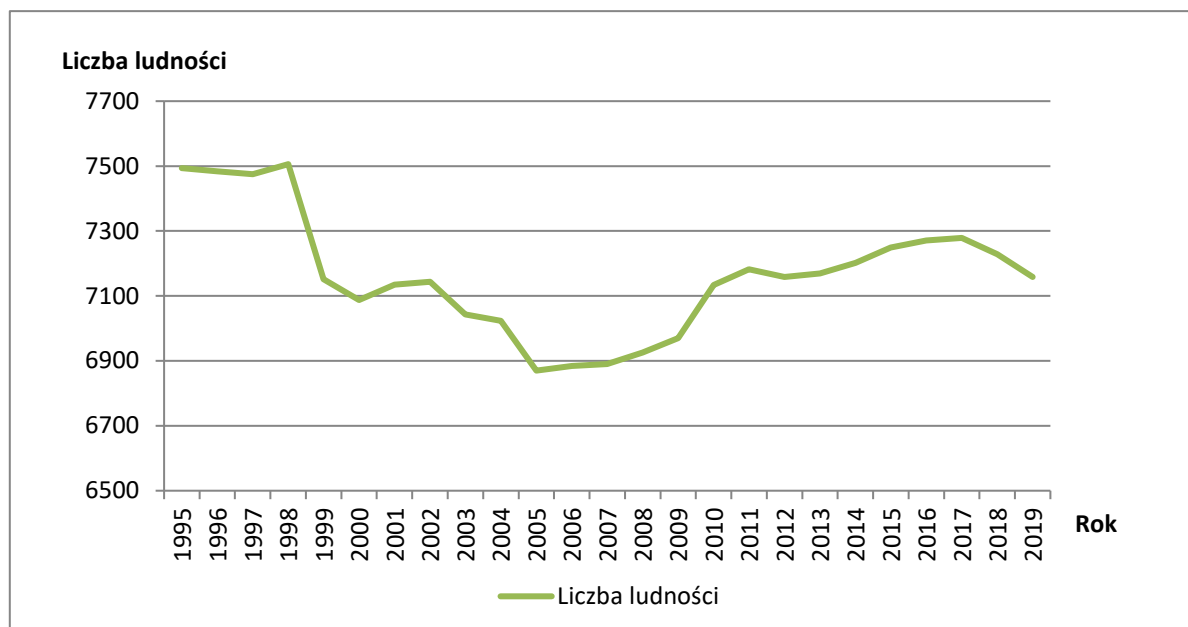
Obszar gminy podzielony jest na 12 sołectw: Bratwin, Dolna Grupa, Dragacz, Fletnowo, Górna Grupa, Grupa, Grupa Osiedle, Michale, Mniszek, Wielki Lubień, Wielkie Stwolno, Wielkie Zajączkowo. W ich obrębie znajduje się 15 wsi, które zamieszkuje od 94 (Wiąskie Piaski) do 1 896 (Grupa) osób. Średnia liczba mieszkańców dla miejscowości na terenie gminy Dragacz to 477 osób.

Tabela 10. Liczba mieszkańców gminy według miejscowości w 2019 r.

Nazwa	Liczba ludności	Nazwa	Liczba ludności
Bratwin	201	Nowe Marzy	135
Dolna Grupa	1164	Polskie Stwolno	204
Dragacz	688	Stare Marzy	193
Fletnowo	337	Wiąskie Piaski	94
Górna Grupa	410	Wielkie Stwolno	243
Grupa	1896	Wielkie Zajączkowo	265
Michale	750	Wielki Lubień	447
Mniszek	125		

Źródło: Dane Urzędu Gminy Dragacz

Największą miejscowość (Grupa) zamieszkuje 26,5% ludności gminy. Drugą, wyróżniającą się na tle innych pod kątem liczby ludności miejscowością, jest Dolna Grupa z liczbą mieszkańców na poziomie 1 164 osób (16,3% ogółu gminy). Fakt, że wspomniane dwie największe miejscowości oraz pobliska Górna Grupa (410 mieszkańców) leżą w centralnej części gminy, sprawia, że prawie połowa jej mieszkańców zamieszkuje właśnie ten obszar. Taką centralizację osadnictwa należy uznać za zjawisko korzystne, wpływające pozytywnie na rozwój gmin. W przypadku wielu gmin o dominującym rolniczym charakterze gospodarki występuje duże rozproszenie zabudowy mieszkaniowej, co utrudnia dostęp do infrastruktury technicznej mieszkańcom mniejszych, bardziej oddalonych miejscowości. W przypadku gminy Dragacz, miejscowości położone w jej centrum są bardziej podatne na rozwój procesów urbanizacyjnych, wpływających na poprawę poziomu życia mieszkańców.

Ryc. 18. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2019 (źródło: Dane BDL GUS oraz Urząd Gminy Dragacz)

Na terenie gminy nie występują sołectwa, w których liczba mieszkańców byłaby niższa niż 200 osób. Najmniejsze miejscowości tzn. Wiąskie Piaski, Nowe Marzy i Mniszek wchodzi w skład większych sołectw oraz położone są w bliskiej odległości ważnych szlaków komunikacyjnych tzn. autostrady A1 oraz budowanej drogi ekspresowej S5. Dzięki czemu są dobrze skomunikowane nie tylko z centrum gminy, ale również większymi jednostkami o znaczeniu powiatowym, co wpływać może korzystnie na ich rozwój.

W przeciągu ostatnich lat liczba mieszkańców gminy Dragacz wielokrotnie się zmieniała. W okresie od 1995 do 2019 r. średnia liczba mieszkańców wyniosła 7 165 osób, jest to więc wartość zbliżona do obecnej. W tym czasie największe wahania liczby mieszkańców występowały po roku 1998, kiedy to w ciągu jednego roku liczebność mieszkańców gminy spadła o 4,7%, a różnica między rokiem 1998 a 2005 wynosiła aż 636 osób (spadek o 9,3%). Po roku 2005 liczba mieszkańców zaczęła stopniowo rosnać, z jednym bardziej wyraźnych wzrostów w roku 2010. Od kilku lat odnotowywana jest znów, pogłębiająca się, tendencja spadkowa.

Tabela 11. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2015

Rok	Liczba mieszkańców	Rok	Liczba mieszkańców
1995	7494	2008	6926
1996	7484	2009	6970
1997	7475	2010	7134
1998	7506	2011	7182
1999	7152	2012	7158
2000	7087	2013	7169
2001	7135	2014	7202
2002	7144	2015	7249
2003	7043	2016	7271
2004	7023	2017	7279
2005	6870	2018	7228
2006	6884	2019	7158
2007	6890		

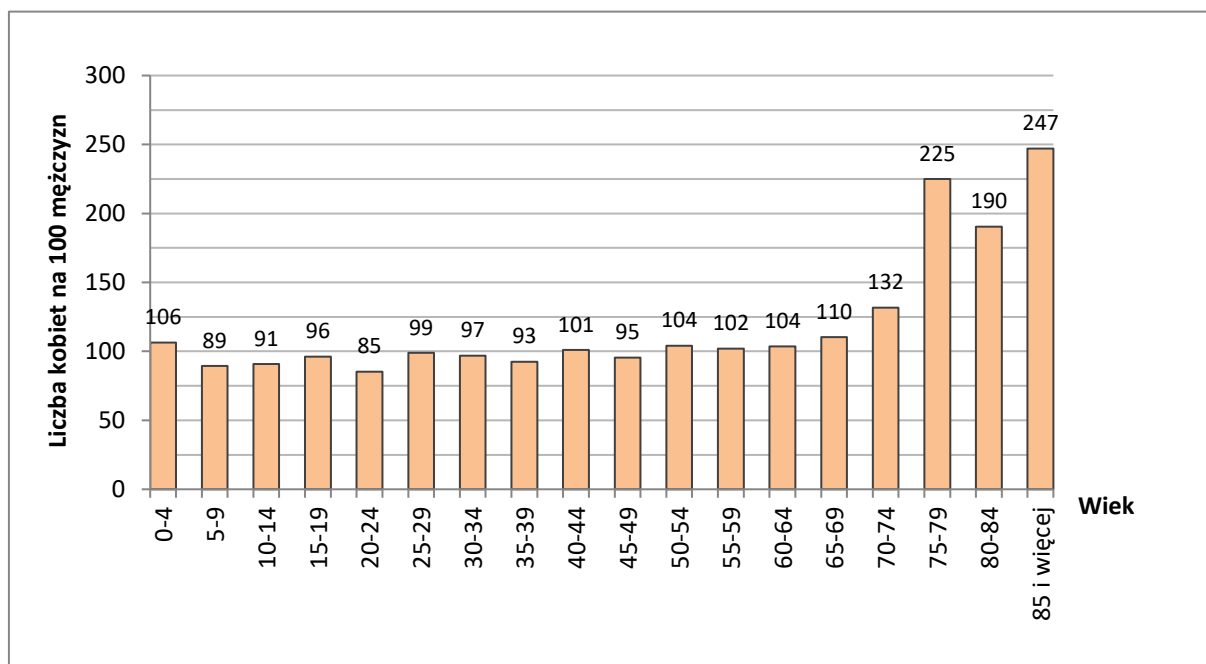
Źródło: Dane BDL GUS oraz Urząd Gminy Dragacz

Struktura ludności

Pod kątem struktury płci w gminie Dragacz występuje nieznaczna przewaga liczebna mężczyzn nad kobietami. W roku 2018 na terenie gminy mieszkało 3622 mężczyzn i 3606 kobiet. Mimo, iż występuje przewaga mężczyzn, to w przeciągu ostatnich 20 lat, częściej w ogólnej liczbie ludności przeważały kobiety. Różnice te były jednak zawsze bardzo niewielkie, nie większe niż 0,3%. Można więc uznać, że struktura płci w gminie jest dość wyrównana. Nie jest to jednak jednoznaczne z łatwością znalezienia partnera i założenia rodziny. Jest to uzależnione od wartości współczynnika feminizacji w poszczególnych grupach wiekowych.

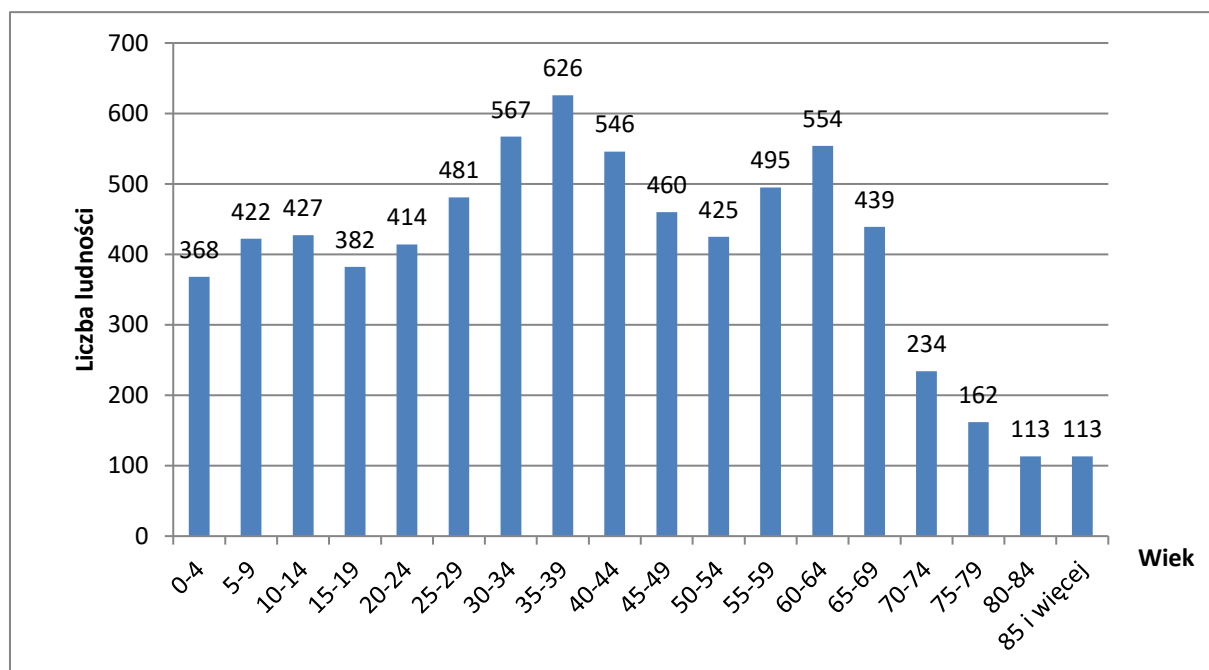
Praktycznie we wszystkich przedstawionych grupach wiekowych obejmujących wiek przedprodukcyjny i produkcyjny, dominują mężczyźni. Największa przewaga występuje w najmłodszych grupach wiekowych, aż do około 20-35 roku życia. Przewaga liczby mężczyzn w tym wieku związana jest z liczbą urodzeń, ale także wiejskim charakterem gminy i gospodarką rolną. Gospodarstwa często przekazywane są z pokolenia na pokolenie z „ojca na syna”. Kobiety natomiast częściej decydują się na wyjazd do większych miast w celach edukacyjnych i w poszukiwaniu pracy. Sytuacja zmienia się po raz pierwszy w przedziałach 25-34 lata, gdzie część kobiet wraca w „rodzinne strony” po zakończeniu edukacji, a także decyduje się na macierzyństwo. Później w przedziale 35-40 lat znów przeważają mężczyźni. Po 45 roku życia liczba kobiet i mężczyzn bardziej się wyrównuje, natomiast w grupie powyżej 65 roku życia zdecydowanie dominują już kobiety. Tak gwałtowny wzrost jest spowodowany znacznie większą umieralnością mężczyzn, co jest typowe dla większości gmin w Polsce.

Dla rozwoju demograficznego gminy bardzo ważna jest wartość współczynnika feminizacji w grupie wiekowej 20-29 lat, która charakteryzuje się największą ilością urodzeń oraz zawieranych małżeństw. Wartość współczynnika poniżej 100 w tej grupie wiekowej wpływa na przyspieszenie procesu starzenia się społeczeństwa oraz może mieć wpływ nasilenie migracji. Na koniec 2018 r., w gminie Dragacz, w tym przedziale wiekowym na 100 mężczyzn przypadało 96 kobiet. Dlatego mimo, że dla ogółu gminy współczynnik feminizacji ma wartości 100, to biorąc pod uwagę rozkład na poszczególne grupy wiekowe, nie jest on korzystny dla rozwoju demograficznego gminy.

Ryc. 19. Współczynnik feminizacji wg grup wiekowych w gminie Dragacz w 2018 r. (źródło: Dane BDL GUS)

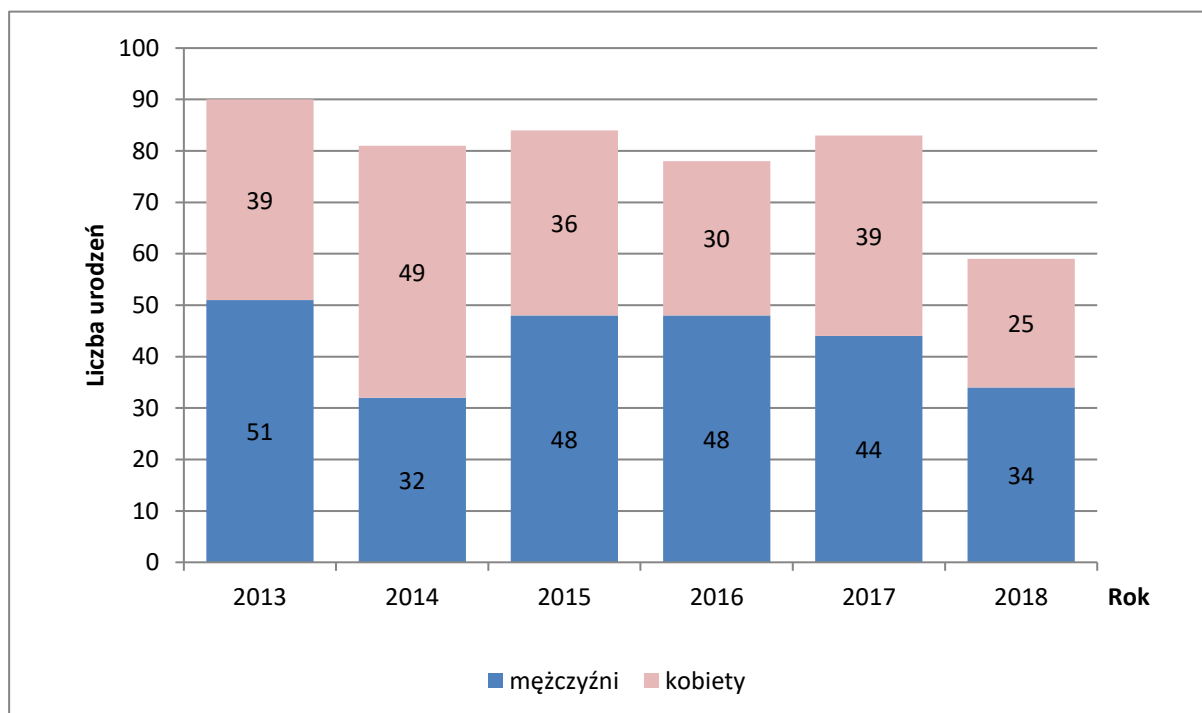
Najliczniejszą grupę wiekową (8,7%) stanowi ludność w wieku 35-39 lat. W szerszym ujęciu wiekowym osoby w wieku 20-34 lat stanowią około 20%, a w przedziale 20-64 lata około 63% ludności gminy. Najmniej liczne są grupy najmłodsze i najstarsze. Dzieci w wieku 0-9 lat stanowią 11% ogólnej liczby ludności, a ludność w wieku powyżej 65 roku życia to 15% mieszkańców.

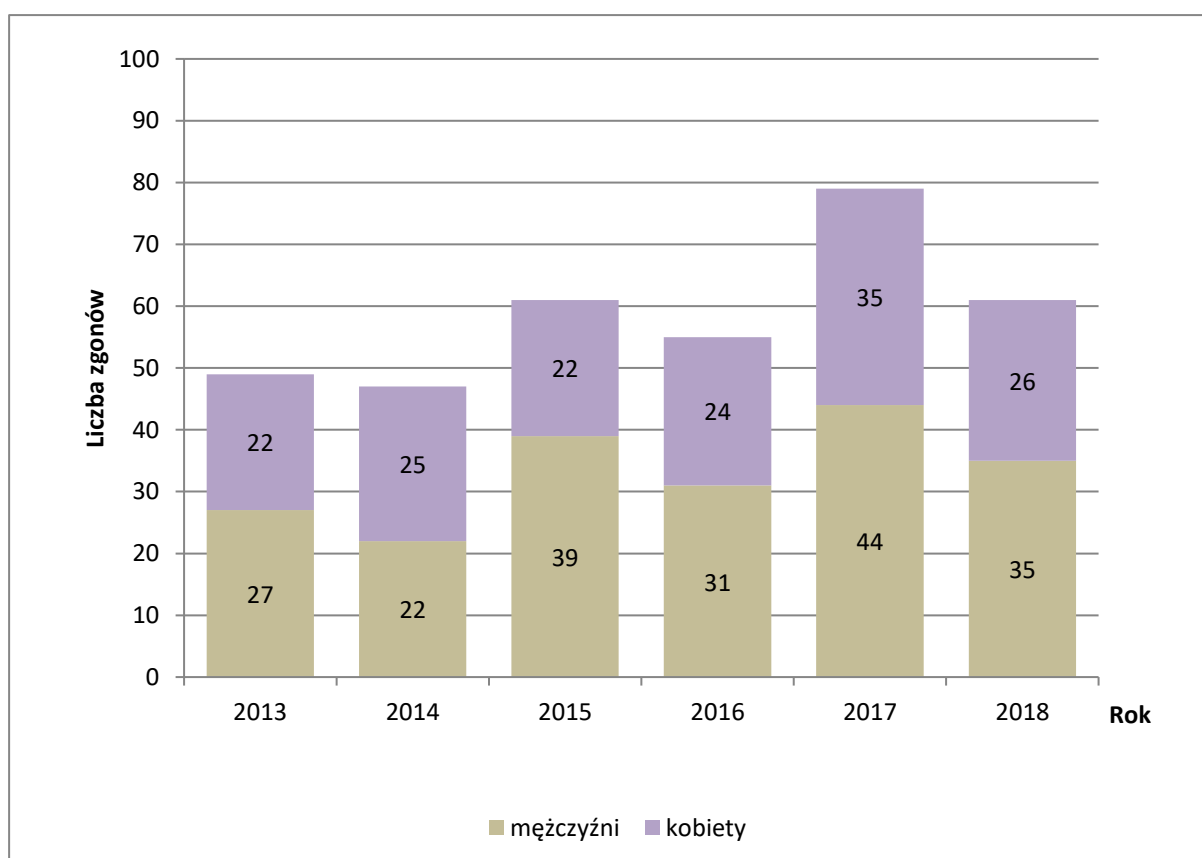
Ryc. 20. Liczba mieszkańców wg grup wiekowych w gminie Dragacz w 2018 r. (źródło: Dane BDL GUS)

Ruch naturalny ludności

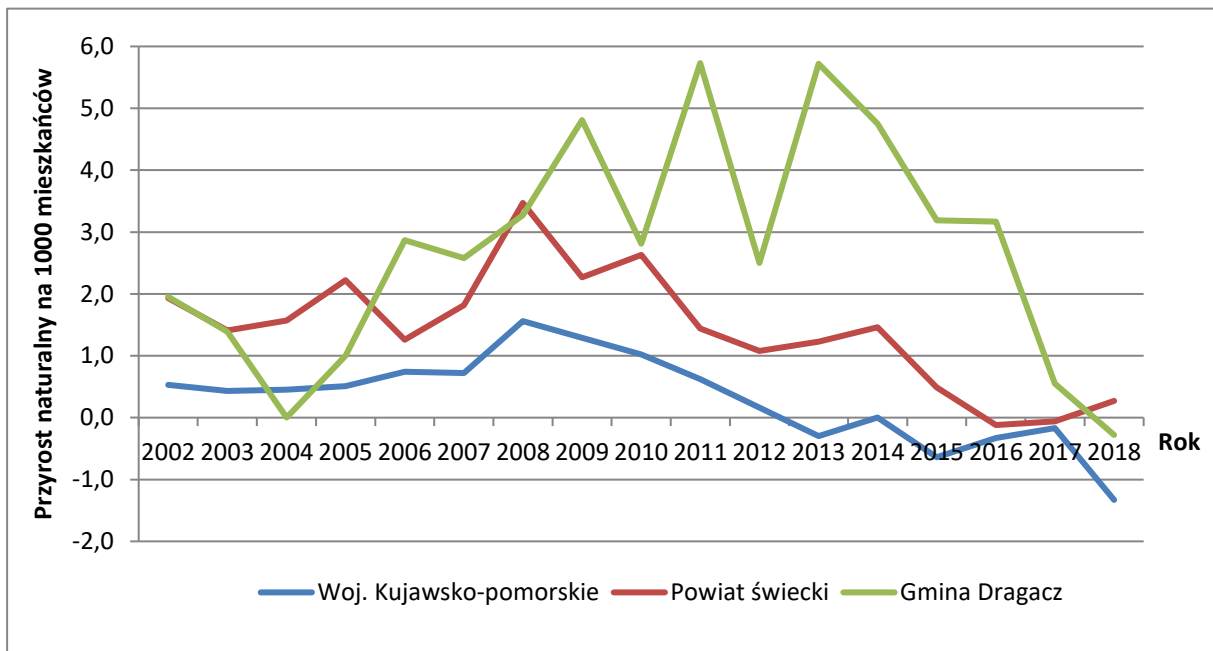
W ostatnich latach na terenie gminy Dragacz powoli malała liczba urodzeń, aż do dosyć znacznego spadku w 2018 r. (34% spadek w stosunku do roku 2013). Jednocześnie wyraźnie wzrosła liczba zgonów (24% wzrost w tym samym okresie). Skutkiem tego było osiągnięcie przez współczynnik przyrostu naturalnego wartości ujemnej (-0,28 – ubytek naturalny). Jest to co prawda wartość lepsza niż wartość dla obszaru województwa (-1,33), ale gorsza niż średnia powiatowa (0,27). Na przestrzeni poprzednich dziesięciu lat, gmina wykazywała dodatnie wartości przyrostu naturalnego, znacznie wyższe niż wartości powiatowe i wojewódzkie. Po 2014 r. współczynnik ten zaczął gwałtownie spadać mimo, że w przypadku powiatu, w 2018 r. nastąpiła poprawa, to nie wpłynęła ona na gminę. Biorąc pod uwagę wykazaną tendencję, spadek urodzeń kobiet oraz wartość współczynnika feminizacji w młodszych grupach wiekowych, należy przypuszczać, że ten niekorzystny kierunek będzie się utrzymywał. W roku 2004, wystąpiła podobna sytuacja, gdzie współczynnik przyrostu naturalnego osiągnął wartość bliską równowadze (0), w następnych 10 latach utrzymując się na wysokim poziomie. Możliwe jest, że i w tym przypadku w najbliższych latach nastąpi odwrócenie sytuacji spowodowane np. wpływem programów socjalnych, opieki zdrowotnej, zwiększeniem liczby miejsc pracy czy rozbudową infrastruktury. Z powodu zdecydowanie mniejszej liczby ludności gminy w porównaniu do większych jednostek takich jak powiat czy województwo, współczynnik przyrostu naturalnego wykazuje większe wahania i nie jest tak stabilny. Każda niewielka zmiana w ilości urodzeń czy zgonów ma silny, bezpośredni wpływ na jego wartość. Na wykresie (Ryc. 24) widać wyraźnie, że przez większość badanego okresu (2002-2018 r.), gmina Dragacz wykazywała wyższe wartości przyrostu naturalnego niż średnia powiatowa czy wojewódzka. Widać, że wahania wskaźnika w gminie Dragacz, nie znajdowały bezpośredniego odzwierciedlenia w wynikach powiatu oraz, tym bardziej, województwa. Zauważalna jest jednak korelacja w tym okresie między danymi powiatowymi i wojewódzkimi. W ostatnich kilku latach, problem malejącego współczynnika przyrostu naturalnego występował jednak na wszystkich szczeblach.

Ryc. 21. Liczbę urodzeń w gminie Dragacz w latach 2013-2018 (źródło: Dane BDL GUS)

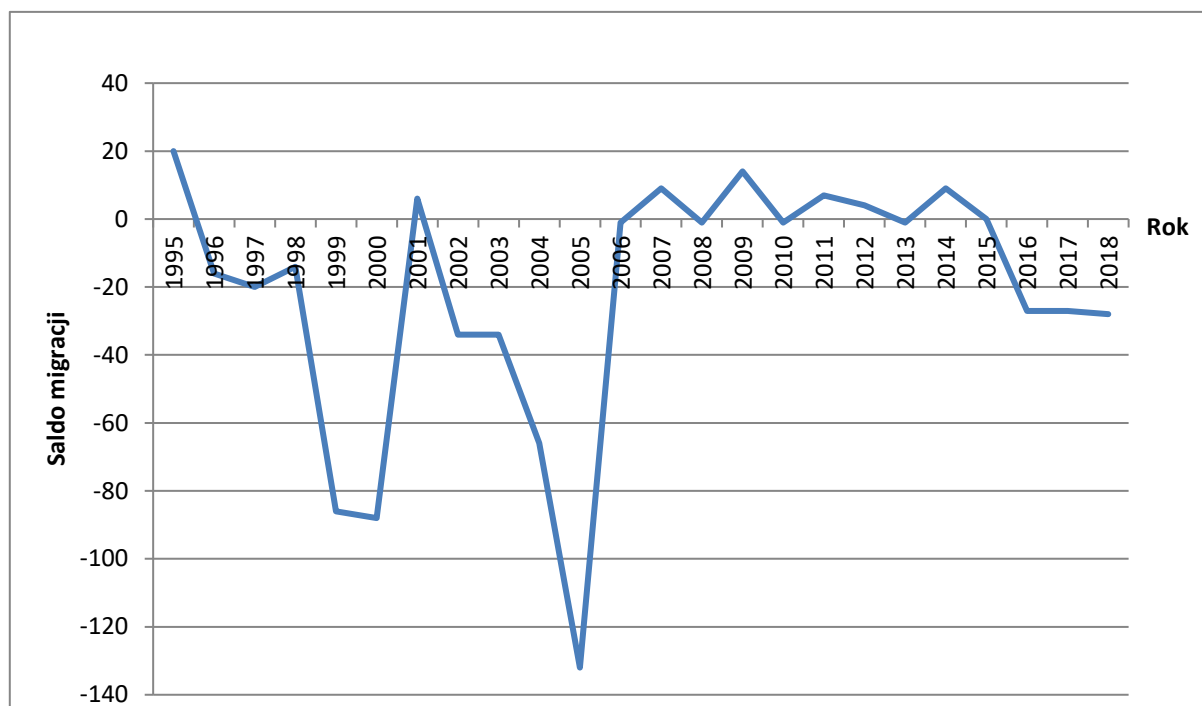
Ryc. 22. Liczbę zgonów w gminie Dragacz w latach 2013-2018 (źródło: Dane BDL GUS)

Ryc. 23. Przyrost naturalny mieszkańców gminy Dragacz na tle województwa oraz powiatu (źródło: Dane BDL GUS)

Ruch wędrownkowy

Przebieg procesów migracyjnych w gminie Dragacz jest dość niekorzystny. Od kilku lat utrzymuje się ujemny współczynnik salda migracji. Oznacza to, że więcej osób się wyprowadza się z terenu gminy niż się na nim osiedla. W 2018 r. z gminy wyprowadziło się 128 osób, przybyło natomiast tylko 100 nowych obywateli, co daje saldo migracji na poziomie -28. Mieszkańcy wyprowadzali się głównie do większych miast (65%), zdecydowanie rzadziej wybierali inne wsie. Migracje zagraniczne stanowią jednostkowe przypadki. Największe ruchy migracyjne w gminie Dragacz przypadły na okres od 2001 do 2007 r., kiedy to wzrosła zarówno ilość osób osiedlających się w gminie, jak i osób które ją opuściły. Przewaga emigrantów była jednak na tyle duża (prawie dwukrotnie większa), że w kulminacyjnym momencie, tj. w roku 2005 saldo migracji wyniosło -132 osoby. Po roku 2005 współczynnik salda migracji utrzymywał się przez kolejne 10 lat na stabilnym poziomie, bliskim równowagi. Po roku 2016 nastąpił wyraźny, wciąż utrzymujący się spadek. Analizując dokładniej dane dotyczące kierunków migracji, można zauważyć, że o ile ilość osób emigrujących z terenu gminy nie uległa większym zmianom, to prawie dwukrotnie w stosunku do poprzednich lat zmniejszyła się ilość nowych mieszkańców przeprowadzających się z większych miast. Dodatkowo, w większości ostatnich lat, wśród osób opuszczających gminę dominowały kobiety, natomiast przybywało więcej mężczyzn, co dodatkowo wpływa niekorzystnie na współczynnik feminizacji w gminie.

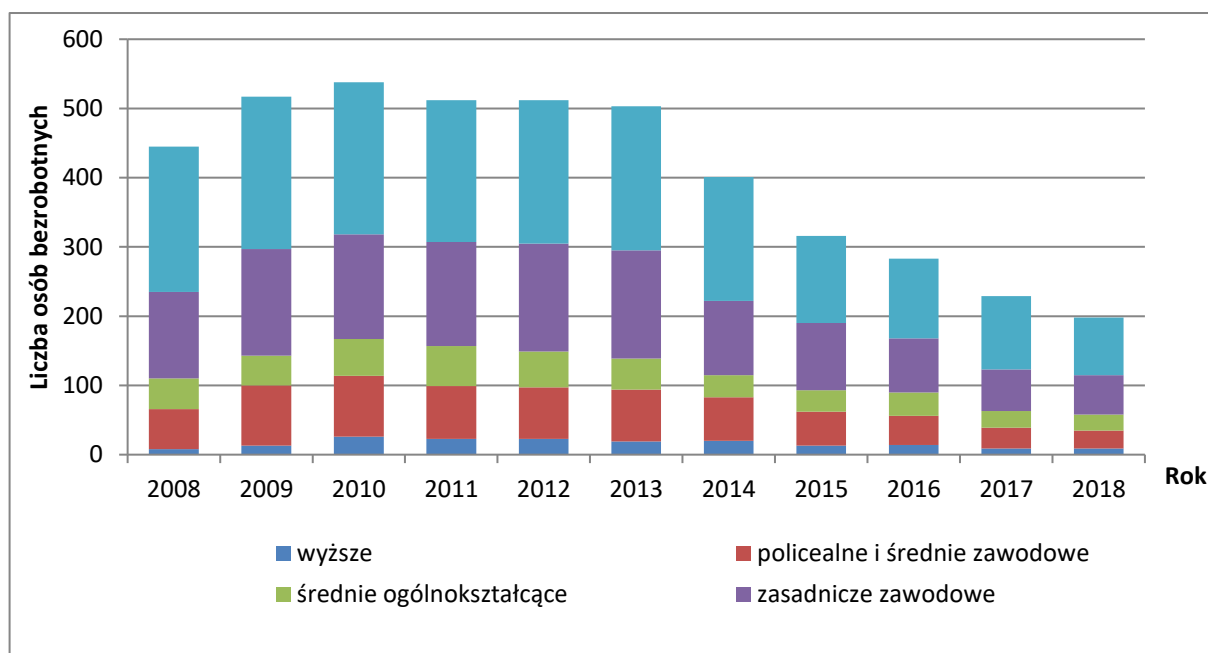

Ryc. 24. Wartość salda migracji dla gminy Dragacz w latach 1995-2018 (źródło: Dane BDL GUS)

Wykształcenie

Opiekę nad najmłodszymi mieszkańcami Gminy Dragacz sprawuje Przedszkole Samorządowe w Górnej Grupie wraz z Oddziałem Przedszkolnym w Grupie. O wykształcenie starszych dzieci dbają trzy szkoły podstawowe w Grupie, Dragaczu oraz Michalu. Po przeprowadzeniu reformy edukacji, w skutek której Gimnazjum w Michalu zostało przekształcone w Szkołę Podstawową, na terenie gminy brak jest placówek edukacyjnych wyższego rzędu. W związku z tym, młodzież zamieszkująca gminę, realizuje dalsze etapy edukacji poza jej terenem, głównie w Grudziądzu oraz Świeciu.

Lokalizacja węzła autostradowego oraz trasy S5 na terenie gminy pozwala na dobrą i szybką komunikację nawet z kilkoma miastami uniwersyteckimi, takimi jak Bydgoszcz, Toruń, Gdańsk czy nawet Łódź. Wiele osób opuszczających gminę w celu zdobycia wyższego wykształcenia, opuszcza ją jednak na stałe. Spowodowane jest to głównie charakterem gospodarki na tym terenie, nie oferującym tak dużych możliwości zatrudnienia osób wykształconych, jak ma to miejsce w większych ośrodkach. Ze względu jednak na wspomniany wcześniej dostęp do szybkiej infrastruktury drogowej, gmina może pełnić funkcję „sypialnianą” dla osób, które pracują w dużych miastach, jednak emigrują na wieś uciekając od miejskiego zgiełku. Znajduje to odzwierciedlenie w danych dotyczących poziomu wykształcenia bezrobotnych na terenie gminy. Mimo, iż nadal zdecydowanie największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z najniższym wykształceniem, to duży spadek bezrobocia w ostatnich latach jest skutkiem zmniejszenia się bezrobocia właśnie w grupie najstabilniej wykształconych.

Ryc. 25. Bezrobotni według poziomu wykształcenia na terenie gminy Dragacz w latach 2008-2018
(źródło: Dane BDL GUS)

Prognoza demograficzna dla gminy

Rocznik Demograficzny GUS wydany w roku 2018, prognozuje coraz szybszy spadek liczby ludności. Wynosić ma on -0,7% liczby ludności w Polsce w 2020 r. w porównaniu do roku 2015. W roku 2050 spadek ma wynieść jednak aż -13,2% w stosunku do roku 2015, co oznacza prawie 4,5 mln mniejszą liczbę mieszkańców. W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego dane są jeszcze bardziej pesymistyczne i mówią o około 16% spadku liczby ludności w tym samym okresie.

Uwzględniająca wyłącznie trendy demograficzne (dzietność, umieralność) oraz migracje (wewnętrzne i zewnętrzne) „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050” opracowana w 2014 r. przez GUS zakładała, że liczba ludności w wiejskiej części powiatu świeckiego będzie rosła aż do roku 2030, kiedy wzrost powoli wyhamuje i liczba ludności powiatu miała zacząć spadać. Według najnowszych danych spowolnienie tempa wzrostu jest dużo szybsze niż przewidywały prognozy, a pierwszy spadek liczby ludności nastąpił już w 2017 r. W 2018 r. tempo spadku liczby ludności obszaru wiejskiego powiatu świeckiego było zbliżone do tego, które prognoza przewidywała dopiero na rok 2034.

Bardzo istotne dla przygotowania prognozy są wcześniej przeanalizowane wskaźniki charakteryzujące zmiany demograficzne w gminie w ostatnich latach. Szczególną wagę pod tym kątem mają dane dotyczące mieszkańców w grupie wiekowej 20-30 lat, w której zawierana jest największa ilość małżeństw i która przede wszystkim odpowiada za przyrost naturalny. Grupa ta jest również najbardziej aktywna pod kątem migracyjnym. Liczebność tej grupy oraz jej udział w ogólnej liczbie mieszkańców regularnie maleje. W ciągu ostatnich 10 lat liczba mieszkańców w tym przedziale wiekowym, zmniejszyła się o ponad 25%. Rośnie natomiast udział osób starszych w społeczeństwie. Jest to zjawisko dostrzegalne w całej Polsce, które wyraźnie wpływa na zmiany demograficzne. Istotny wpływ na liczbę mieszkańców w gminie, miał też wyraźny spadek liczby osób które zdecydowały się w niej osiedlić, co wpłynęło na ujemną wartość salda migracji.

Biorąc pod uwagę powyższe dane i prognozy, można przypuszczać, że liczba ludności gminy Dragacz będzie w najbliższych latach nadal utrzymywać tendencję spadkową. Jak pokazują jednak dane historyczne, tendencja ta może się szybko odwrócić. Przy sporządzaniu długoterminowej prognozy liczby ludności, należy mieć na uwadze, że w przypadku stosunkowo małych jednostek terytorialnych, duży wpływ mogą mieć dodatkowe czynniki, takie jak np. zmiany na rynku pracy, programy socjalne

czy inwestycje. Przykładowo pojawienie się w najbliższych latach nowego, dużego zakładu pracy, może w bardzo dużym stopniu wpłynąć na wzrost liczby mieszkańców, czego prognoza nie jest w stanie przewidzieć. Taki wpływ mogą mieć również aktualnie prowadzone inwestycje infrastrukturalne.

4. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

W celu określenia możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy na nowo wyznaczonych terenach rozwojowych (określonych na rysunku Studium), dokonano analizy wydatków budżetowych gminy na ww. cele w okresie 2010-2016. W tym okresie łącznie na budowę nowych dróg, sieci wodno-kanalizacyjnych i urządzenie przestrzeni publicznych wydano gminie średnio rocznie około 0,8 mln zł. Kwota ta waha się znacznie w zależności od przyznawanych dotacji na poszczególne inwestycje.

Na podstawie danych literaturowych i statystycznych można założyć, że uzbrojenie w sieci wodociągowe i kanalizacyjne oraz budowa odcinka dróg na terenie gminy wiejskiej, w zależności od jakości nawierzchni i klasy drogi, wiąże się z kosztem od około 25 tys. zł/ha powierzchni typowego miejscowego planu (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, drogi w klasie dojazdowej). Większość terenów położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie dróg i nie wymaga nakładów na rozbudowę (wsie typu ulicówek). Sumaryczna powierzchnia terenów wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz powierzchnia terenów rozwojowych wyznaczonych w studium wynosi około 1 000 ha i obejmuje w 80% grunty sąsiadujące z zabudową zagrodową wzdłuż ulic, przez co nie wymaga sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy będą wynosić od około 8 mln złotych w okresie do 2050 r., co daje około 260 tys. zł rocznie na inwestycje w nowe drogi i infrastrukturę techniczną związane z terenami rozwojowymi wyznaczonymi w studium.

Zakładając możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej na poziomie obecnych wydatków budżetu gminy w granicach 0,3 mln złotych, uzbrojenie wszystkich terenów rozwojowych gminy, łącznie z obszarami niezainwestowanymi, objętymi obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, teoretycznie ma szansę być wykonane w ciągu następnych 15 lat. Zaprojektowany w studium rozwój terenów inwestycyjnych nie przekracza zatem możliwości finansowych gminy. Pewne jest, że chociaż teoretycznie wykonanie wszystkich prac jest możliwe, to jednak proces ten będzie rozłożony co najmniej na dwadzieścia lat i będzie kierowany przede wszystkim racjonalnością wydatków i rzeczywistymi potrzebami mieszkańców.

5. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę w gminie, wyrażone w powierzchni użytkowej nowo projektowanej zabudowy, określa prognozowaną największą ilość powierzchni, jaka będzie potrzebna do zrealizowania potrzeb mieszkaniowych i gospodarczych mieszkańców gminy w perspektywie wieloletniej. Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę ma za zadanie określić i uzasadnić powierzchnię gruntów projektowanych do przeznaczenia na cele mieszkaniowe i pozostałe funkcje, w grupie zawartej w Studium jako potencjalne tereny rozwojowe (zabudowa mieszkaniowa i usługowa). Ilość niezbędnych terenów rozwojowych w gminie określania się na podstawie symulacji do 2050 r.

Celem opisanych poniżej symulacji było określenie ram przestrzennych obszarów rozwojowych w poszczególnych jednostkach osadniczych w gminie. Ramy te mają w pierwszej kolejności doprowadzić do konsumpcji gruntów na terenach zwartej zabudowy oraz na terenach aktualnie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W efekcie ruch budowlany powinien zostać skierowany na tereny przewidziane do zainwestowania w wyniku dotychczasowych działań planistycznych. Polityka przestrzenna gminy, w myśl zapisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, powinna umożliwić wyznaczanie nowych terenów rozwojowych dopiero w przypadku, gdy wyczerpią

się możliwości lokowania nowej zabudowy na terenach, na których dotychczas obowiązują miejscowe plany oraz na terenach, gdzie można lokalizować zabudowę na podstawie decyzji o warunkach zabudowy. Na podstawie prognozy demograficznej można założyć, że liczba ludności gminy w 2050 r. będzie systematycznie maleć. Z drugiej strony, obserwując ruch budowlany w postaci wykresu liczby wydanych pozwoleń na budowę, widać wyraźnie napływowy charakter osadnictwa w gminie. Procesy migracyjne, szczególnie z Grudziądza, starają się kompensować malejącą liczbę ludności gminy.

Drugim parametrem ukazującym dynamikę rozwoju powierzchni użytkowej zabudowy jest wzrost powierzchni użytkowej w budynkach na 1 osobę. W analizowanym okresie 1995–2017 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie wzrosła do 90 m². Dane GUS pokazują, że gradient wzrostu powierzchni użytkowej w budynkach na 1 mieszkańca stopniowo malał za sprawą stopniowego zaspokajania własnych potrzeb mieszkaniowych w nowych budynkach o coraz większej powierzchni oraz zmian w demografii. Założono również, że istnieje progowa wartość powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca, która oscyluje wokół wartości 40 m² (wliczając w to powierzchnię mieszkaniową, usługową i produkcyjną w budynkach). Zastosowany do estymacji trend w przybliżeniu logarytmicznym stopniuje gradient wzrostu powierzchni użytkowej na terenie gminy do poziomu 37 m² powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca w 2050 r. (z obecnych 26 m² powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca).

Na bazie wyżej wymienionych wskaźników dokonano symulacji, w wyniku której uzyskano zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową dla każdego z obrębów geodezyjnych do 2050 r.

Rozdzielenie prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową budynków na funkcje zabudowy dokonano na podstawie analizy powierzchni terenów w grupach poszczególnych funkcji: mieszkaniowych i usługowo-produkcyjnych, przewidzianych do zainwestowania we wszystkich obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w gminie. Wskaźniki pogrupowano w tereny funkcjonalne mieszkaniowe i usługowo-produkcyjne. Analiza wykazała, że stosunek powierzchni terenów mieszkaniowych do powierzchni terenów usługowych i produkcyjnych wynosi 10/2. Ze względu na złożony charakter osadnictwa gminy, plany budowy stref produkcyjno-magazynowo-składowych w związku z nieodległym od nich węzłem autostrady i drogi szybkiego ruchu, szacuje się, że stosunek ten utrzyma się w dłuższej perspektywie.

Na tym etapie dokonano również korekty uzyskanego wyniku w górę o 30% z uwagi na niepewność. Z analizy wyłączono miejscowości, które z uwagi na położenie, uwarunkowania środowiskowe, komunikacyjne, infrastrukturalne i demograficzne nie kwalifikują się jako miejscowości rozwojowe. Z tej korekty uzyskano 22 000 m² rezerwy prognozowanej powierzchni użytkowej wszystkich rodzajów zabudowy, co w praktyce odpowiada wielkością około 5 letniemu ruchowi budowlanemu na terenie gminy w czasach koniunktury budowlanej.

Symulacja nie uwzględnia potrzeby wymiany substancji mieszkaniowej na skutek zużycia technicznego. Wiele budynków w gminie zbliża się do wieku około 100 lat i może niedługo wymagać przebudowy lub rozbiórki ze względu na stan techniczny.

Z dalszych analiz wyłączono miejscowości nierozwojowe o liczbie mieszkańców poniżej 200. Analizy chłonności w przypadku miejscowości o najniższych liczbach ludności nie oddają rzeczywistych potrzeb rozwojowych.

Wyniki prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową w przeciągu następnych 30 lat wskazują na zapotrzebowanie powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej na poziomie około 250 mieszkań o powierzchni średniej 90 m² oraz wysoką korelację z liczbą ludności w poszczególnych obrębach. Najsilniejsze zapotrzebowanie wystąpi w miejscowościach Dragacz i następnie kolejno: Górna Grupa, Dolna Grupa. Poza potencjałem ludnościowym miejscowości te charakteryzują się dobrą komunikacją z trasami tranzytowymi, wyposażeniem w usługi i dobrym potencjałem demograficznym. Mniejsze miejscowości mają niższy stopień maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową, ponieważ ich położenie, zagospodarowanie i funkcja przewodnia są typowo rolnicze, a siedziby ludności koncentrują się głównie w obrębie zabudowy zagrodowej.

Oszacowania chłonności, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy dokonano w sposób analizy przestrzennej, umożliwiającej obliczenie ilości działek możliwych do zabudowy na podstawie sąsiedztwa z istniejącą zabudową. Z analizy wyłączone zostały tereny leśne, tereny rolne wymagające przekształcenia o glebach klas I-III, tereny łąk podmokłych (grunty organiczne) i sadów (jako trwałych elementów gospodarki rolnej). Założono, że nowo wydzielane działki będą miały około 1500 – 1700 m² i będzie można lokalizować na nich 1 budynek. Uwzględniono również istniejące podziały geodezyjne dla działek budowlanych wydzielonych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy. Otrzymane wyniki przekształcono w powierzchnię użytkową zabudowy (na podstawie średniej wielkości budynku). Na koniec skorygowano uzyskany wynik o 30% w górę. Jest to ilość powierzchni użytkowej możliwej do zabudowy w chwili wykonywania analizy. Wynik tej analizy wskazuje, że najwyższą chłonność posiadają miejscowości takie jak: Górna Grupa, Dragacz, Nowe Marzy. Miejscowości te posiadają jeszcze stosunkowo dużo terenów wolnych do zabudowy, niemniej mają one istotne ograniczenia wynikające z ochrony zasobów środowiska: wód podziemnych i gleb dobrych klas.

Oszacowanie chłonności położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, dokonano w oparciu o ocenę stopnia zainwestowania terenów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zapisy miejscowych planów oraz istniejące, dotychczas zrealizowane budynki. Wyniki przekształcono w powierzchnię użytkową zabudowy (na podstawie średniej wielkości budynku), w podziale na funkcje zabudowy (na podstawie stosunku określonego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego).

Z wykonanych analiz wynika powierzchnia zabudowy możliwa do zaprojektowania w ramach obszarów rozwojowych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, która jest różnicą prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową budynków całkowitą do 2050 i sumy chłonności obszarów.

Analizując uzyskane rezultaty należy zauważyć, że:

- Główny ciężar osadniczy ponoszą miejscowości Dragacz i Górna Grupa. Z racji miejsca tych wsi w hierarchii osadniczej, ich wiodących funkcji w gminie oraz potencjału demograficznego miejscowości te charakteryzują się największym zapotrzebowaniem na grunty przeznaczone pod zabudowę. Część gruntów niezabudowanych jest już objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Pozostała część wymaga sporządzenia planów zgodnie z zapotrzebowaniem, w miarę zmniejszania się dostępności gruntów niezainwestowanych w ramach obowiązujących miejscowych planów. Lokalne uwarunkowania tych miejscowości (takie jak wysoki udział gleb III klasy i ochrona wód podziemnych) powodują w wielu miejscach konieczność kształtowania nowej zabudowy w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, pomimo, że tereny objęte istniejącymi planami nie zostały w pełni zainwestowane. Niemniej należy w dalszej kolejności dbać o maksymalne skupienie tych planów. W pozostałych miejscowościach bilans terenów przedstawia mniejszą możliwość kształtowania zabudowy z uwagi na uwarunkowania demograficzne.
- Mniejsze miejscowości poza wymienionymi rozwijają się na zasadzie uzupełniania zabudowy wzdłuż istniejących dróg. W przypadku wsi tzw. ulicówek (jak na przykład Fletnowo lub Stwolno) istnieje wysoka dostępność gruntów do zabudowy, ale wynika ona przede wszystkim z rozproszenia, tzn. z odległości pomiędzy poszczególnymi zabudowaniami zagrodowymi. Rozwój w tym typie zabudowy odbywa się poprzez dobudowywanie domów pomiędzy istniejącą zabudową przy drodze lub poprzez zastępowanie zabudowy starszej, nieprzydatnej technicznie przez zabudowę nową. Taki model rozwoju przestrzennego wsi wymusza wyznaczenie korytarzy rozwojowych pomiędzy miejscowościami wzdłuż istniejących dróg.

- W gminie występują tereny produkcyjne, magazynowe i składowe o funkcji nie związanej z przemysłem rolno-spożywczym. Tereny takie utrudniają modelowanie zjawisk rozwojowych. Sąsiedztwo węzła autostradowego w Nowych Marzach oraz na ważnej drodze ekspresowej S-5 Gdańsk - Bydgoszcz - Poznań - Wrocław stwarza okazję do rozbudowy terenów inwestycyjnych w rejonie węzła. Ze względu na wysoką dostępność komunikacyjną tereny przylegające do węzła stanowią potencjalnie dobrą bazę do lokalizowania inwestycji wielkopowierzchniowych i wprowadzenia tym samym nowych funkcji w przestrzeni gminy.

Ze względu na uwarunkowania fizjonomiczne i dotychczasowe zainwestowanie, zagospodarowanie terenów gminy jest trudne do kształtowania z uwagi na szczególne, wyspowe osadnictwo w przestrzeniach bezleśnych w części wysoczyznowej oraz ściśle dostosowane do ukształtowania terenu (wyższe partie dna doliny Wisły) w części dolinnej gminy. Dokonane modelowania są trudne do interpretacji z uwagi na uwarunkowania lokalne. W miejscowościach Dolna Grupa, Grupa Plac praktycznie nie ma już wolnych terenów bezleśnych predysponowanych do zabudowy. W Dragaczu, Górnej Grupie Nowych Marzach, Fletnowie tereny wolne są, ale obciążone omawianymi wcześniej uwarunkowaniami różnowawymi. Wielki Lubień Wielkie Stwolno, Wielkie Zajączkowo, Bratwin to wsie, których rozwój programuje się poprzez ukształtowanie terenu i stosunki wodne oraz gleby o najwyższej przydatności rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Większość potencjalnie rozwojowych terenów gminy wymyka się standardowym procedurom obliczania bilansu terenów do zabudowy.

7. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

1. Archeologia i historia osadnictwa na terenie gminy

Za początki historii gminy Dragacz należy uznać X w., czyli czas, gdy ziemia świecka znajdowała się pod panowaniem Bolesława Chrobrego. Po jego śmierci całość przeniosła się na ręce książąt pomorskich. Największe wsie należały wówczas do Kasztelanii Świeckiej, np. w XIII w. Lubień był majątkiem rycerza Nasława, natomiast prawnym właścicielem Bratwina był Dziwan (akty nadania odpowiednio z 1246 r. i 1307 r.). Od 1309 r. do 1466 r. ziemia świecka wraz z obszarem zajmowanym obecnie przez gminę Dragacz znajdowała się pod panowaniem krzyżaków, nastąpił podział na komturstwa – świeckie, grudziądzkie i pokrzywińskie, wchodzących w skład południowego regionu Pomorza Gdańskiego (według podziału administracyjnego Państwa Krzyżackiego). Decyzje przypieczętowane Traktatem Toruńskim przywróciły ostatecznie w 1466 r. Dragacz do Polski.

Istotną rolę w kształtowaniu dziedzictwa obecnej gminy Dragacz odegrali osadnicy holenderscy tzw. mennonici. Była to grupa osób prześladowanych w swoim kraju ze względów religijnych, którzy przybyli na ziemię polską w 1592 r. Osadnicy otrzymali dokument lokalizacyjny dla wsi Tragorz (pierwotna nazwa Dragacza) od Jana Zborowskiego. Przy budowie korzystali ze swojego doświadczenia hydrotechnicznego – z uwagi na fakt, iż teren doliny Wisły to obszar podmokły musieli stosować typowe dla Holandii metody zabezpieczania dobytku. Mennonici powszechnie stosowali tamy, by zabezpieczyć zagospodarowywane przez siebie tereny, a ziemię uprawiali przy pomocy holenderskiego systemu nawadniania. W tym czasie osadnicy napływowi z reguły stanowili o sile gospodarki regionu – to do nich należały największe, otoczone ogrodami, drewniane domy, do których należały liczne zabudowania gospodarskie – stajnie, stodoły i spichlerze (według inwentarza starostwa grudziądzkiego z 1603 r. Dragacz stanowił wieś królewską z własnym samorządem i sołtysem). Pod koniec XVII w. nastąpiła druga fala osadnicza, na tereny gminy Dragacz przybywali już nie tylko mennonici, ale również osoby pochodzenia polskiego i niemieckiego. Okres zaborów oznaczał przejście tych terenów przez władze pruskie – w tym czasie wiele wsi przeszło w ręce prywatne.

Gmina Dragacz powstała w 1920 r. jako jednostka samorządowa wchodząca w skład województwa pomorskiego, niestety większość budynków o charakterze historycznym została bezpowrotnie zniszczona niedługo później – w czasie II wojny światowej w okolicy miejscowości Grupa odbyło się wiele walk z wojskiem niemieckim. Po wojnie odbyło się masowe przesiedlenie ludności mennonickiej i niemieckiej, która ustąpiła miejsca repatriantom z kresów wschodnich.

2. Dziedzictwo kulturowe gminy i zasady jego ochrony

Zależnie od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej wyznacza się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

„A” – strefa pełnej ochrony konserwatorskiej – obejmująca obszary szczególnie wartościowe, które powinny być bezwzględnie zachowane. Na jej obszarze wymagane jest uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkiej działalności inwestycyjnej, podziałów geodezyjnych, zmian sposobu użytkowania, prac ziemnych, remontów, modernizacji, adaptacji, uzupełnień zabudowy, zdobienia brył architektonicznych, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzania elementów reklamy wizualnej, a także obowiązkowe jest prowadzenie badań archeologicznych przed rozpoczęciem jakiegokolwiek działalności budowlanej – na koszt inwestora.

„B” – strefa ochrony konserwatorskiej struktur przestrzennych o wartościach kulturowych – obejmuje obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru w skali nowej zabudowy. Na jej obszarze wymagane jest uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania obiektów zabytkowych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form

architektonicznych, wprowadzenia nowych inwestycji, prac ziemnych.

„W” – strefa ochrony archeologicznej – obejmuje obszary występowania stanowisk archeologicznych, zarówno rozpoznanych, jak i potencjalnych. Na jej obszarze dopuszcza się działalność inwestycyjną pod warunkiem przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologicznych na koszt inwestora. Dodatkowo wszelkie prace ziemne prowadzone w jej granicach wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych określony zostaje na etapie uzgodnienia projektu budowlanego i wydania decyzji, a egzemplarz dokumentacji po badaniach należy nieodpłatnie przekazać właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

W gminie Dragacz większość obiektów zabytkowych ujęta wpisem do ewidencji zabytków kwalifikuje się do ochrony z racji położenia w którejś ze stref ochrony konserwatorskiej. Należy również zwrócić uwagę, iż w 2017 r. Rada Gminy Dragacz przyjęła Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dragacz na lata 2017-2020 (uchwała nr XVIII/185/17), którego celem było określenie kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Dokument ten pozwolił zinwentaryzować zasoby w bazie obiektów historycznych oraz wskazać priorytety by poprawić sytuację w tym względzie, ukazuje to szczególną wagę zasobów dziedzictwa kulturowego w życiu wspólnoty samorządowej, jaką jest Gmina Dragacz.

3. Gminna ewidencja zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zm.) Jednostki Samorządu Terytorialnego zobligowane są do ochrony zabytków, które znajdują się na terenach gminy oraz do prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości. W ewidencji tej na obszarze gminy Dragacz umieszczonych zostało 138 obiektów.

Tabela 12. Wykaz obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp.	Miejscowość	Ulica	Numer	Obiekt
1	Bratwin		6	spichlerz w zagrodzie pocz. XX w.
2	Bratwin		21	chata 3 ćw. XIX w.
3	Bratwin		26	szkoła z 1914 r.
4	Bratwin		31	dom pocz. XX w.
5	Bratwin		33	dom pocz. XX w.
6	Bratwin		38	chata otynkowana z 1859 r.
7	Bratwin		39	chata 3 ćw. XIX w.
8	Bratwin		39	budynek gospodarczy w zagrodzie 4 ćw. XIX w.
9	Bratwin		39	stajnia
10	Bratwin		41	dom pocz. XX w.
11	Bratwin			cmentarz mennonicko-ewangelicki 1 poł. XIX w.
12	Dolna Grupa		35	dom pocz. XX w.
13	Dolna Grupa		51	dom pocz. XX w.
14	Dolna Grupa		81	chata 2 poł XIX w.
15	Dolna Grupa		85	dom pocz. XX w.
16	Dolna Grupa			cmentarz mennonicki
17	Dolna Grupa			cmentarz mennonicki
18	Dragacz			dworzec PKP pocz. XX w.
19	Dragacz		6	dom kolejowy pocz. XX w.
20	Dragacz		7	dom pocz. XX w.
21	Dragacz		7A	Urząd Gminy pocz. XX w.
22	Dragacz		33	dom pocz. XX w.
23	Dragacz		39	zajazd obecnie dom pocz. XX w.

24	Dragacz		57	chata pocz. XIX w.
25	Dragacz		58	chata 3 ćw. XIX w.
26	Dragacz		58	budynek gospodarczy w zagrodzie 2 poł. XIX w.
27	Dragacz		59	dom pocz. XIX w.
28	Dragacz		87	dom pocz. XX w.
29	Dragacz		87	obora w zagrodzie pocz. XX w.
30	Dragacz		117	chata 3 ćw. XIX w.
31	Dragacz		125	dom lata 20-te XX w.
32	Dragacz		125	dom lata 20-te XX w.
33	Dragacz		125	obora w zagrodzie lata 20-te XX w.
34	Dragacz		126	pensjonat, obecnie budynek mieszkalny pocz. XX w.
35	Dragacz			cmentarz mennonicko-ewangelicki
36	Fletnowo		1	leśniczówka pocz. XX w.
37	Fletnowo		3	dom z 1912 r.
38	Fletnowo		4	dom poł. XIX w.
39	Fletnowo		5	dom z częścią gospodarczą 4 ćw. XIX w.
40	Fletnowo		6	dom pocz. XX w.
41	Fletnowo		11	dom 2 poł. XIX w.
42	Fletnowo		27	dom z częścią gospodarczą z 1911 r.
43	Fletnowo		29	szkoła, obecnie dom
44	Fletnowo		30	chata obecnie budynek inwentarski
45	Fletnowo		35	dom pocz. XX w.
46	Fletnowo		39	dom pocz. XX w.
47	Fletnowo		40	dom pocz. XX w.
48	Fletnowo		42	dom z częścią gospodarczą pocz. XX w.
49	Fletnowo			cmentarz mennonicki XIX/XX w.
50	Fletnowo			cmentarz epidemiczny XIX/XX w.
51	Górna Grupa	Świecka	4	kościół p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus z 1936 r.
52	Górna Grupa	Klasztorna	4	dawny dwór, obecnie klasztor z lat 1923-1927 Zgromadzenie Księży Werbistów
53	Górna Grupa	Klasztorna	4	zespół klasztorny - park (dawny park dworski) XVIII/XIX w.
54	Górna Grupa	Klasztorna	4	zespół klasztorny - budynek administracyjny drukarni 1930-1931
55	Górna Grupa	Pocztowa	9	dom pocz. XX w.
56	Górna Grupa	Pocztowa	13	dom k. XIX w.
57	Górna Grupa	Świecka	9	szkoła ob. Przedszkole
58	Górna Grupa			cmentarz parafialny rzymskokatolicki ok. 1930 r.
59	Górna Grupa			cmentarz ewangelicki ok. poł XIX w.
60	Górna Grupa			cmentarz choleryczny pocz. XX w.
61	Grupa	Dworcowa	1	dom pocz. XX w.
62	Grupa	Dworcowa	2	dom pocz. XX w.
63	Grupa	Dworcowa	3	dworzec PKP pocz. XX w.
64	Grupa			nastawnia kolejowa pocz. XX w.
65	Grupa	Dworcowa	5	dom pocz. XX w.
66	Grupa	Dworcowa	6	poczta pocz. XX w.
67	Grupa	Dworcowa	8	dom pocz. XX w.
68	Grupa	Hallerczyków	1	koszary z częścią gospodarczą 1898-1907
69	Grupa	Hallerczyków	2	koszary 1898-1907

70	Grupa	Hallerczyków	3	koszary 1898-1907
71	Grupa	Hallerczyków	4	koszary 1898-1907
72	Grupa	Hallerczyków	6	koszary 1898-1907
73	Grupa	Hallerczyków	8	koszary 1898-1907
74	Grupa	Hallerczyków	10	koszary 1898-1907
75	Grupa	Hallerczyków		budynek gospodarczy w zespole koszar 1898-1907
76	Grupa	Jazdy Polskiej	5	dom pocz. XX w.
77	Grupa	Jazdy Polskiej	7	dom pocz. XX w.
78	Grupa	Jazdy Polskiej	17	dom pocz. XX w.
79	Grupa	Za Torem	11	dom pocz. XX w.
80	Grupa	Za Torem	13	dom pocz. XX w.
81	Grupa			cmentarz wojskowy ok. 1920 r.
82	Michale		2	dom l. 20 XX w.
83	Michale		4	dom l. 20 XX w.
84	Michale		9	dom l. 20 XX w.
85	Michale		11	dom l. 20 XX w.
86	Michale		12	dom l. 20 XX w.
87	Michale		60	dwór, obecnie budynek mieszkalny pocz. XX w.
88	Michale		65	chata 1893 r.
89	Michale		75	młyn obecnie dom l. 30 XX w.
90	Michale		76	dom pocz. XX w.
91	Michale		124	dom pocz. XX w.
92	Michale		127	zespół "Białej karczmy": karczma 1898 r.
93	Michale		127	zespół "Białej karczmy": ogród k. XIX w.
94	Michale		132	chata 3 ćw. XIX w.
95	Michale		133	chata ok. poł XIX w.
96	Michale			kapliczka przydrożna przy drodze Bratwin - Dragacz 1947 r
97	Michale			wiadukt kolejowo- drogowy pocz. XX w.
98	Michale			cmentarz ewangelicki poł. XIX - pocz. XX w.
99	Mniszek		10	szkoła obecnie dom pocz. XX w.
100	Mniszek			cmentarz mennonicki ok. 1900 r.
101	Mniszek			cmentarz, miejsce męczeństwa ok. 10 tys. mieszkańców 1939-1945
102	Nowe Marzy			cmentarz wojskowy-komunalny 1945 r.
103	Polskie Stwolno		58	dom pocz. XX w.
104	Polskie Stwolno		59	dom pocz. XX w.
105	Polskie Stwolno		60	szkoła obecnie dom pocz. XX w.
106	Polskie Stwolno			obora folwarczna pocz. XX w.
107	Polskie Stwolno			cmentarz mennonicko-ewangelicki pocz. XX w.
108	Wiąskie Piaski		46	dom pocz. XX w.
109	Wiąskie Piaski		64	dom pocz. XX w.
110	Wiąskie Piaski		68	chata 4 ćw. XIX w.
111	Wiąskie Piaski			cmentarz ewangelicki poł. XIX - pocz. XX w.
112	Wielki Lubień		2	dom pocz. XX w.
113	Wielki Lubień		11	dom pocz. XX w.
114	Wielki Lubień		11	obora w zagrodzie pocz. XX w.
115	Wielki Lubień		14	kościół par. pw. św. Jakuba Apostoła - 1680 r.
116	Wielki Lubień		26	

117	Wielki Lubień		47A/49A	chata 3 ćw. XIX w.
118	Wielki Lubień		48	dom z cz. gospodarczą k. XIX w.
119	Wielki Lubień		78	chata otynkowana 3 ćw. XIX w.
120	Wielki Lubień			cmentarz parafialny rzymskokatolicki 1900 r.
121	Wielki Lubień			cmentarz mennonicki o. 1800 r.
122	Wielkie Stwolno		29	szkoła obecnie dom 4 ćw. XIX w.
123	Wielkie Stwolno		32	karczma obecnie dom 1896 r.
124	Wielkie Stwolno		32	wozownia w zespole karczmy 1896 r.
125	Wielkie Stwolno		41	szkoła obecnie dom pocz. XX w.
126	Wielkie Stwolno		43	dom pocz. XX w.
127	Wielkie Stwolno			cmentarz ewangelicki ok. poł. XIX w.
128	Wielkie Zajączkowo			kapliczka przydrożna
129	Wielkie Zajączkowo		13	dom pocz. XX w.
130	Wielkie Zajączkowo		18	dom pocz. XX w.
131	Wielkie Zajączkowo		26	dom z oborą pocz. XX w.
132	Wielkie Zajączkowo		33	chata 3 ćw. XIX w.
133	Wielkie Zajączkowo		37	dom pocz. XX w.
134	Wielkie Zajączkowo		42	dom pocz. XX w.
135	Wielkie Zajączkowo		46	obora pocz. XX w.
136	Wielkie Zajączkowo		47	dom pocz. XX w.
137	Wielkie Zajączkowo		52	dom pocz. XX w.
138	Wielkie Zajączkowo			cmentarz mennonicko-ewangelicki poł. XIX w.

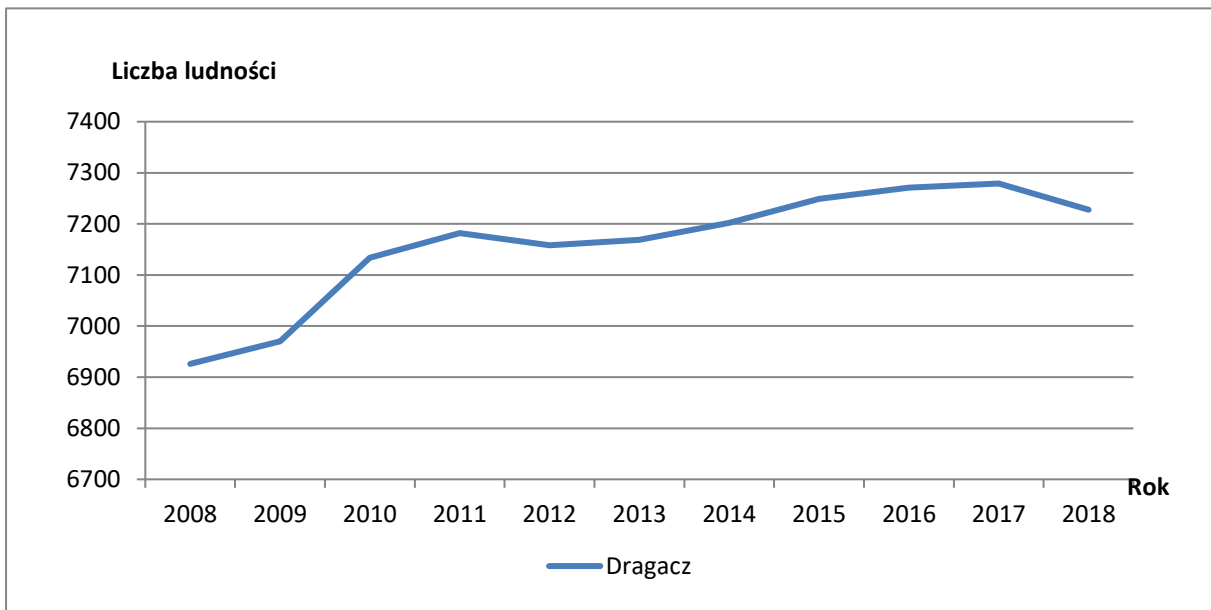
Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020

Część obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji wpisana została również do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków:

- Bratwin 29 – chata drewniana typu holenderskiego;
- Dragacz 31 – chata drewniana;
- Michale 127 – Zespół „Białej Karczmy” w skład której wchodzi karczma oraz ogród;
- Wielki Lubień 5 – chata drewniana typu holenderskiego, ob. budynek murowany, 1830 r., pocz. XX w. przebudowany;
- Wielki Lubień 6 – chata drewniana typu holenderskiego obecnie budynek mieszkalny, 1820 r., pocz. X w. przebudowany;
- Wielki Lubień 7 – chata drewniana typu holenderskiego ob. budynek murowany, II poł. XVIII w.;
- Wielki Lubień 9 – chata drewniana typu holenderskiego ob. budynek murowany, pocz. XX w. przebudowany;
- Wielki Lubień 21 – chata drewniana typu holenderskiego ob. budynek murowany, II poł. XVIII w., przebudowa XX w.;
- Wielki Lubień - kościół parafialny pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła, 1680 r.

8. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

Gmina Dragacz zamieszkiwana jest przez 7 152 mieszkańców. Na koniec 2018 r. (według danych GUS). Gmina Dragacz, pod względem liczby ludności zajmowała 3 miejsce wśród 9 gmin wiejskich powiatu świeckiego, ustępując tylko gminom Pruszcz (9 574 os.) i Jeżewo (8 138 os.). Mieszkańcy tej gminy stanowili około 7,3% wszystkich mieszkańców powiatu. Gmina Dragacz dzieli się na 12 sołectw. Najliczniej zamieszkała jest miejscowość Grupa (1 896 mieszkańców), najmniej mieszkańców ma wieś Wiąskie Piaski (94 mieszkańców). Miejscowość gminna Dragacz zajmuje dopiero 4 miejsce pod względem liczby mieszkańców (688 osób). Jest to ściśle powiązane z położeniem względem ważnych szlaków komunikacyjnych. W 4 największych miejscowościach tj. Grupa, Dolna Grupa, Górna Grupa i Dragacz, mieszka ponad połowa całej populacji gminy. Taka centralizacja i koncentracja sieci osadniczej jest bardzo pozytywnym zjawiskiem. Pozwala na lepszy dostęp do infrastruktury technicznej oraz społecznej, podnosząc jakość życia mieszkańców. Liczba mieszkańców Gminy Dragacz w ostatnich 10 latach systematycznie rosła, osiągając najwyższe wartości w latach 2016-2017. Porównując liczbę mieszkańców na koniec roku 2008 oraz roku 2018 wzrost ten wyniósł około 4,4% i był jednym z najwyższych w całym powiecie. W skali całego powiatu, po początkowym dużym wzroście liczby ludności na przełomie lat 2009-2010, dominowała tendencja spadkowa. Wpływ miał na to przede wszystkim spadek liczby ludności w obszarach miejskich tj. Nowem i Świeciu. W obszarach wiejskich tendencja była odwrotna, czego przykładem jest m.in. gmina Dragacz.

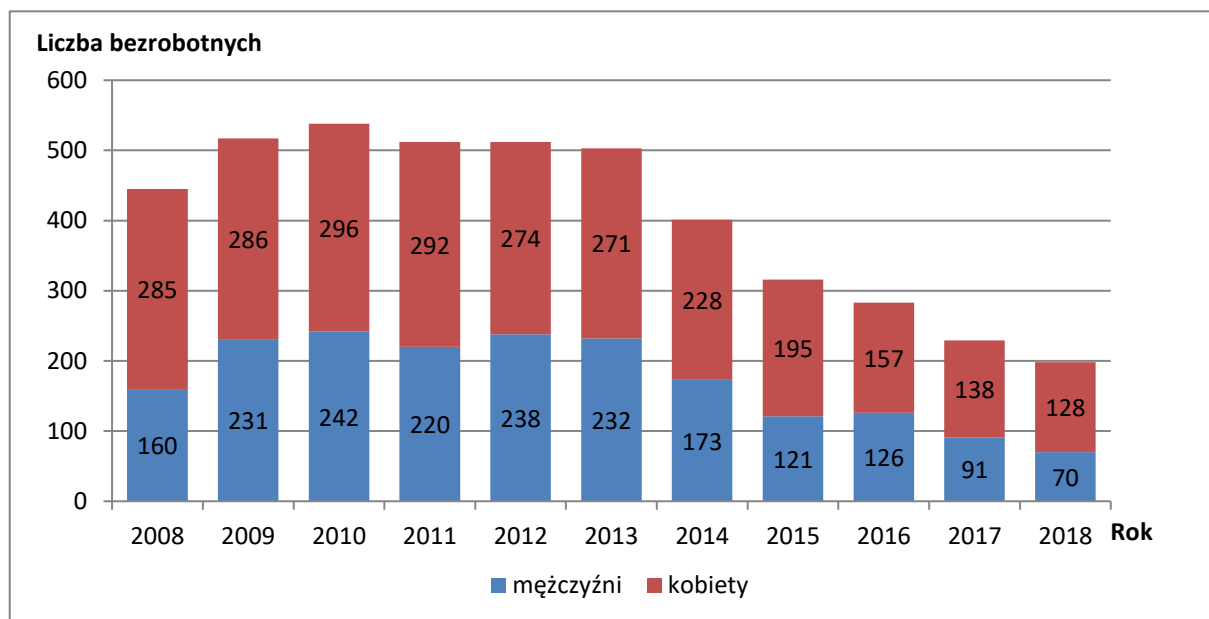

Ryc. 26. Zmiany liczby ludności (źródło: Dane BDL GUS)

1. Bezrobocie

Poziom bezrobocia na terenie gminy Dragacz od kilku lat wykazuje tendencję spadkową. W 2018 r. tylko 4,4% mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym pozostawało bez pracy (198 osób). Jest to jednak nadal wartość nieznacznie większa niż średnia dla powiatu, która wynosi 4,2%. Większy odsetek bezrobotnych notuje się tylko w dwóch gminach powiatu świeckiego – Nowem i Warlubiu. Najniższe bezrobocie występuje natomiast w gminie Pruszcz – 2,9%. Liczba bezrobotnych w całym powiecie, jak i gminie Dragacz od lat systematycznie maleje. Jeszcze w 2008 r. wartości te wynosiły 9,7% (445 osób), w 2010 osiągnięto najwyższy poziom bezrobocia w ostatnim dziesięcioleciu – 11,4% (538 osób). Oznacza to, że w okresie 2010-2018 r. liczba bezrobotnych mieszkańców gminy spadła o 63%. Mimo spadku ogólnej liczby bezrobotnych, nadal około 65% to kobiety. Stosunek ten zmieniał się tylko w okresie

największego rejestrowanego bezrobocia, co sugerować może, że powodem takiego stanu rzeczy nie jest tylko brak miejsc pracy, ale często decyzja o nie podejmowaniu przez kobiety pracy zarobkowej i poświęceniu się wychowaniu potomstwa oraz opieką nad gospodarstwem domowym.

Ryc. 27. Zmiany liczby ludności (źródło: Dane BDL GUS)

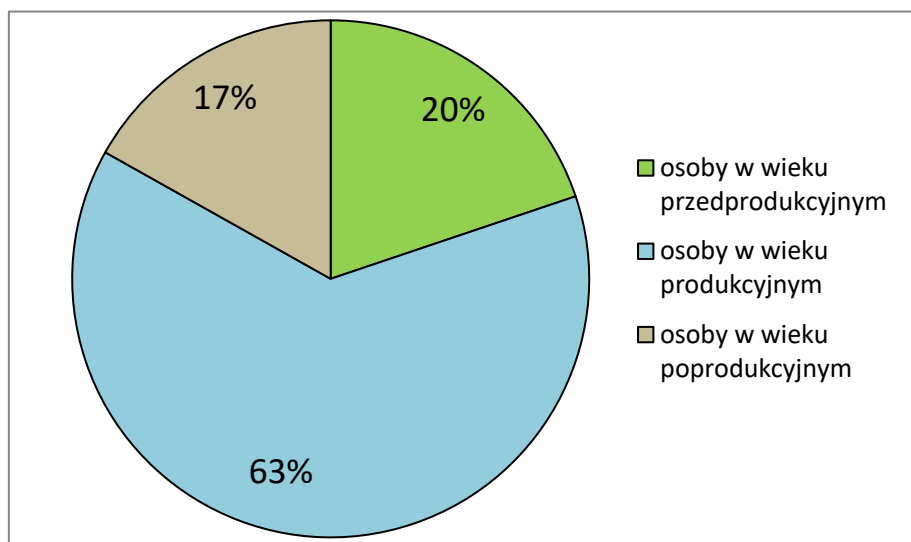
Wśród bezrobotnych prawo do zasiłku w 2018 r. posiadało 21 osób. 10 osób nie znalazło zatrudnienia w ciągu roku od zakończenia edukacji, z czego 7 to kobiety. Nadal dużą część stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Aż 94% z nich pozostaje bez pracy od ponad roku, a aż 57% nie znalazło zatrudnienia od ponad 6 lat.

Tabela 13. Bezrobocie w gminie Dragacz w latach 2015-2018

Bezrobocie w gminie Dragacz				
Rok	Liczba osób			
	2015	2016	2017	2018
Liczba bezrobotnych	316	283	229	198
Liczba bezrobotnych kobiet	195	157	138	128
Udział bezrobotnych powyżej 1 roku w ogóle bezrobotnych	84%	93%	94%	92%
Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku	11%	11%	13%	11%
Osoby bezrobotne w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	15	13	2	10

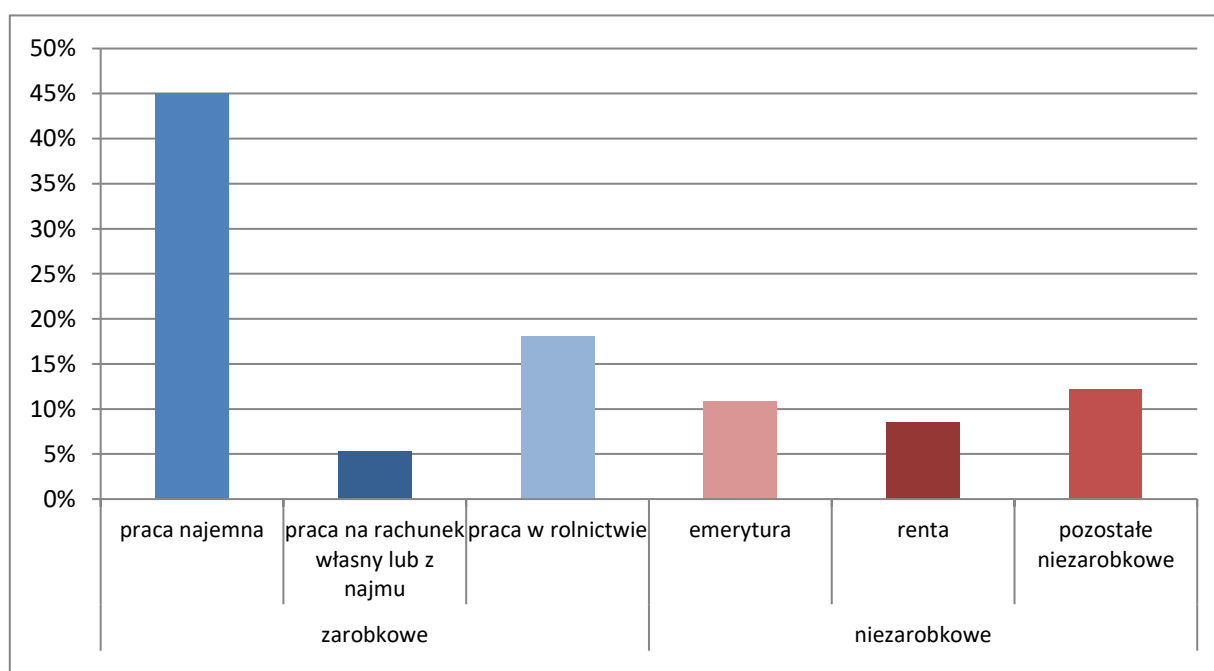
Źródło: Dane PUP w Świeciu

Struktura wieku ludności w gminie Dragacz jest podobna jak w innych gminach powiatu. W 2018 r. w gminie było osób 3 135 w wieku produkcyjnym (63% ogółu mieszkańców). Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20%, natomiast w wieku poprodukcyjnym 17%. Niestety w przeciągu ostatnich lat spada udział osób młodych w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, rośnie natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym, co powoduje zjawisko starzenia się społeczeństwa.

Ryc. 28. Udział ludności gminy Dragacz według grup ekonomicznych w 2016 r. (źródło: Dane BDL GUS)

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r., głównym źródłem utrzymania dla mieszkańców gminy Dragacz była praca zarobkowa (68,4%). Pozostała część mieszkańców (31,6%) utrzymywała się ze źródeł niezarobkowych, takich jak emerytura (10,8%), renta (8,6%) oraz inne źródła niezarobkowe (12,1%). Praca na własny rachunek (poza rolnictwem) była źródłem utrzymania zaledwie 5,3% ludności gminy. Prawie połowa, bo aż 45% wykonywała prace najemną, w rolnictwie zatrudnienie znalazło natomiast 18% mieszkańców gminy. Zmiany w strukturze społeczno-ekonomicznej tj. większy udział osób starszych czy spadający poziom bezrobocia mogą w znacznym stopniu wpływać na rozkład źródeł utrzymania mieszkańców.

Ryc. 29. Źródła utrzymania mieszkańców gminy Dragacz według NSP 2002

W 2017 r. na terenie gminy Dragacz znajdowało się 1 281 budynków mieszkalnych, w obrębie których wydzielono 2 087 mieszkania. Średnia - 1,63 mieszkania na budynek - wskazuje wyraźnie na dominację jednorodzinnej formy zabudowy mieszkaniowej. Ludność gminy zamieszkiwała 9 014 izb, których całkowita powierzchnia użytkowa 176 970 m². Średnio jedno mieszkanie składało się więc z 4,3 izby, a jego średnia powierzchnia użytkowa wyniosła więc 84,8 m². Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców

gminy jedno mieszkanie przypadało średnio na 3,5 osoby, a jedna izba na 1,2 mieszkańca. Każdy z mieszkańców gminy miał średnio do dyspozycji 24,3 m² powierzchni mieszkaniowej. Wartości te ukazują charakterystyczną dla obszarów wiejskich przewagę dużych powierzchniowo mieszkań zamieszkiwanych przez kilku członków rodziny.

W gminie Dragacz cyklicznie rozwijana jest infrastruktura poprawiająca warunki mieszkaniowe. W 2017 r. 96,5% mieszkań jest podłączonych było do wodociągów, 94,1% wyposażonych w ustęp spłukiwany, a 90,4% posiadało łazienkę. Gmina posiadała również największy wśród obszarów wiejskich powiatu współczynnik mieszkań korzystających z systemu centralnego ogrzewania – 80%. Mieszkańcy gminy nie korzystają natomiast z przyłączy gazu sieciowego, ze względu na brak odpowiedniej infrastruktury przesyłowej.

W skład zasobu mieszkaniowego władz gminy wchodzi 16 budynków w których wydzielono 143 lokale mieszkalne. Ich łączna powierzchnia to 6 376,81 m². Jest to zdecydowanie największa ilość tego typu lokali wśród wszystkich gmin wiejskich w powiecie, a ilość ta jest sukcesywnie zwiększana.

3. Infrastruktura społeczna

Infrastrukturę społeczną na terenie gminy Dragacz tworzą obiekty kultury, służby zdrowia, oświaty i wychowania oraz placówki wyznaniowe. Opieka przedszkolna realizowana jest przez Przedszkole Samorządowe w Górnej Grupie oraz nowo otwarty Oddział Przedszkolny w Grupie. Po przeprowadzeniu reformy edukacji i przekształceniu jedynej na terenie gminy Gimnazjum w Michalu w Szkołę Podstawową, w granicach administracyjnych funkcjonują trzy tego typu placówki w: Grupie, Dragaczu oraz w wspomnianym Michalu.

Realizacja polityki społecznej na terenie gminy Dragacz jest głównym zadaniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dragaczu. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie spada i w roku 2018 wynosił on 10% wszystkich mieszkańców gminy.

Ośrodek realizuje zadania takie jak m.in. opłacanie pobytu w domach pomocy społecznej, przyznawanie i wypłacanie świadczeń materialnych, przyznawanie świadczeń w naturze, np. opał, posiłki, artykuły żywnościowe, leki, realizacja usług opiekuńczych, poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne w rodzinach), praca socjalna. Zadania Ośrodka realizowane są we współpracy z organami wykonawczymi gminy i sołectw, służbą zdrowia, służbami mundurowymi oraz innymi organizacjami wspierającymi tego typu działania. Na terenie gminy funkcjonuje także Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W Górnej Grupie zlokalizowana jest Gminna Biblioteka Publiczna, a jej filia funkcjonuje w Dragaczu. Są one wyposażone w stanowiska komputerowe z darmowym dostępem do Internetu. Zadania z zakresu kultury realizowane są przez Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Górnej Grupie. Oprócz organizacji wszelkiego rodzaju imprez kulturalnych na terenie gminy przy ośrodku działają różnego rodzaju sekcje, koła zainteresowań, 2 kluby seniora, organizowane są kursy, a także funkcjonuje Uniwersytet Trzeciego Wieku. W ramach swojej działalności GOKSiR zajmuje się również dokumentacją wydarzeń na terenie gminy, obsługą i zarządzeniem stadionu gminnego w Górnej Grupie oraz współpracuje z Ośrodkiem dla Cudzoziemców w Górnej Grupie, szkołami oraz innymi instytucjami działającymi na terenie gminy jak i zewnętrznymi. Istotna pod kątem społecznym dla gminy jest także działalność takich organizacji jak Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Dragacz „Nasza Gmina” czy Klub Sportowy „Ułani Dragacz”.

Opiekę zdrowotną dla mieszkańców gminy zapewnia Gminna Przychodnia w Dragaczu z siedzibą w Dolnej Grupie oraz jej filia w miejscowości Grupa Osiedle. Usługi placówki obejmują kompleksowe świadczenia opieki zdrowotnej zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej, świadczenia stomatologiczne, profilaktyczne i badania diagnostyczne.

Placówki Pocztove stanowiące filie Urzędu Pocztowego w Świeciu, znajdują się w Dragaczu oraz w Grupie. Mieszkańcy wschodniej części gminy mają również możliwość korzystania z licznych oddziałów pocztowych w pobliskim Grudziądzu.

Na terenie gminy znajdują się dwie świątynie. Jest to kościół pod wezwaniem św. Jakuba Apostoła w Wielkim Lubieniu oraz kościół parafialny pod wezwaniem św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Górnej Grupie. Oprócz nich, w Górnej Grupie, w budynku byłego folwarku znajduje się Dom Misyjny Księża Werbistów.

4. Podsumowanie

Sieć osadnicza gminy Dragacz składa się z 12 sołectw: Bratwin, Dolna Grupa, Dragacz, Fletnowo, Górna Grupa, Grupa, Grupa Osiedle, Michale, Mniszek, Wielki Lubień, Wielkie Stwolno, Wielkie Zajączkowo. Gminę zamieszkuje 7 152 mieszkańców, a jej powierzchnia wynosi 111,81 km².

W ciągu ostatnich lat w Gminie maleje liczba urodzeń i rośnie ilość zgonów, czego skutkiem jest ujemna wartość współczynnika przyrostu naturalnego (ubytek naturalny). Maleje również współczynnik feminizacji, zwłaszcza w młodszych grupach wiekowych. Struktura wiekowa mieszkańców nie jest również zbyt korzystna. Widoczne jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Spada również atrakcyjność gminy jako miejsca przeprowadzki z okolicznych miast, o czym świadczy coraz mniejsza liczba nowych mieszkańców.

9. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Na terenie gminy Dragacz bezpieczeństwo mienia i ludności zapewniają:

- Posterunek Policji w Dragaczu, Dragacz 7A,
- Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego,
- Gminna Przychodnia w Dragaczu z siedzibą w Dolnej Grupie przy ul. Akacyjowej 1,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Obszar gminy Dragacz podlega Posterunkowi Policji w Dragaczu, którego jednostką nadrzędną jest Komenda Powiatowa Policji w Świeciu. Gmina nie zalicza się do obszarów odznaczających się pod względem skali lub też charakteru przestępczości.

Działania związane z zarządzaniem kryzysowym na terenie gminy realizuje Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego. Wszelkie sprawy organizacyjne związane z powołaniem i realizacją działań określone są przez zarządzenie Wójta. Zespół wykonuje swoje zadania na wszystkich etapach przebiegu zarządzania sytuacją kryzysową. Sytuacja kryzysowa definiowana jest jako faktyczne wystąpienie klęski żywiołowej lub zdarzeń o znamionach klęski żywiołowej oraz samą możliwością jej wystąpienia. Do zadań Zespołu należy w szczególności:

- ocena występujących i potencjalnych zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń,
- przygotowanie propozycji działań i przedstawienie wójtowi wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w planie reagowania kryzysowego,
- przekazywanie do publicznej wiadomości informacji związanych z zagrożeniem,
- współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska,
- współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne.

Na terenie gminy Dragacz działa kilka jednostek OSP:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Dragaczu,
- Ochotnicza Straż Pożarna we Fletnowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wielkim Stwolnie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wielkim Zajączkowie,

- Ochotnicza Straż Pożarna w Górnej Grupie (jako jedyna jednostka z terenu gminy Dragacz włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).

Za główne źródła zagrożenia pożarowego uważa się lasy i obszary gospodarstw rolnych. Ma na to wpływ kilka aspektów:

- duże powierzchnie uprawne oraz lasy stanowią potencjalny obszar szybko rozprzestrzeniającego się ognia,
- działania związane z wypalaniem pól,
- przypadki podpaleń,
- zły stan techniczny instalacji elektrycznej w budynkach.

Zagrożenie pożarowe wzrasta w okresie grzewczym, ponieważ znaczna część gospodarstw korzysta z ogrzewania niedostosowanego do współczesnych standardów bezpieczeństwa.

Ponadto na terenie gminy występuje duże zagrożenie związane z występowaniem silnych podmuchów wiatrów. Otwarte przestrzenie o dużych powierzchniach, które nie są ograniczone lasami (szczególnie mowa tutaj o Dolinie Wisły), zwiększają zagrożenia związane z występowaniem silnych, porywistych wiatrów. Konsekwencją występowania wichur może być m.in. uszkodzenie budynków mieszkalnych i gospodarczych.

Występowanie suszy powoduje nie tylko wzrost ryzyka pożarowego, ale jest także zagrożeniem pod kątem ekonomicznym. Z powodu dużego udziału gruntów rolnych oraz istotnej roli rolnictwa w gospodarce gminy wystąpienie czynnika powodującego znaczny spadek produkcji rolnej będzie miało wymierne skutki w ogólnej sytuacji ekonomicznej mieszkańców.

Należy również zwrócić uwagę na prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi, szczególnie narażonym terenem na występowanie tego zjawiska jest bezpośrednio sąsiedztwo rzeki Wisły. W tym miejscu wyznaczono zarówno obszary o średnim, jak i wysokim prawdopodobieństwie powodzi.

Poza wyżej wymienionymi zagrożeniami należy nadmienić o możliwości wystąpienia katastrofy w ruchu drogowym z udziałem pojazdów przewożących substancje chemiczne i materiały niebezpieczne, a także o możliwości zanieczyszczenia powietrza. Z tego powodu w gminie Dragacz funkcjonuje obecnie pomiar czystości powietrza, mający na celu informować mieszkańców o jego aktualnym stanie oraz zwrócić ich uwagę na ten problem. Ponadto za pośrednictwem Urzędu Gminy Dragacz można zgłosić sytuacje występowania dyskomfortu zapachowego, jest to tzw. alarm zapachowy.

10. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Większość gruntów w gminie stanowią grunty osób fizycznych, do których należy blisko 50% powierzchni gminy. Udział Skarbu Państwa w ogólnej powierzchni wynosi około 45%, co oznacza, że te dwie grupy – osoby fizyczne oraz Skarb Państwa, są głównymi posiadaczami gruntów w gminie. Do pozostałych podmiotów należą grunty gminy zajmujące sumarycznie około 5% jej powierzchni.

Tabela 14. Struktura własności gruntów w gminie Dragacz

Wyszczególnienie	2017 r.		2018 r.		2019 r.	
	ha	%	ha	%	ha	%
Grunty SP z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste	4 943	44,50	4 938	44,46	4 941	44,49
Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	69	0,62	69	0,62	69	0,62
Grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem oddanych w użytkowanie wieczyste	309	2,78	309	2,78	309	2,78
Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste	1	0,01	1	0,01	1	0,01
Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznanymi	0	0,00	0	0,0	0	0,00
Grunty osób fizycznych	5 538	49,86	5 535	49,83	5 532	49,81
Grunty spółdzielni	5	0,05	5	0,05	5	0,05
Grunty kościołów, związków wyznaniowych	106	0,95	106	0,95	106	0,95
Wspólnoty gruntowe	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów oddanych w użytkowanie wieczyste	33	0,30	33	0,30	33	0,30
Grunty powiatów oddanych w użytkowanie wieczyste	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Grunty województw z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste	4	0,04	7	0,06	8	0,07
Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Grunty będące przedmiotem własności i władania osób innych niż wymienione wyżej	99	0,89	104	0,94	103	0,93
Powierzchnia ewidencyjna	11 107	100,00	11 107	100,00	11 107	100,00
Powierzchnia wyrównawcza	74	-	74	-	74	-
Powierzchnia geodezyjna	11 181	-	11 181	-	11 181	-

Dane Starostwa Powiatowego w Świeciu

Wśród gruntów należących do Skarbu Państwa znaczny udział mają lasy, stanowiące około połowy powierzchni gminy. Analizując strukturę własnościową na terenie gminy należy zwrócić również uwagę na stosunkowo niski udział własności gminnej, który wynosi niespełna 3%.

Na przestrzeni trzech lat (2017-2019) nie dochodziło do znaczących zmian w strukturze własnościowej gruntów gminy. Niewielkie zmiany, jakie zachodziły w tym okresie dotyczą gruntów Skarbu Państwa, osób fizycznych, województwa i innych podmiotów („Grunty będące przedmiotem własności i władania osób innych niż wymienione”). Notowane przyrosty i spadki wielkości gruntów w grupach, którymi władają poszczególne podmioty nie przekraczały 10 ha.

11. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Obiekty i obszary na terenie gminy Dragacz mogą być chronione w ramach:

- ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 ze zm.),
- ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1161 ze zm.),
- ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 310 ze zm.),
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1064 ze zm.),
- ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zm.).

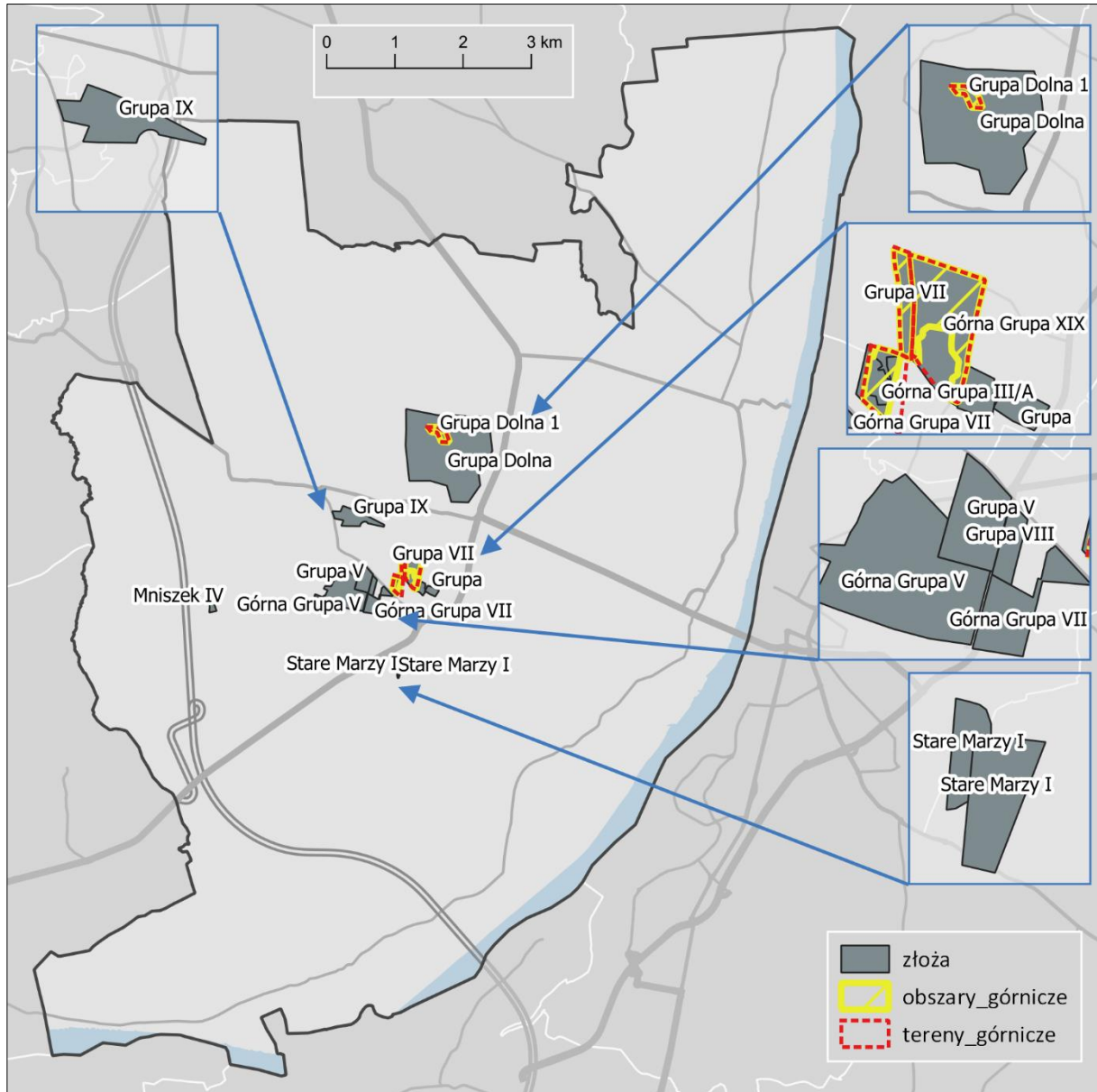
We wcześniejszych rozdziałach opisano formy ochrony przyrody: Nadwiślański Park Krajobrazowy (Zespół Parków Krajobrazowych nad Dolną Wisłą), Rezerwat przyrody Jezioro Fletnowskie, Obszar Chronionego Krajobrazu Wschodni Borów Tucholskich, Obszar Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły (obszar ptasi), a także użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Wyszczególniono także obszary gruntów rolnych klasy III, terenów leśnych oraz wody powierzchniowe podlegające ochronie prawnej. Ponadto zamieszczono gminną ewidencję zabytków oraz wykazano funkcjonowanie terenów i obszarów górniczych. Poza wymienionymi we wcześniejszych rozdziałach formami ochrony przestrzeni i terenów nie występują inne tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych.

12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROZEŃ GEOLOGICZNYCH

Według Systemu Osłony Przeciwsuwiskowej Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie, na terenie gminy Dragacz nie występują osuwiska. Nie wyróżnia się również obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych. Zjawiska takie mogą mieć miejsce jedynie w strefie zboczowej Kępy Górnej Grupy w ternach pozbawionych stałej roślinności w wyniku działalności człowieka, natomiast mają one natomiast charakter sporadycznych, niezwykle rzadkich osuwisk spowodowanych brakiem jej stabilizacji w miejscach, gdzie teren osiąga nachylenie powyżej 8%.

13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Baza danych geologicznych Midas zawiera informacje o 24 udokumentowanych złożach na terenie gminy Dragacz. 9 z nich zostało wykreślone z bilansu kopaliny, a w przypadku dalszych 9 zaniechano wydobycia. Obecnie dwa złoża są zagospodarowane (Grupa VII i Górna Grupa III/A) i są to złoża kruszyn naturalnych. Złoże Grupa Dolna 1 jest eksploatowane okresowo. Ze złóż rozpoznanych wskazuje się złoża rozpoznane szczegółowo (2 złoża), rozpoznane wstępnie (1) oraz jedno złożo o zasobach prognostycznych. Złożem rozpoznany wstępnie jest duże (ponad 1 340 ha) złożo Grupa Dolna 1 o kopalinie w typie piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych. Wszystkie złoża obecne jako wykreślone z bilansu to kopaliny w typie kruszywa naturalnego. Na terenie gminy Dragacz obecnie rozpoznane zostały złoża kruszywa naturalnych (piasku) oraz jedno złożo piasków krawcowych.

Ryc. 30. Surowce mineralne (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG)

W obrębie granic gminy Dragacz występują dwie jednolite części wód podziemnych – JCWPd nr 28 oraz JCWPd nr 29. Wykonana w 2012 r. ocena stanu wód tych części ukazała wynik dobry ogólny przy ocenie dobrej zarówno w zakresie stanu ilościowego, jak i chemizmu. Wobec tego zidentyfikowano poziom oceny ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych jako niezagrożony. Na obszarze gminy Dragacz znajduje się część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 129 o nazwie „Dolina rzeki Dolna Osa”. Jest to czwartorzędowy zbiornik o powierzchni 89,5 km². W jego lewobrzeżnej części występuje woda klasy II i III (brak przekroczeń dla wody pitnej), o łącznych zasobach dyspozycyjnych całego zbiornika określonych na poziomie 51 504 m³/dobę. Zbiornik ten jest uznany za podatny lub bardzo podatny na antropopresję.

Tabela 15. Zestawienie złóż kopalin na obszarze gminy Dragacz

Nazwa złoża	Kopalina	Stan zagospodarowania	Powierzchnia [ha]
Grupa VI	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Górna Grupa II	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Grupa VII (PG4)*	kruszywa naturalne	złoże zagospodarowane	1,86
Grupa III	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Górna Grupa XIX (PG1)*	kruszywa naturalne	złoże rozpoznane szczegółowo	10,03
Grupa	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	1,89
Grupa-Gmina	kruszywa naturalne	złoże o zasobach prognostycznych	brak danych
Grupa IX	kruszywa naturalne	złoże rozpoznane szczegółowo	11,02
Górna Grupa VI	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Górna Grupa IV	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Górna Grupa V	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	24,42
Mniszek	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Górna Grupa VII	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	6,10
Grupa Dolna	Piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych	złoże rozpoznane wstępnie	130,47
Górna Grupa III	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	1,49
Grupa VIII	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	2,02
Mniszek V	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Grupa Dolna 1 (PG2)*	kruszywa naturalne	złoże eksploatowane okresowo	3,71
Grupa V	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	6,98
Grupa VI	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych
Górna Grupa III/A (PG3)*	kruszywa naturalne	złoże zagospodarowane	2,18
Grupa X	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	1,99
Stare Marzy I	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	0,25
Mniszek IV	kruszywa naturalne	eksploatacja złoża zaniechana	1,50
Grupa IV	kruszywa naturalne	złoże skreślone z bilansu zasobów	brak danych

Źródło: System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych „MIDAS”; *podane w nawiasie oznaczenia złóż są zgodne z ich oznaczeniami na załącznikach mapowych nr 4 i 5

Na terenie gminy nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

W granicach gminy aktualne tereny górnicze dotyczą złóż Grupa VII, Górna Grupa XIX, Górna Grupa III/A oraz Grupa Dolna 1. Najstarszym aktywnym obszarem górniczym jest obszar Grupa VII ustanowiony decyzją nr 7/2007 z dnia 31 grudnia 2007 r. Starosty Świeckiego. Dla złoża Grupa Dolna 1 ustanowiono obszar górniczy w 2009 r. (decyzja Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 172/W/08, zmieniona decyzją ŚG-V-7422.25.2018). Obszar ten ma powierzchnię 31 709 m². Obszar górniczy Górna Grupa III/A funkcjonuje od 1 października 2009 r. (decyzja Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 188/W/09) i ma powierzchnię 230 239 m². Najmłodszym obszarem górniczym jest obszar Górna Grupa XIX o powierzchni 73 284 m² został ustanowiony decyzją Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 257/W/2012 dnia 28 listopada 2012 r. W pozostałych przypadkach, na funkcjonujących wcześniej terenach górniczych zaniechano wydobycia, a tereny te zostały zniesione. Organem nadzoru górniczego dla obszaru gminy Dragacz jest Okręgowy Urząd Górniczy w Gdańsku.

15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

1. Komunikacja

Komunikacja drogowa

Podstawową sieć dróg na terenie gminy Dragacz tworzą: 3 drogi krajowe (w tym Autostrada A1), 3 drogi wojewódzkie, 7 dróg powiatowych oraz 15 dróg gminnych. Łączna długość wszystkich dróg w gminie Dragacz wynosi 111,4 km z czego 11,5 km przebiegu zalicza się do autostrady A1, 15,1 km to pozostałe drogi krajowe, 16,4 km przypada na drogi wojewódzkie, 31,9 km to drogi powiatowe, a 36,5 km przebiegu zalicza się do kategorii dróg gminnych.

Tabela 16. Wykaz dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie gminy Dragacz

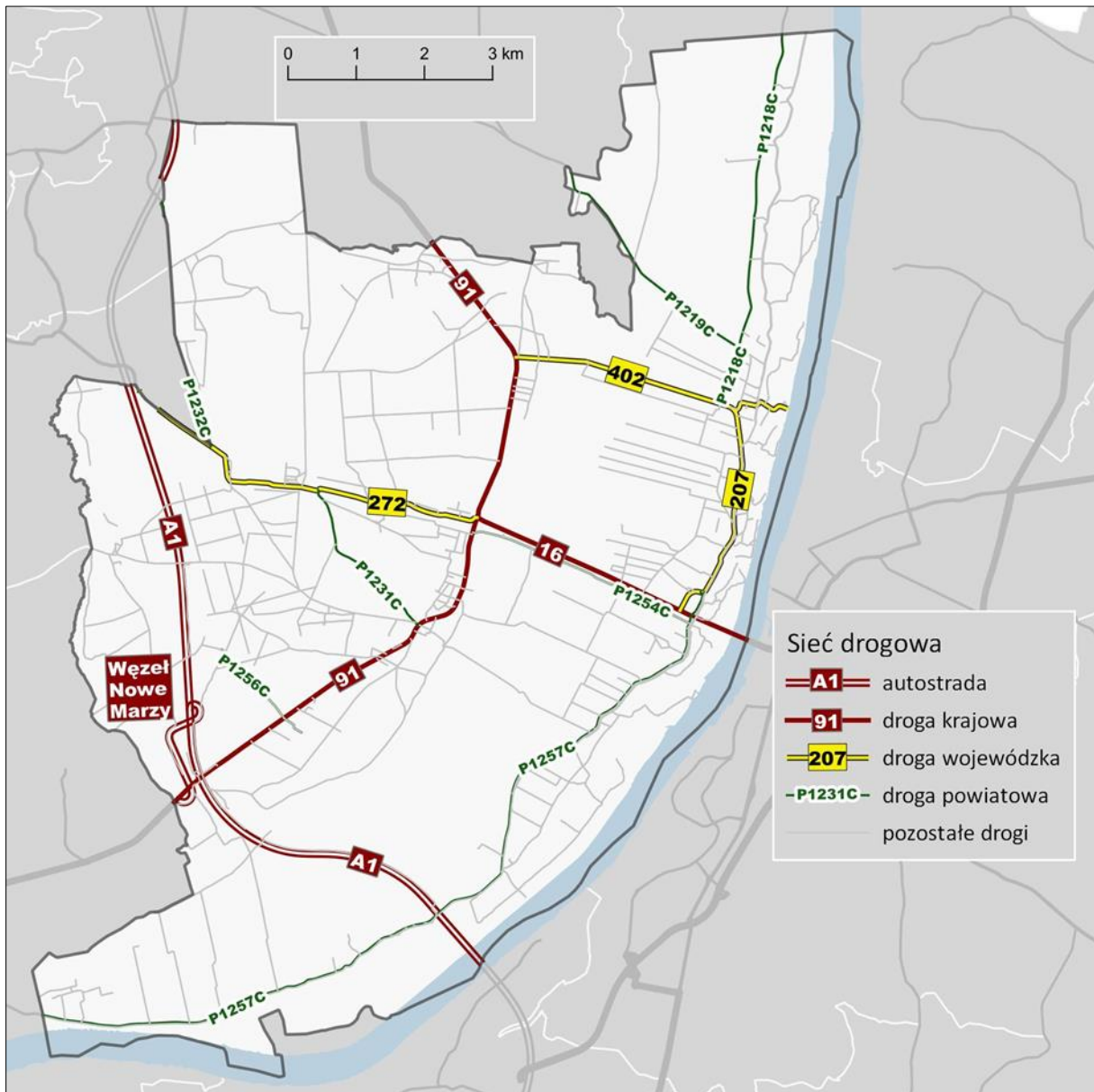
Droga	Przebieg
Drogi krajowe	
Autostrada A1	Gdańsk - Nowe Marzy - Toruń - Częstochowa
DK91	Gdańsk - Tczew - Toruń - Częstochowa
DK16	Dolna Grupa - Grudziądz - Ogrodniki (Granica Państwa)
Drogi wojewódzkie	
DW207	Wielki Lubień - Most na Wiśle, Grudziądz
DW402	DK91 - Wielki Lubień
DW272	Laskowice - Dolna Grupa
Drogi powiatowe	
P1218C	Nowe - Tryl - Wielki Lubień
P1219C	Nowe - Komorsk - Wielki Lubień
P1232C	Rulewo - Górna Grupa
P1231C	Grupa - Górna Grupa
P1254C	Dolna Grupa - Michale
P1256C	Mniszek - Stare Marzy
P1257C	Michale - Sartowice

Tabela 17. Wykaz dróg gminnych

Droga	Przebieg	Długość [km]
0537001	Nowe Marzy – Wielkie Stwolno	3,8
0537002	Dolna Grupa – Michale	3,0
0537003	Górna Grupa – Michale	3,0
0537004	Dragacz – Michale	2,0
0537005	Fletnowo – Droga Krajowa	3,0
0537006	Dolna Grupa – Nowe Marzy	6,0
0537007	Grupa – Mniszek – Nowe Marzy	5,8
0537008	Górna Grupa – Mniszek	5,0
0537009	Fletnowo – Bojanowo	2,0
0537010	Grupa – Bojanowo	1,0
0537011	Mały Lubień – Dragacz	1,5
0537012	Most na Mątawie Święte – Wielkie Stwolno	1,85
0537013	Michale – Dragacz do drogi powiatowej	1,0
0537014	Górna Grupa – Nowe Marzy	0,7
0537015	Dragacz – Michale	1,5

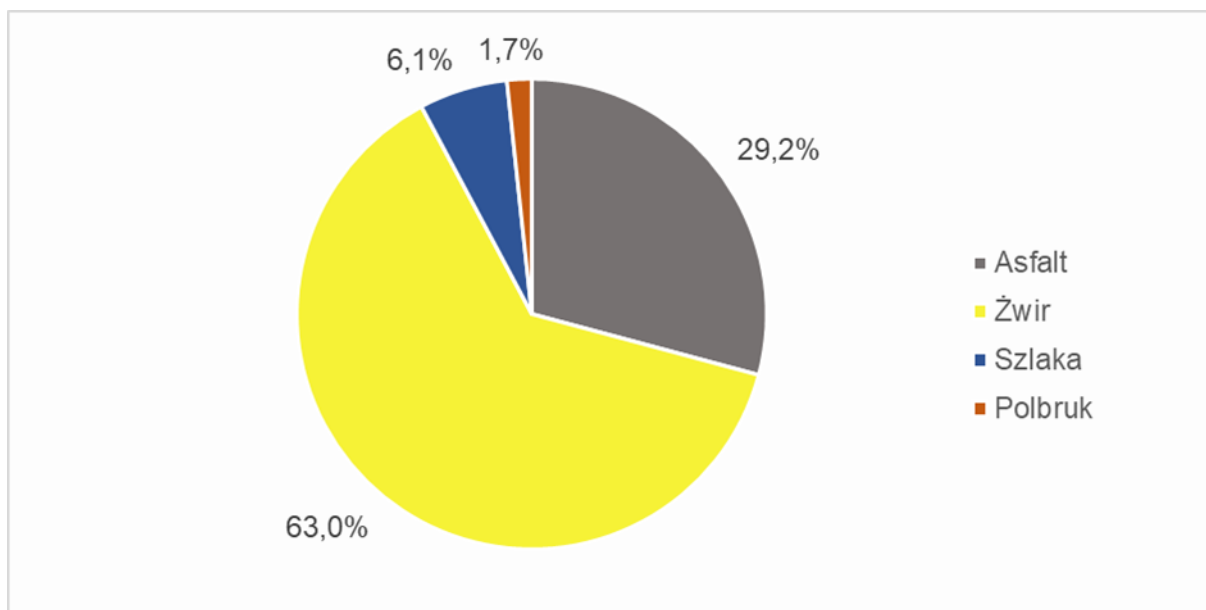
Sieć dróg w gminie Dragacz można podzielić na dwie grupy tj. drogi szczególnie istotne dla zapewnienia dostępności zewnętrznej oraz drogi mające podstawowe znaczenie dla ruchu wewnętrznego. Do pierwszej z nich zaliczyć można: autostradę A1, DK91, DK16 (jednakże obie drogi krajowe stanowią także istotne szlaki w komunikacji wewnętrznej), drogę wojewódzką nr 272 (Dolna Grupa – Laskowice), a także drogi powiatowe – P1219C (kierunek Wielki Komorsk – Nowe), P1218C (kierunek Mątawy - Nowe) i P1232C (kierunek Rulewo – DW391). Spośród ww. dróg najważniejszą rolę w relacjach zewnętrznych pełni autostrada A1, która przebiega w relacji północ-południe przez zachodnią część gminy. Obsługa gminy Dragacz możliwa jest dzięki lokalizacji węzła Nowe Marzy znajdującego się w zachodniej części gminy. Autostrada umożliwia szybką i bezpieczną podróż w kierunku największych miast, zarówno województwa kujawsko-pomorskiego, czyli Bydgoszczy i Torunia, jak i pomorskiego – Gdańska i Gdyni. Ponadto za pośrednictwem A1 w powiązaniu z pozostałymi drogami szybkiego ruchu z obszaru gminy Dragacz można podróżować do najważniejszych ośrodków w Polsce. Podobną funkcję pełni DK91, która jako droga krajowa klasy GP nie posiada takich parametrów jak wcześniej wspomniana autostrada. Na skrzyżowaniu A1 oraz DK91, w miejscowości Nowe Marzy znajduje się węzeł drogowy, który jest szczególnie ważny, gdyż za jego pośrednictwem poprzez DK91 i DK16 następuje obsługa sąsiadującego miasta Grudziądz. Skutkuje to znacznym natężeniem ruchu na głównych drogach w gminie Dragacz – wzmagającym się w okresie letnim, czyli w sezonie wyjazdów wakacyjnych (gdy znaczna liczba mieszkańców regionu odbywa podróże wykorzystując wspomnianą autostradę A1, która jest główną osią komunikacyjną w kraju w relacji północ-południe).

Głównymi osiami komunikacyjnymi w ruchu wewnętrznym gminy Dragacz są DK91 oraz DK16. DK91 łączy najważniejsze miejscowości w gminie (Fletnowo, Dolna Grupa, Górna Grupa, Stare Marzy i Nowe Marzy). Natomiast krzyżująca się z ww. drogą, w miejscowości Dolna Grupa, DK16, za pośrednictwem drogi wojewódzkiej nr 207 oraz sieci dróg powiatowych zapewnia dostęp do miejscowości znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Wisły (Michale, Dragacz, Wielki Lubień). Drogi powiatowe pod względem standardu technicznego zaliczane są do klasy G – drogi główne lub do klasy Z – drogi zbiorcze. Do najniższej kategorii zaliczyć należy natomiast drogi gminne, odpowiadające standardowi dróg lokalnych – L.

Ryc. 31. Rozmieszczenie infrastruktury drogowej na terenie gminy Dragacz

Drogi gminne pokryte są głównie żwirem (63% spośród 41,15 km sieci znajdującej się w zarządzie gminy Dragacz). Należy zwrócić uwagę, iż niecała 1/3 długości dróg gminnych została utwardzona w technologii asfaltowej (12 km). Pozostałe 7,8% długości pokrywa szlaka lub polbruk.

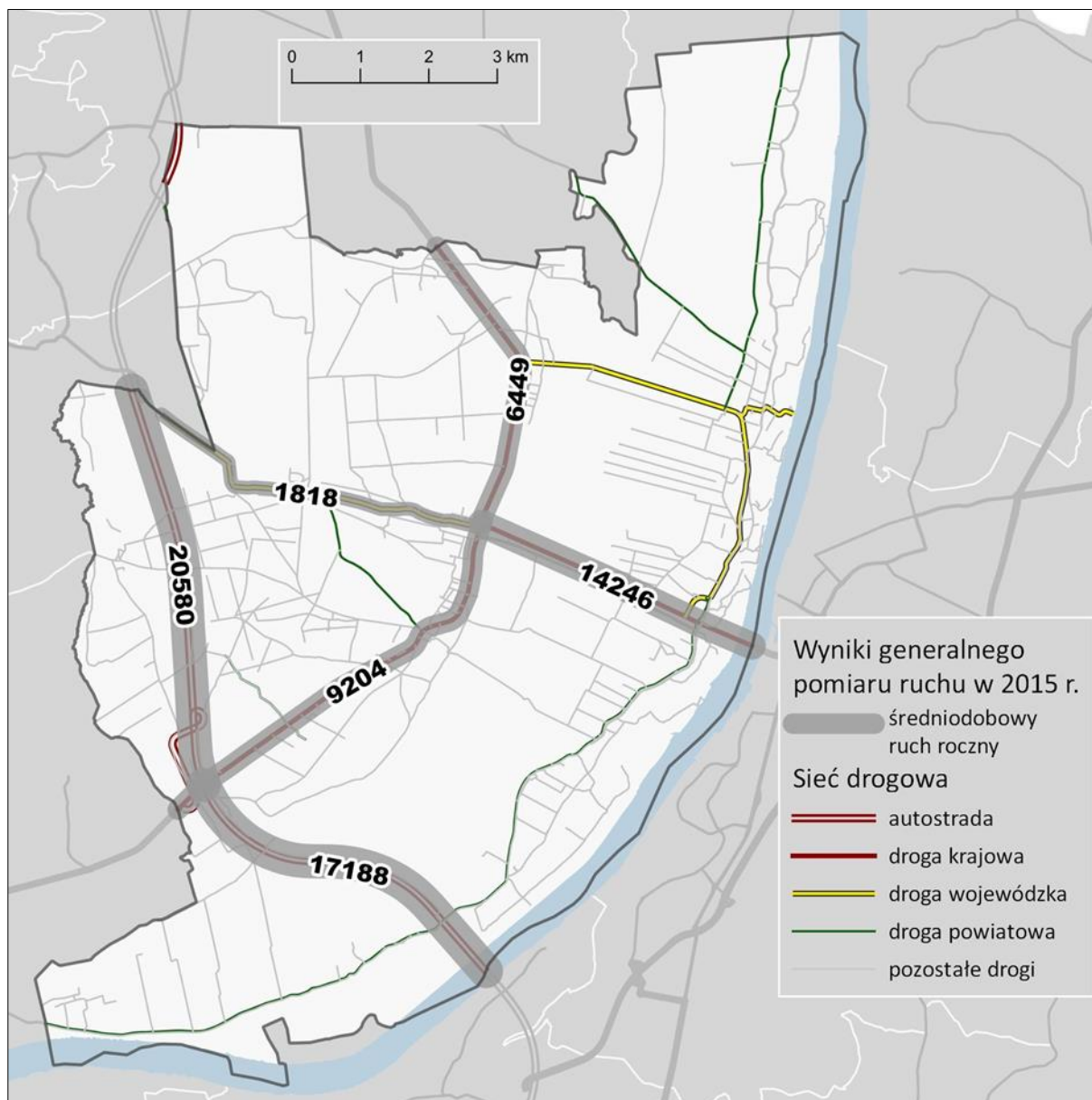

Ryc. 32. Rodzaj nawierzchni na drogach gminnych w gminie Dragacz

Z uwagi na zły stan techniczny dróg lokalnych, oraz zważywszy na fakt, iż jednym z zadań samorządu gminnego jest ich bieżące utrzymanie, Rada Gminy w dniu 28 czerwca 2019 r. przyjęła uchwałę nr VIII/73/19 Wieloletni plan inwestycji w zakresie budowy i modernizacji dróg gminnych. Plan zawiera 60 zadań, które są przewidziane według harmonogramu na lata 2019-2023 i obejmują zarówno prace budowlane na istniejących drogach, jak i wytyczanie nowych.

Obciążenie sieci drogowej najlepiej obrazuje pomiar natężenia ruchu. Z uwagi na fakt, iż przez gminę Dragacz przebiegają w sumie 3 drogi krajowe oraz 1 droga wojewódzka, które zostały objęte w 2015 r. Generalnym Pomiarem Ruchu organizowanym przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, można w nad wyraz dokładny sposób określić skalę ruchu samochodowego. Najwyższą wartość średniodobowego ruchu rocznego (ŚDRR) w 2015 r. zaobserwować można w ciągu autostrady A1 – 20 580 pojazdów, następnie widoczny jest znaczny ruch na DK16 między Grudziądzem a Dolną Grupą – 14 246 pojazdów, odcinek DK91 Dolna Grupa – Nowe Marzy (9 204) oraz DK91 Dolna Grupa – Warlubie (6 449). Znaczna dysproporcja występuje natomiast na DW272, gdzie zliczono zaledwie 1 818 pojazdów dziennie, co wprost ukazuje koncentrację ruchu na drogach najwyższej kategorii, w szczególności w relacji węzeł autostradowy Nowe Marzy – Grudziądz.

W transporcie pasażerskim zauważalna jest dominacja komunikacji indywidualnej (w powiecie świeckim w latach 2014-2018 wskaźnik liczby samochodów na 1000 mieszkańców wzrósł z 529,6 do 612,8), przez co zauważalnie wzrosło natężenie ruchu na drogach. Pewną część przewozów wykonuje jednak również autobusowy transport publiczny, który z uwagi na bliskość dużego ośrodka miejskiego – Grudziądza ma charakter promienisty (większość linii obsługiwanych przez PKS w Bydgoszczy i PKS w Grudziądzu skonstruowane są w taki sposób, by kursować w relacjach do i z Grudziądza), w związku z czym oferta przewozowa w relacjach wewnątrzgminnych jest dużo uboższa, szczególnie jeżeli dana miejscowość nie jest położona przy DK91 lub DK16.

Ryc. 33. Wartości Średniego Dobowego Ruchu Rocznych na drogach krajowych i wojewódzkich objętych Generalnym Pomiarem Ruchu (opracowano na podstawie danych GDDKiA)

Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy Dragacz przebiega linia kolejowa nr 208 Działdowo–Chojnice, po której kursują pociągi pasażerskie oraz towarowe. Do dyspozycji mieszkańców pozostają dwa przystanki – „Grupa” oraz „Górna Grupa”, dzięki czemu możliwa jest dogodna podróż do największego miasta w tej części województwa – Grudziądza, a także do stacji w Laskowicach. Jest to o tyle istotne, gdyż ww. stacja położona jest przy jednym z najważniejszych szlaków kolejowych w Polsce, który pozwala na podróż w kierunku Trójmiasta, Bydgoszczy, Poznania czy też Wrocławia. Według stanu na styczeń 2020 r. przystanki w gminie Dragacz obsługiwane są 10 parami połączeń dziennie w kierunku Grudziądza i Laskowic, co można uznać za stosunkowo dobrą ofertę.

28 października 2020 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego: „Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap I. 2020-2023”. Centralny Port Komunikacyjny to planowany węzeł przesiadkowy między Warszawą i Łodzią, który zintegruje transport

lotniczy, kolejowy i drogowy. W ramach tego projektu w odległości 37 km na zachód od Warszawy, zostanie wybudowany Port Lotniczy Solidarność, który w pierwszym etapie będzie w stanie obsługiwać 45 mln pasażerów rocznie. W skład CPK wejdą też inwestycje kolejowe: węzeł w bezpośredniej bliskości portu lotniczego i połączenia na terenie kraju, które umożliwią przejazd między Warszawą a największymi polskimi miastami w czasie nie dłuższym niż 2,5 godz. Inwestycje kolejowe CPK to łącznie prawie 1800 km nowych linii, które mają powstać do końca 2034 r. Na Program Kolejowy CPK składa się w sumie 12 tras kolejowych, w tym 10 tzw. szprych prowadzących z różnych regionów Polski do Warszawy i CPK. Łącznie to 30 zadań inwestycyjnych i 1789 km nowych linii kolejowych, których investorem jest Centralny Port Komunikacyjny Sp. z o.o. Część z zaplanowanych inwestycji ma przebiegać przez południową i zachodnią część gminy Dragacz (linia na 242) i przyjmować będzie ruch z Warszawy w kierunku Gdańska (<https://www.cpk.pl/pl/inwestycja/program-wieloletni>).

Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne

Gmina Dragacz jest dobrze skomunikowana z dwoma portami lotniczymi – Portem Lotniczym im. Lecha Wałęsy w Gdańsku i Portem Lotniczym im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy. Oba zapewniają możliwość podróży samolotami rejsowymi do miast w całej Europie (m.in. Dublin, Glasgow, Birmingham, Londyn), a także lotami czarterowymi do szeregu destynacji wakacyjnych m.in. do Bułgarii, Chorwacji, Grecji, Turcji czy też na Wyspy Kanaryjskie. Oczywiście oba porty lotnicze pozwalają na skorzystanie z nich jako przystanku na drodze do dużego hubu lotniczego, gdzie pasażerowie mogą się przesiąść do samolotu umożliwiającego podróż do wielu miejsc na całym Świecie. Zarówno Gdańsk, jak i Bydgoszcz to miasta, do których z obszaru gminy Dragacz można dojechać samochodem w około godzinę, przez co skorzystanie z oferty przewoźników lotniczych jest dużo łatwiejsze.

Jednym z potencjałów gminy, który pozostaje nadal niewykorzystany, jest obecność Międzynarodowej Drogi Wodnej E70 (oraz przebiegającej tym samym śladem E40), czyli szlaku żeglugi śródlądowej o potencjalnie i kluczowym znaczeniu w kontekście transportu towarowego, jak i pasażerskiego. Polski odcinek MDW E70 biegnie przez Odrę do Kostrzyna, dalej Wartą, Notecią, Kanałem Bydgoskim, Brdą i dalej Wisłą, Nogatem, Zalewem Wiślanym, do granicy z Obwodem Kaliningradzkim. Aktualnie trasa pełni głównie funkcję turystyczno-rekreacyjną, aczkolwiek należy w niej upatrywać szansy rozwoju gminy Dragacz.

Pod względem infrastruktury rowerowej w gminie Dragacz należy zwrócić uwagę na inwestycję, dla której przewidziano 75% wsparcie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, czyli budowę drogi rowerowej wzdłuż DW272 łączącej miejscowości Dolna Grupa i Grupa, która ma zostać dołączona do istniejącej drogi w kierunku Grudziądza. Dzięki tej inwestycji największe miejscowości gminne zostaną połączone dedykowaną infrastrukturą rowerową, która ułatwi korzystanie z tego środka transportu i poprawi bezpieczeństwo rowerzystów. Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, iż przez teren gminy Dragacz przebiega lewobrzeżna część Wiślanej Trasy Rowerowej, której trasa została wytyczona wzdłuż Wisły na północ do Gdańska i na południe do Wisły, jest to niewątpliwie atrakcja turystyczna.

2. Gospodarka odpadami

Szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Dragacz dotyczące prowadzenia selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych określa uchwała nr X/91/19 Rady Gminy Dragacz z dnia 1 października 2019 r. w sprawie przyjęcia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Dragacz. Wspomniany regulamin obliguje właścicieli nieruchomości do utrzymania czystości i porządku na jej terenie poprzez selektywne zbieranie odpadów według następujących rodzajów:

- papier i tektura,
- metale,
- tworzywa sztuczne,

- odpady opakowaniowe wielomateriałowe,
- szkło,
- bioodpady,
- odpady niebezpieczne,
- przeterminowane leki,
- odpady nieklasyfikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym, w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek,
- chemikalia,
- zużyte baterie i akumulatory,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- meble i inne odpady wielkogabarytowe,
- odpady budowlane i rozbiórkowe,
- zużyte opony,
- odpady tekstyliów i odzieży.

Odpady komunalne z obszaru Gminy Dragacz odbierane są w systemie pojemnikowym oraz workowym. Aktualnie usługę tę świadczy Przedsiębiorstwo Usług Miejskich „PUM” Sp. z o.o. Grudziądz z siedzibą w Grudziądzu przy ul. Cegielnianej 4. Zorganizowano również jeden Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który znajduje się na terenie Gminnej Oczyszczalni Ścieków w Dolnej Grupie i jest dostępny dla wszystkich mieszkańców. Na terenie gminy nie funkcjonuje obiekt, który umożliwiłby przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych, w związku z czym są one przekazywane na Składowisko Miejskich Wodociągów i Oczyszczalni Sp. z o.o. w Zakurzewie oraz do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Sulnówku.

3. Gospodarka wodno-ściekowa

Na odpowiedni poziom życia mieszkańców gminy składa się szereg czynników. Jednym z nich jest możliwość skorzystania z sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, która poprawia warunki bytowe społeczeństwa czyniąc z danej jednostki terytorialnej bardziej atrakcyjne miejsce do życia. Nie bez przyczyny obowiązek zapewnienia dostępu do tej podstawowej usługi spoczywa na samorządzie gminnym.

Gmina Dragacz cechuje się bardzo dobrze rozwiniętą siecią wodociągową. Według danych Urzędu Gminy Dragacz łączna długość zbiorczej sieci wodociągowej wynosi 89,8 km (według GUS - 89,7 km) przy stopniu zwodociągowania na poziomie 99,8% (według GUS - 98,6%). Dane wskazują, iż niemal wszystkie gospodarstwa domowe w gminie posiadają dostęp do bieżącej wody. Integralną częścią sieci wodociągowej są ujęcia wody. Na terenie Gminy Dragacz funkcjonuje kilka ujęć wody z pozwoleń wodnoprawnymi, z czego zaledwie dwa znajdują się pod kontrolą podmiotów publicznych (Górna Grupa, Grupa). Potrzeby mieszkańców w zakresie dostarczania wody zaspokaja Stacja Uzdatniania Wód w Górnej Grupie, w której czynne są cztery studnie.

Pod względem dostępu do sieci kanalizacji sanitarnej sytuacja Gminy Dragacz jest zgoła odmienna aniżeli dostępność sieci wodociągowej. Wskaźnik skanalizowania gminy wynosi zaledwie 35,4% (dane przekazane przez Urząd Gminy Dragacz, według GUS - 37,7%) przy długości czynnej sieci kanalizacyjnej 40,1 km (GUS - 46,2 km). Nieczystości przekazywane są przez sieć zbiorczą do oczyszczalni ścieków znajdującej się w Dolnej Grupie, której średniodobowy przepływ dobowy to 820 m³, co odpowiada około 300 000 m³ rocznie. Technologie wykorzystywane w tym obiekcie pozwalają na oczyszczanie ścieków metodą mechaniczno-biologiczną, optymalną dla zanieczyszczeń bytowo-gospodarczych. Nie stwierdzono przy tym zapotrzebowania ze strony podmiotów przemysłowych, w związku z czym powiększenie lub modernizacja obiektu nie są wymagane.

W celu właściwego funkcjonowania systemów wodociągowego oraz kanalizacyjnego niezbędne jest bieżące utrzymanie infrastruktury, natomiast by poprawiać ich parametry należy przeprowadzać okresowe modernizacje i rozbudowy sieci. Zważywszy na te okoliczności Rada Gminy Dragacz podjęła decyzję o uchwaleniu planu inwestycji w zakresie budowy infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Dragacz (Uchwała nr VIII/74/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.). Dokument zawiera 15 zadań w zakresie budowy, rozbudowy i przebudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, a także 2 projekty dotyczące dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (według stanu na 31.12.2018 r. w Gminie Dragacz funkcjonują 53 tego typu instalacje, aż 21 z nich zostało wybudowanych właśnie w 2018 r., m.in. za sprawą programów pomocowych organizowanych przez samorząd). Perspektywa wykonania planu to lata 2020-2023, jednakże należy zwrócić uwagę na fakt, iż przy planowanych inwestycjach zastosowano priorytetowość, innymi słowy – realizacja zamierzeń zależna jest od dostępności środków (w szczególności możliwości pozyskania funduszy unijnych).

4. Elektroenergetyka

Źródłem zasilania gminy w energię elektryczną jest główny punkt zasilania zlokalizowany w Warlubiu oraz punkt zasilania mieszczący się we wsi Dragacz (do którego energia dociera za pośrednictwem linii kablowej średniego napięcia z GPZ Grudziądz). Łączna długość linii najwyższych i wysokich napięć przebiegających przez teren Gminy Dragacz wynosi 18 km.

Główne linie średniego napięcia wyprowadzone z GPZ wykonane zostały w technologii stalowo-aluminiowej, głównie jako sieć napowietrzna, jednakże na krótkich odcinkach zasilających stacje transformatorowe, linie zostały skablowane. W przypadku budowy nowych stacji transformatorowej niezbędna będzie rozbudowa sieci średniego napięcia.

Aktualnie na terenie gminy funkcjonuje około 90 stacji transformatorowych. Z uwagi na zbyt długie obwody niskiego napięcia (w niektórych wypadkach), jak również i przestarzały typ stacji, konieczne jest sukcesywne ich dogęszczanie wraz z wymianą na urządzenia nowego typu. Ponadto dla każdej planowanej inwestycji, która skutkowałaby znacznym poborem mocy, konieczna będzie budowa nowych urządzeń elektroenergetycznych.

5. Gazownictwo

Gmina Dragacz nie posiada dostępu do gazu ziemnego, mieszkańcy stosują najczęściej gaz butlowy propan-butan. Przedstawiciele samorządu od 2017 r. próbują uzyskać wsparcie oraz deklarację Polskiej Spółki Gazownictwa nt. rozpoczęcia prac przy budowie gazociągu z Grudziądza do jednostki wojskowej w Grupie, a następnie przeprowadzenia gazyfikacji Dolnej i Górnej Grupy oraz Nowych i Starych Marzów. Według stanu na luty 2020 r. trwa proces przygotowywania projektu dla tego przedsięwzięcia.

6. Ciepłownictwo

Jedynym sołectwem posiadającym dostęp do sieci ciepłowniczej jest Grupa Osiedle. Ciepło do odbiorców dostarczane jest w oparciu o pracę kotłowni zbiorczej. Poza tym obszarem mieszkańcy Gminy Dragacz ogrzewają swoje nieruchomości wykorzystując indywidualne źródła ciepła opalane węglem kamiennym lub miałem, bardziej ekologiczne rozwiązania, jak olej opałowy lub pompy ciepła stosowane są w niewielkiej części gospodarstw domowych.

16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej oraz określa obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki przestrzennej państwa, regionu, powiatu i gminy z ich wewnętrznymi relacjami i powiązaniem. Na terenie gminy Dragacz określono zadania wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Uchwała nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2003 r. Nr 97, poz. 1437):

Tabela 18. Zadania (inwestycje) ponadlokalne realizujące cel publiczny jako ustalenie obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa dla Gminy Dragacz

Numer zadania w PZPW	Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny	Termin realizacji
2	Ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa przez zmianą użytkowania na cele nierolnicze	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewoda	realizacja ciągła
7	Budowa autostrady A-1	Gdańsk – Transport Company S.A. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	do 2015 r.
8	Budowa drogi ekspresowej S-5	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	do 2015 r.
11	Przebudowa drogi krajowej nr 1	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	po 2010 r.
23	Modernizacja dróg wodnych	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej	po 2010 r.
39	Opracowanie programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego	Samorząd Województwa	do 2003 r.
41	Powiększenie Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły i Krajeńskiego Parku Krajobrazowego	Wojewoda w porozumieniu z samorządami lokalnymi	do 2010 r.
44	Ustanowienie i wdrożenie planów ochrony parków krajobrazowych: Doliny Dolnej Wisły, Tucholskiego i Wdeckiego	Wojewoda w porozumieniu z samorządami lokalnymi	do końca 2002 r.
46	Opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody	Wojewoda w porozumieniu z samorządami lokalnymi	do 2004 r.
47	Zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi, w tym w dolinie Wisły i dolinie Noteci	Wojewoda i samorządy lokalne	do 2010 r.
122	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 272	Samorząd Województwa SG i ZDW	po 2010 r.
143	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 402 - remont mostu w Dolnej Grupie w km 1,081 - remont mostu w Dolnej Grupie w km 0,928	Samorząd Województwa ZDW jw.	po 2010 r. 2003 r. 2005 r.
151	Przebudowa linii kolejowej nr 208	PKP	po 2010 r.
187	Naprawa i odbudowa urządzeń przeciwpowodziowych w dolinie Wisły	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	do 2004 r.

Warto zauważyć, że szereg wymienionych zadań celu publicznego nie dotyczy bezpośrednio Samorządu Gminy czy też zagospodarowania przestrzennego. Istnieje tym samym trudność w lokalizowaniu odpowiednich terenów na obszarze gminy, które mogłyby posłużyć lokalizowaniu zadań celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Także wiele wymienionych zadań zostało już wykonanych. Część zadań o znaczeniu ponadlokalnym będzie przedmiotem zmiany, w nowej wersji Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

17. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zgodnie z ustaleniami Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku na terenie gminy Dragacz występują obszary o znacznym ryzyku wystąpienia powodzi. Wyznaczono obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, nazywane obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Obszary te znajdują się jednak obszarze doliny brzegowej Wisły ograniczonej przez wał ziemny oraz w dolinie Mątwy - na niewielkich powierzchniach porośniętych lasem obniżeń. W związku z tym w znacznym stopniu minimalizowane są ewentualne straty materialne. Należy jednak dodać, iż spora część gminy Dragacz, sięgająca krawędzi wysoczyzny, zawiera się w granicach obszaru narażonego na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego (Sartowice-Nowe oraz Letni Bratwin), dlatego też kluczowe jest dbanie o prawidłowy stan techniczny wałów.

Spis rycin

Ryc. 1. Położenie administracyjne gminy Dragacz	16
Ryc. 2. Tereny posiadające obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	18
Ryc. 3. Zestawienie struktury funkcji budynków sieci osadniczej gminy	21
Ryc. 4. Lokalizacja budynków mieszkalnych na terenie gminy	22
Ryc. 5. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcyjnej	23
Ryc. 6. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcji, usług i gospodarczej dla rolnictwa.....	24
Ryc. 7. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji usług publicznych (budynki opieki zdrowotnej – kolor niebieski; budynki oświaty, nauki i kultury, kultu religijnego – kolor zielony oraz budynki sportowe – kolor czerwony).....	25
Ryc. 8. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji handlowo-usługowej oraz biurowej.....	26
Ryc. 9. Utwory powierzchniowe (opracowano na podstawie SMGP 1:50000, PIG).....	29
Ryc. 10. Pokrycie terenu (opracowano na podstawie danych WODGiK)	31
Ryc. 11. Przydatność rolnicza gleb (opracowano na podstawie Ewidencji Gruntów i Budynków, stan na 2017 r.)	32
Ryc. 12. Rzeźba terenu (opracowano na podstawie Numerycznego Modelu Terenu, geoportal.gov.pl)	33
Ryc. 13. Wody podziemne (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG)	35
Ryc. 14. Wody powierzchniowe (opracowano na podstawie Komputerowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski, KZGW)	36
Ryc. 15. Wartości średniej temperatury powietrza atmosferycznego i sum opadów atmosferycznych dla obszaru gminy Dragacz w ciągu ostatnich 10 lat w porównaniu do wartości z wielolecia.....	37
Ryc. 16. Wartość średniego przepływu na Wiśle dla ostatniego dziesięciolecia w Tczewie.....	37
Ryc. 17. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Dragacz (opracowano na podstawie Geoserwis GDOŚ)....	42
Ryc. 18. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2019 (źródło: Dane BDL GUS oraz Urząd Gminy Dragacz).....	55
Ryc. 19. Współczynnik feminizacji wg grup wiekowych w gminie Dragacz w 2018 r. (źródło: Dane BDL GUS).....	56
Ryc. 20. Liczba mieszkańców wg grup wiekowych w gminie Dragacz w 2018 r. (źródło: Dane BDL GUS)	57
Ryc. 21. Liczba urodzeń w gminie Dragacz w latach 2013-2018 (źródło: Dane BDL GUS)	58
Ryc. 22. Liczba zgonów w gminie Dragacz w latach 2013-2018 (źródło: Dane BDL GUS).....	58
Ryc. 23. Przyrost naturalny mieszkańców gminy Dragacz na tle województwa oraz powiatu (źródło: Dane BDL GUS).....	59
Ryc. 24. Wartość salda migracji dla gminy Dragacz w latach 1995-2018 (źródło: Dane BDL GUS).....	60
Ryc. 25. Bezrobotni według poziomu wykształcenia na terenie gminy Dragacz w latach 2008-2018 (źródło: Dane BDL GUS).....	61
Ryc. 26. Zmiany liczby ludności (źródło: Dane BDL GUS).....	71
Ryc. 27. Zmiany liczby ludności (źródło: Dane BDL GUS).....	72
Ryc. 28. Udział ludności gminy Dragacz według grup ekonomicznych w 2016 r. (źródło: Dane BDL GUS)	73
Ryc. 29. Źródła utrzymania mieszkańców gminy Dragacz według NSP 2002.....	73
Ryc. 30. Surowce mineralne (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG).....	79
Ryc. 31. Rozmieszczenie infrastruktury drogowej na terenie gminy Dragacz.....	83
Ryc. 32. Rodzaj nawierzchni na drogach gminnych w gminie Dragacz	84
Ryc. 33. Wartości Średniego Dobowego Ruchu Roczego na drogach krajowych i wojewódzkich objętych Generalnym Pomiarom Ruchu (opracowano na podstawie danych GDDKiA)	85

Spis tabel

Tabela 1. Rejestr obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	8
Tabela 2. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydane w latach 2015-2017 na terenie gminy Dragacz i powiatu świeckiego	19
Tabela 3. Zmiany struktury użytkowania terenów gminy Dragacz	19
Tabela 4. Struktura funkcji budynków sieci osadniczej.....	20
Tabela 5. Wykaz JCWP występujących na obszarze gminy Dragacz.....	35
Tabela 6. Dane dotyczące komunalnej oczyszczalni ścieków w gminie Dragacz	44
Tabela 7. Stan czystości cieków przepływających przez obszar gminy Dragacz	44
Tabela 8. Analiza silnych i mocnych stron gminy Dragacz oraz szanse i zagrożenia dla jej rozwoju	46
Tabela 9. Cele rozwojowe i kierunki działania wyznaczone przez Strategię Rozwoju Gminy Dragacz.....	49
Tabela 10. Liczba mieszkańców gminy według miejscowości w 2019 r.....	54
Tabela 11. Zmiany liczby ludności w gminie w latach 1995-2015	55
Tabela 12. Wykaz obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków	67
Tabela 13. Bezrobocie w gminie Dragacz w latach 2015-2018	72
Tabela 14. Struktura własności gruntów w gminie Dragacz	77
Tabela 15. Zestawienie złóż kopalin na obszarze gminy Dragacz	80
Tabela 16. Wykaz dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie gminy Dragacz.....	81
Tabela 17. Wykaz dróg gminnych.....	82
Tabela 18. Zadania (inwestycje) ponadlokalne realizujące cel publiczny jako ustalenie obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa dla Gminy Dragacz.....	89